

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta
Katedra žurnalistiky

**Bořivoj Čelovský v českých tištěných médiích
od roku 1996 do roku 2011**

**Bořivoj Čelovský in the Czech press media
from 1996 until 2011**

Bakalářská diplomová práce

Ivana Gračková

Vedoucí bakalářské diplomové práce: PhDr. Petr Orság

Olomouc 2012

Čestné prohlášení

Tímto prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

Počet znaků: 202 064

Počet příloh: 22

vlastnoruční podpis

V Olomouci dne 29. listopadu 2012

Poděkování:

Děkuji PhDr. Petru Orságovi za odborné vedení práce a cenné připomínky,
a dále Vítězslavu Bělovskému, vydavateli většiny knih Bořivoje Čelovského,
za poskytnuté pramenné materiály a informace,
a novinářům Táni Popkové a Ivovi Šebestíkovi za rozhovory se vzpomínkami na
Bořivoje Čelovského.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se věnuje publicistické tvorbě Bořivoje Čelovského a dalších autorů, kteří na práci a názory Bořivoje Čelovského reagovali publicistickými články, a to v období od roku 1996 až 2011. Mapuje odraz činnosti Čelovského po návratu z exilu v českých tištěných médiích. Součástí je také životopis Bořivoje Čelovského a přehled jeho knih s jejich krátkými charakteristikami.

Klíčová slova

Bořivoj Čelovský, Publicistika, Tištěná média, Historie, Monopolizace tisku, Polemika, Recenze.

Abstract

The bachelor's work deals with the publicistic output of Bořivoj Čelovský and other authors who were responding to the work and opinions of Bořivoj Čelovský by publicistic articles within the period from 1996 until 2011. It covers Čelovský's activities after his return from exile across Czech press media. One part of it is also the curriculum vitae of Bořivoj Čelovský and the summary of his books including their brief characteristics.

Key words

Bořivoj Čelovský, Publicistic, Press Media, History, Monopolization of Press, Polemics, Critical Review.

Obsah

1. Životopis Bořivoje Čelovského	- 3 -
1.1. Čelovského mládí v Československu.....	- 4 -
1.2. Čelovský v exilu.....	- 4 -
1.3. Návrat Čelovského do vlasti	- 6 -
2. Knižní tvorba Bořivoje Čelovského	- 8 -
2.1. Das Münchener Abkommen 1938	- 9 -
2.2. Stephanie von Hohenlohe. Sie liebte Mächtigen der Welt.....	- 10 -
2.3. Zlatá děcka	- 10 -
2.4. Ta ženská von Hohenlohe	- 10 -
2.5. So oder so.....	- 11 -
2.6. Šel jsem svou cestou	- 11 -
2.7. Mnichovský syndrom.....	- 12 -
2.8. Ota Hora 1909 1997	- 12 -
2.9. „Emigranti“	- 12 -
2.10. Mnichovská dohoda	- 13 -
2.11. Politici bez moci.....	- 13 -
2.12. Strana světí prostředky	- 14 -
2.13. Kopiník svobody.....	- 14 -
2.14. Nejlepší z nás	- 14 -
2.15. Konec českého tisku?.....	- 15 -
2.16. Strážce Nové Evropy.....	- 15 -
2.17. Konec českého tisku.....	- 15 -
2.18. Moje střetnutí s rozvědkou StB.....	- 16 -
2.19. Kdo navrátil se, neutíká.....	- 17 -
2.20. Uprchlíci po Vítězném únoru.....	- 17 -
2.21. O lásce jednoho slezského tvrdohlavce.....	- 17 -
2.22. Český historik	- 18 -
2.23. Slova do větru	- 19 -
2.24. Knihy vztahující se k Bořivoji Čelovskému	- 19 -
2.24.1. Nezlomný duch	- 19 -
2.24.2. Alenka.....	- 19 -
2.24.3. Andros Probabilis	- 20 -
2.24.4. K počtě Bořivoje Čelovského / historik vlastenec světoobčan.....	- 20 -

3. Boris Čelovský a publicistická tvorba	- 20 -
3.1. Hovory s Bořivojem Čelovským.....	- 20 -
3.1.1. Rozhovor vede Mečislav Borák, zveřejňuje Moravskoslezský den	- 20 -
3.1.2. Rozhovor Miloše Tomana pro Moravskoslezský den.....	- 21 -
3.1.3. Proč Čelovský vrátil doktorát, píše M. Tyrlík v Moravskoslezském dni.....	- 21 -
3.1.4. Rozhovor Táni Popkové nejen o Mnichovské dohodě pro Svobodu	- 22 -
3.2. Vychází první Čelovského životopis.....	- 22 -
3.2.1. Právo	- 22 -
3.2.2. Moravskoslezský den	- 23 -
3.2.3. Literární noviny	- 24 -
3.2.4. Vlastivědný věstník moravský	- 25 -
3.3. Na knižní trh přichází kniha o německém řešení české otázky.....	- 26 -
3.3.1. Moravskoslezský den	- 26 -
3.4. Kontroverzní Mnichovský syndrom v recenzích	- 27 -
3.4.1. Respekt.....	- 27 -
3.4.2. Kritická příloha Revolver revue	- 28 -
3.5. „Emigranti“ v tisku	- 30 -
3.5.1. Setkání v Artforu“	- 30 -
3.5.2. Svoboda.....	- 30 -
3.5.3. Nové knihy.....	- 31 -
3.5.4. Literární noviny	- 31 -
3.6. Čelovský bojuje za nezávislost českého tisku.....	- 33 -
3.6.1. Haló noviny	- 33 -
3.6.2. Mladá fronta Dnes	- 35 -
3.6.3. Inzerce v Literárních novinách	- 35 -
3.6.4. Literární noviny	- 36 -
3.6.5. Respekt.....	- 37 -
3.6.6. Lidové noviny	- 39 -
3.6.7. Sondy – týdeník pro sociální otázky	- 39 -
3.6.8. Revue pro média	- 40 -
3.6.9. Dokořán.....	- 41 -
3.6.10. Diskuze v Literárních novinách.....	- 42 -
3.7. Mnichovská dohoda konečně česky.....	- 43 -
3.7.1. Moravskoslezský den	- 43 -

3.7.2. Literární noviny	- 44 -
3.7.3. Svoboda.....	- 44 -
3.7.4. Mladá fronta Dnes	- 45 -
3.7.5. Lidové noviny	- 46 -
3.7.6. Literární noviny podruhé.....	- 47 -
3.8. Věčné polemiky	- 48 -
3.8.1. Čelovskému vadí poklonkování historiků.....	- 48 -
3.8.2. Diskuze k Mnichovskému komplexu Jana Tesaře v Literárních novinách.....	- 48 -
3.8.3. Čelovský o Hanzalově knize v Českém časopise historickém.....	- 49 -
3.8.4. Historizace sudetoněmecké otázky v Literárních novinách	- 50 -
3.8.5. Diskuze v Soudobých dějinách	- 52 -
3.9. Tisk píše o Politicích bez moci	- 53 -
3.9.1. Svoboda.....	- 53 -
3.9.2. Lidové noviny	- 54 -
3.9.3. Právo	- 55 -
3.9.4. Nové knihy.....	- 57 -
3.10. Číhošťský zázrak.....	- 57 -
3.10.1. Moravskoslezský den	- 57 -
3.10.2. Nové knihy.....	- 58 -
3.10.3. Čelovský pro Moravskoslezský den.....	- 58 -
3.10.4. Mladá fronta Dnes	- 59 -
3.10.5. Právo	- 59 -
3.10.6. Katolický týdeník	- 60 -
3.10.7. Historie a vojenství.....	- 60 -
3.11. O Luboru Zinkovi	- 61 -
3.11.1. Moravskoslezský den	- 61 -
3.11.2. Respekt.....	- 62 -
3.11.3. Ústecký deník	- 62 -
3.11.4. Inzerce v Literárních novinách	- 63 -
3.11.5. Lidové noviny	- 63 -
3.11.6. Lidové noviny přinášejí Zinkův nekrolog.....	- 63 -
3.12. Útlá kniha o osudech mladých lidí za války tisk zaujala	- 64 -
3.12.1. Mladá fronta Dnes	- 64 -
3.12.2. Mladá fronta Dnes podruhé.....	- 64 -

3.12.3. Svoboda.....	- 65 -
3.12.4. Mladá fronta Dnes potřetí	- 65 -
3.12.5. Lidové noviny ke dvěma Čelovského titulům.....	- 65 -
3.13. Recenze k Čelovského příběhu dvojitého agenta.....	- 66 -
3.13.1. Mladá fronta Dnes	- 66 -
3.13.2. Lidové noviny	- 67 -
3.13.3. Soudobé dějiny.....	- 67 -
3.14. Reakce na knihu o novináři Emanuelu Vajtaurovi.....	- 67 -
3.14.1. Mladá fronta Dnes	- 67 -
3.14.2. Haló noviny	- 67 -
3.14.3. Literární noviny	- 68 -
3.14.4. Časopis Matice moravské.....	- 69 -
3.14.5. Tvar.....	- 69 -
3.14.6. Aluze.....	- 70 -
3.15. Druhé memoáry stranou zájmu	- 70 -
3.15.1. Mladá fronta Dnes	- 70 -
3.16. Píšu o Bořivoji Čelovském.....	- 71 -
3.16.1. Alternativa Plus	- 71 -
3.16.2. Slezskostravské noviny.....	- 71 -
3.16.3. Olomoucký den	- 71 -
3.16.4. Revue Masarykův lid, Alternativa Plus.....	- 72 -
3.16.5. Zaseto	- 72 -
3.16.6. Slezský sborník	- 73 -
3.16.7. Archivní časopis.....	- 73 -
3.16.8. Moravskoslezský deník přináší nekrolog Čelovského	- 74 -
3.16.9. O Čelovského úmrtí informuje Mladá fronta Dnes.....	- 74 -
3.17. Další texty	- 75 -
3.17.1. Hanácké noviny k výročí Slezského ústavu v Opavě	- 75 -
3.17.2. Čelovský pro Slezskostravské noviny	- 75 -
3.18. Netišťená média.....	- 75 -
Závěr.....	- 76 -
Seznam použité literatury	- 81 -
Odborné knihy.....	- 81 -
Knihy Bořivoje Čelovského.....	- 81 -

Ostatní knihy	- 82 -
Noviny a časopisy	- 82 -
Texty Bořivoje Čelovského	- 82 -
Texty dalších autorů.....	- 82 -
Internetové odkazy	- 86 -

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je publicistická tvorba historika, publicisty a společensky a politicky angažované osobnosti Bořivoje Čelovského a dalších autorů, kteří reflektovali jeho tvorbu a názory, a to v období od Čelovského návratu z emigrace až po jeho úmrtí.

Důvodem, proč jsem si vybrala toto téma, je skutečnost, že na přelomu devadesátých let minulého a počátku tohoto století jsem byla v Ostravě jedním z těch novinářů, kteří osobně prožili změny nastávající v místních médiích, kdy se přetvářela jejich struktura, některá regionální tištěná média zanikala, mnohá skoupili zahraniční vlastníci, především německá vydavatelství. Na tuto situaci tehdy reagoval právě Bořivoj Čelovský svou knihou *Konec českého tisku?*, kterou jsem považovala za významný katalyzátor společenské diskuze týkající se regionálního tisku a jeho úlohy. Příchod německého kapitálu do českého tisku měl v Moravskoslezském kraji, kde žiju, a kde v té době žil také Čelovský, za následek sloučení dvou největších regionálních titulů, tradiční *Nové Svobody* a *Moravskoslezského dne*, který vznikl po listopadové revoluci roku 1989 především z iniciativy skupiny dřívějších disidentních novinářů. Čelovský toto sloučení veřejně kritizoval nejen ve své knize, ale také ve svých veřejných vystoupeních i v rozhovorech zveřejněných v některých médiích.

Cílem mojí práce je vytvořit přehledovou stat¹ k publicistické tvorbě Bořivoje Čelovského a dalších autorů, kteří se věnovali jeho osobnosti a dílu, z let 1996 až 2008, jež by mohla v budoucnu posloužit pro další studie týkající se Bořivoje Čelovského. Vedle dílčích prací různých autorů věnujících se konkrétním dílům Bořivoje Čelovského do této doby nejrozsáhlejší prací hodnotící tvorbu Bořivoje Čelovského, kterou se mi podařilo objevit, je pouze stat' prof. Mečislava Boráka ze Slezské univerzity Opava, kterou v roce 2003 vydal na dvanácti stranách formátu A 4 ve Slezském sborníku pod názvem *Historik Bořivoj Čelovský a jeho dílo* a opatřil souhrnnou bibliografií. V této stati prof. Borák hodnotí Čelovského knižní tvorbu i publicistickou práci jako mimořádnou z hlediska objemu i přínosu.

¹ Šanderová, J., *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách*. Slon Praha 2007, s. 76 - 78

Vzhledem k rozsahu Čelovského tvorby jsem v průběhu přípravných prací zúžila pro účely této bakalářské práce své zkoumání pouze na odraz aktivit Bořivoje Čelovského v české publicistice od roku 1996 do roku 2011. Vybrala jsem si dobu, od které se začaly jeho články a články o něm objevovat v českých tištěných médiích téměř pravidelně.

Pro snazší pochopení všech souvislostí začínám svou práci životopisem Bořivoje Čelovského. Během sběru materiálu jsem usoudila, že takto doplňková kapitola musí být součástí této práce, neboť bez ní by nebylo možné dovodit některé závěry. Podklady pro něj jsem čerpala z Čelovského vlastních životopisných knih Šel jsem svou cestou a Kdo navrátil se, neutíká, ale také z publikovaných rozhovorů s Čelovským. Podkladem se mi stal též publicistický článek Boleslava Navrátila Publicista Bořivoj Čelovský šel umíněně svou cestou, který v roce 2011 vydal Moravskoslezský deník. Jak Mečislav Borák, tak Boleslav Navrátil se totiž Čelovského osobností zabývali opakovaně a znali ho osobně, proto jsem se rozhodla opírat se o jejich práce. Nakonec jsem čerpala také z publikace K poctě Bořivoje Čelovského, historik vlastenec světoobčan, sborník k 80. narozeninám, který uspořádal z příspěvků Čelovského přátel a spolupracovníků Boleslav Navrátil a v roce 2003 vydalo nakladatelství Tilia. Největší pozornost jsme věnovala období od druhé poloviny devadesátých let do smrti Čelovského nejen proto, že k tomu se vztahuje i hlavní část mé práce, ale také proto, že jsme ho nenašla nikde uceleně zpracováno. V kapitole postupuji chronologicky, neboť toto členění se mi jevilo jako logické a přehledné.

V další části své práce shrnuji knižní tvorbu Bořivoje Čelovského včetně krátkých charakteristik jednotlivých knih. Důvodem, proč tuto kapitolu považuji za nezbytnou, je skutečnost, že mnoho publicistických textů, samozřejmě především recenzí, je právě reakcí na zmíněné knihy. V přehledu Čelovského knižní tvorby jsem vycházela především z výše zmíněné statě prof. Boráka a také ze samotných knih. Stejně jako v životopise, tak i v představení Čelovského knižní tvorby postupuji chronologicky.

Stěžejní částí práce je vlastní sběr a souhrn materiálů, tedy konkrétně publicistických článků Bořivoje Čelovského a autorů, kteří se vyjadřovali k jeho knihám, či k jeho názorům. Jako základ jsme použila už výše uvedenou bibliografii prof. Boráka v objemu významně doplněnou o vlastní rešerše. Po mnoha úvahách jsem se rozhodla je členit podle tématu, ke kterému se vztahují, a v těchto celcích chronologicky, aby byl jasný také vývoj případné diskuze v čase. Chronologické je

řazení také jednotlivých celků, a to podle data vydání prvního publicistického článku v něm. Třídění podle žánrů jsem odvrhla, protože by nebylo zcela jednoznačné, neboť některé glosy můžeme vnímat i jako recenze, jindy se stírá rozdíl mezi recenzí a polemikou, přičemž cílem této práce není žánrový rozbor publicistických výstupů. Třídění podle titulů, v nichž byly články zveřejněny, jsem také zamítla, protože tak by se stala jednotlivá témata, jimž se v určité době Čelovský a další publicisté věnovali, poměrně nepřehlednými. V samostatné kapitole pak pro úplnost shrnuji ještě pořady České televize a agenturní zpravodajství ČTK týkající se Bořivoje Čelovského, v archivu Českého rozhlasu se žádné takové pořady nedochovaly.

Ke splnění cíle své práce jsem použila metodu sběr informací jednak z veřejně dostupných zdrojů, ale také ze zdrojů interních - tedy především z archivu Čelovského spolupracovníků a známých, a z jejich vzpomínek zachycených v rozhovorech, které jsou přílohou tohoto textu. Pro přehlednost uvádím v celém textu všechny přesné citace kurzívou.

Seznam literatury pak člením na použitou odbornou literaturu, knižní tvorbu Bořivoje Čelovského, ostatní knihy, vesměs nějak související s Čelovského tvorbou nebo osobností, a noviny a časopisy s publicistickou tvorbou Bořivoje Čelovského a publicistickou tvorbu dalších autorů. Knižní tvorbu Čelovského řadím abecedně podle titulů, další knihy abecedně podle jmen autorů. Čelovského publicistické články řadím chronologicky. Publicistické články dalších autorů člením nejprve podle jména autora v abecedním pořádku, a v těchto celcích chronologicky.

1. Životopis Bořivoje Čelovského

Tato kapitola má za cíl shrnout hlavní mezníky v životě Bořivoje Čelovského, které pak zásadním způsobem ovlivnily jeho názorový vývoj a potažmo tedy i jeho jak knižní, tak publicistickou tvorbu. Zvláštní pozornost přitom věnuji poslední kapitole týkající se období po návratu Čelovského z exilu do vlasti, protože dosud ho nikdo komplexně nezpracoval. Přestože se jedná o doplňkové informace, pro pochopení toho, co na téma Čelovský zaznělo v médiích, jsou naprosto nezbytné a klíčové jsou také pro závěry této práce.

1.1. Čelovského mládí v Československu

Bořivoj Čelovský se narodil 8. září 1923 v Ostravě-Heřmanicích na slezské straně řeky Ostravice, kde měli rodiče pronajatu hospodu a provozovali autodopravu. Místo, kde prožil mládí, mělo na Čelovského velký vliv².

Čelovský studoval gymnázium v několika městech, přičemž už tehdy ho zaujaly dějiny³. Maturitu Čelovský skládal už za heydrichiády na gymnáziu v Ostravě - Přívoze.

Jako mnoho jiných Čechů byl totálně nasazen na práci v Německu. Pracoval také v Ostravě u protiletecké služby, odkud byl převelen do Kielu a Hamburгу, kde zažil těžké spojenecké nálety. Jako řidič auta se dostal do Ostravy a navázal kontakt s odbojovou skupinou Svoboda.

Těsně před koncem války byl zadržen se zbraní v ruce v Beskydech německými vojáky, a díky šťastné náhodě nebyl zastřelen. Jako v mnoha dalších okamžicích, i tady se dostal do ožehavé situace kvůli své furiantské povaze. Jak sám vzpomíná, při přenášení zbraní partyzánům totiž na jedné beskydské mýtině se svým společníkem Oldřichem Šindlerem vystříleli zásobník do jednoho pařezu, takže pozornosti Němců v podstatě nemohli uniknout.

Po válce působil Čelovský jako učitel, knihovník Zemského archivu v Opavě, pomáhal při vzniku Slezského ústavu. Oženil se a narodila se mu dcera Zdislava.

1.2. Čelovský v exilu

Pro emigraci se Bořivoj Čelovský rozhodl poté, co se k moci postupně dostávali komunisté. Pro odchod na Západ si vybral 23. listopad 1948, protože ten den slavil narozeniny Klement Gottwald a dalo se tedy očekávat, že vojáci hlídající hranici nebudou tak bdělí. Přesto byl útěk dramatický. Neznalý poměrů si totiž Čelovský nejprve u hraničních sloupů popletl směr, kterým má jít, a zamířil zpět do Československa. Když zjistil svůj omyl, utíkal zase několik set metrů zpátky do Německa⁴.

² Borák, M., Slezský sborník, 2003/09/03

³ Čelovský, B. Šel jsem svou cestou. Vade Mecum 1993

⁴ Čelovský, B. Šel jsem svou cestou. Vade Mecum 19963

Přestože v roce 1948 nebyla hranice zdaleka tak přísně střežena jako o pár let později, Čelovský, nikoliv poprvé ani naposledy, hodně a zbrkle riskoval. Jak uvádí ve své práci historici prof. Zdeněk Jirásek a prof. Miloš Trapl, i tehdy šlo prchajícím o život⁵.

Prvním dramatickým krokem do emigrace, do nového života, byl průnik „železnou oponou“, který byl spojen mnohdy i s přímým ohrožením života prchajícího. Podmínky pro útěk z republiky se přitom v průběhu poúnorových měsíců a roků zhoršovaly v souvislosti s vybudováním dokonalejších signalizačních a zátarasových zařízení na hranicích. [Jirásek, Z.; Trapl, M. Exilová politika v letech 1948 – 1956. Centrum pro exilová studia FF UPOL 1996, s. 48]

V exilu Čelovský postupně pobýval v Německu, Lucembursku, ve Francii a také v Rakousku. Pro život na Západě zvolil pro tamní poměry přijatelnější transkripci svého jména v podobě Boris Celovsky⁶. Díky stipendia nakonec zakotvil v Kanadě, kde studoval moderní historii. Později pokračoval ve studiu v německém Heidelbergu, kde promoval na doktora filosofie. Jeho disertační práce o Mnichovské dohodě vyvolala celosvětový ohlas, dočkala se výrazně pozitivních, ale i negativních reakcí.

Po návratu do Kanady pracoval jako bibliograf v redakci kanadské encyklopedie, působil ve státní správě, ve statistickém úřadu, později na ministerstvu pracovních sil a imigrace. Podílel se na tvorbě imigračního zákona na světě a zasazoval se o to, že Kanada přijala po roce 1968 mnoho českých a slovenských uprchlíků.

Působil jako poradce v týmech předních kanadských politiků, vedl volební kampaň Nové demokratické strany.

V rámci svého boje proti komunismu se Čelovský v Kanadě rozhodl vstoupit do služeb Kanadské zpravodajské služby a nechal se naverbovat jako agent StB. Dle jeho vlastního svědectví se mu podařilo proniknout do sítě československé rozvědky a odhalit jednoho z československých agentů, kterého poté Kanada vyhostila⁷.

⁵ Ve své knize Exilová politika v letech 1948 – 1956 Zdeněk Jirásek a Miloš Trapl dále uvádějí, že se někteří čeští komunističtí představitelé snažili vyvolat dojem, jak je pro jejich politické protivníky snadné opustit do exilu, situace ale nebyla tak jednoznačná, protože údajná benevolence československého vedení k útěkům za hranice nebyla ani v prvních poúnorových dnech direktivou a ne všechny bezpečnostní složky se tím řídily. Zabezpečení hranic projednávala ji 2. března 1948 bezpečnostní komise UV KSČ, přičemž ostraha hranice se poté postupně zostřovala

⁶ Borák, M. Historik Bořivoj Čelovský a jeho dílo. Slezský sborník 2003/09/05, s. 164

⁷ Čelovský, B., Moje střetnutí s rozvědkou StB. Tilia Šenov 2003

Do exilové politiky se ale nikdy příliš nezapojoval, nelíbily se mu osobní spory a politikaření jejích členů⁸.

V Kanadě se oženil s litevskou emigrantkou Angelikou, úspěšnou dětskou psycholožkou, se kterou má syny Andrewa a Daniela a dceru Alexandru. Na Československo nikdy nezapomněl.

Kdykoliv jsem během svého čtyřicetiletého exilu navštívil Vídeň, vždy jsem si zajel k celnici u Petržalky, abych se pokochal pohledem na věže Děvínu. [Čelovský, B. Kdo navrátil se, neutíká. Tilia 2003, s. 14]

1.3. Návrat Čelovského do vlasti

Zpět do Československa se Čelovský mohl vrátit až po roce 1989. Jeho první cesta, jak sám uvádí, nevedla do Prahy, ale jel přímo do rodného kraje. Zpočátku ovšem netušil, nakolik ho k sobě jeho vlast zase připoutá. Poprvé přijel až v lednu 1990.

Když došlo k listopadu 1989, nepociťoval jsem onu „neuvěřitelnou lehkost bytí“, která by mne hnala domů. Zdálo se, že po tak dlouhé době byly mé kořeny již příliš hluboko vrostlé do kanadské půdy. Také jsem si nebyl jist, co všechno to mluvení o sametové revoluci znamená. [Čelovský, B. Kdo navrátil se, neutíká. Tilia 2003, s. 14]

Už při první návštěvě se ukázalo, jaká propast se mezitím vytvořila, jak jinudy se vyvíjel život v Československu oproti tomu, na co si Čelovský zvykl v zahraničí. Překvapilo ho, jak ošuntělí policisté ho kontrolovali na celnici, zásadně nepoužívající slůvek děkuji a prosím, či jak potupně po něm žádala starší žena dvě koruny za použití záchodku v hostinci. Velmi brzy se také setkal s případy korupce, například u policistů, kteří se nechali bez skrupulí uplatit, když udělal dopravní přestupek⁹. Přesto se jeho

⁸ To je pravděpodobně důvodem, proč přes všechny významné iniciativy a činy, které měl Čelovský v exilu na kontě, ho autoři, prof. Trapl a prof. Jirásek ve své publikaci Exilová politika v letech 1948 – 1956 ani jednou nezmiňují mezi významnými exulanty. Ve výčtu pozoruhodných osobností exilu přitom uvádějí: *Početnou skupinou emigrantů byli také spisovatelé, publicisté, novináři a další kulturní pracovníci. Vzpomeňme alespoň Jana Čepa, dr. Jaroslava Drábka, dr. Ivana Herbena, Egona Hostovského, Jána Ilavského, Rudolfa Jílovského, Josefa Jostena, dr. Miloslava Koháka, Jana Kolara, Františka Melounka, Josefa Pejškara, Ferdinanda Peroutku, Edvarda Renáka, Lud'ka Stránského, dr. Lva Sychravu 80, Pavla Tigrida aj. Do politické práce se mohla v exilu zapojit i řada významných vědeckých osobností. Někteří z nich byli již jmenováni v předchozích odstavcích, navíc lze uvést např. univerzitní profesory: právního historika dr. Vratislava Buška, historika dr. Františka Dvorníka (již od roku 1938), matematika a fyzika dr. Václava Hlavatého, historika umění dr. Františka Kovárnu, veterináře dr. Františka Krále, historika dr. Vlastimila Kybala, sociologa dr. Otakara Machotku, historika dr. Otakara Odložilíka, lékaře dr. Františka Smetánku, psychologa dr. Stanislava Velinského a další.*

⁹ Čelovský, B., Kdo navrátil se, neutíká. Tilia 2003

nejprve krátké návštěvy vlasti prodlužovaly, stávaly se čím častější, až si Čelovský v rodných Heřmanicích koupil byt v nově postaveném bytovém domě a definitivně se přestěhoval do svého rodiště. Ve vlasti se totiž postupně potkal se starými přáteli a našel nové, přičemž tyto vztahy měly v jeho životě velký význam. Byli to například bratranec a spisovatel Oldřich Šulěr, spisovatel Drahomír Šajtar, vysokoškolský pedagog Mečislav Borák, s nímž také spolupracoval při vydávání svých knih¹⁰, básník Bohumil Pavlok a mnozí další.

Čelovský se také zapojil do týmu, sestaveném kanadským ministerstvem zahraničních věcí, který měl vypracovat plán, jak Československu pomoci. Přípravoval plán na úseku pracovních sil, ale nakonec od této iniciativy ustoupil, když se vyčleněné prostředky začaly drobit na jiné účely.

Jak uvádí v Čelovského krátkém životopisném článku s názvem Publicista Bořivoj Čelovský šel umíněně svou cestou novinář Boleslav Navrátil, Čelovský velmi rychle začal svými názory i svou prací budit pozornost.

...trochu oprášil pozapomenutou češtinu a pustil se do práce. Kam přišel, způsobil rozruch. Už jako důchodce vtrhl do českých reálií jako prudká voda. [Moravskoslezský deník 2011/08/27]

V roce 1991 Čelovskému Karlova univerzita, kde před svou emigrací studoval práva, předala čestný doktorát. Doktorem práv se tak stal ve svých 68 letech. Titul ale o pár let později vrátil *na protest proti všudypřítomné politické korupci a morálnímu úpadku*. [Příloha č. 5 – dopis Borise Čelovského Karlově univerzitě, 1999/01/30 – z archivu Vítězslava Bělovského]

V rodné vlasti se vrátil ke svému původnímu zájmu – historii. Začal psát a vydávat knihy z oborů politologie, práva, ekonomie, ale především historie. Aby zvládl tak rozsáhlou publikační činnost, musel se nejprve naučit opět svou mateřštinu.

Po návratu z exilu napsal Čelovský celkem dvacet knih. Jejich vydávání sám financoval s odůvodněním, aby se nemusel ve svých názorech nikomu podřizovat. Desítkám regionálních literátů přispěl na vydání jejich knih¹¹.

Vydání každé své knihy Čelovský doprovodil autogramiádou, na které hrála Ondřejnica. S různými tématy opakovaně oslovoval novináře ostravských redakcí, pro

¹⁰ Viz příloha číslo 4 - dopis Borise Čelovského vydavateli Vítězslavu Bělovskému, z archivu Vítězslava Bělovského

¹¹ Viz příloha číslo 2 – rozhovor s vydavatelem Vítězslavem Bělovským

své známé pořádá na různých místech v Beskydech setkání, na které zval i novináře, kteří o něm nebo o jeho knihách napsali nějaké články¹².

Byl jmenován čestným občanem Ostravy¹³, Slezská Ostrava pojmenovala v nové zástavbě jednu ulici jeho jménem¹⁴.

Pracoval velmi usilovně do poslední chvíle. Zmiňuje to i Boleslav Navrátil v životopisném článku Publicista Bořivoje Čelovského šel umíněně svou cestou.

U vědomí, že silící Parkinsonova choroba přibližuje konec jeho tvůrčí činnosti, pracoval horečnatým tempem a vydával jednu knihu za druhou. [Moravskoslezský deník 2011/08/27]

V devadesátých letech se u něj začala projevovat Parkinsonova nemoc. Protože ho omezovala v jeho práci, pomáhala mu v té době jeho ostravská přítelkyně Helena Šindlerová. Seznámil se s ní při jedné z návštěv Ostravy. Byla to bývalá manželka jeho tehdy už mrtvého kamaráda Oldřicha Šindlera, s nímž kdysi podnikl nebezpečnou výpravu do Beskyd, při níž je zatkli němečtí vojáci. V poslední etapě jeho života se stala jeho životní partnerkou¹⁵.

Bořivoje Čelovský své nemoci podlehl 12. února 2008, pohřeb měl ve středu 20. února 2008 v obřadní síni krematoria ve Slezské Ostravě, v ostravském obvodu, kde se narodil¹⁶.

Jeho přátelé se s ním poté ještě rozloučili na Lysé hoře, nejvyšším vrcholu Beskyd¹⁷.

2. Knižní tvorba Bořivoje Čelovského

Tato kapitola přináší přehled všech Čelovského knih s jejich stručnou charakteristikou, protože jsou to právě ony a také názory v nich prezentované, které se

¹² Vzpomíná na to celá řada jeho přátel včetně novinářů ve svých textech pro publikaci K poctě Bořivoje Čelovského. Tilia 2003

¹³ Viz příloha číslo 6 – vyjádření Statutárního města Ostravy

¹⁴ Viz příloha číslo 7 – vyjádření obvodu Slezská Ostrava

¹⁵ Čelovský, B. Kdo navrátil se, neutíká. Tilia 2003

¹⁶ Viz příloha číslo 8 - úmrtní oznámení, z archivu Vítězslava Bělovského

¹⁷ V archivu Vítězslava Bělovského se dochovalo video ze setkání na Lysé hoře, s jehož obsahem se autorka této práce podrobně seznámila. Vzhledem k jeho velmi důvěrné povaze ale nebude jeho kopie součástí této veřejně přístupné práce.

byly častými tématy publicistických sdělení v českém tisku, ale i v dalších sdělovacích prostředcích. Čelovského knižní tvorba, orientovaná především na moderní historii, se odehrávala ve dvou obdobích. Odstartoval ji v době svých studií, kdy během pouhých dvou let od roku 1952 do roku 1954¹⁸ napsal svou stěžejní práci týkající Mnichovské dohody. Poté na knižní tvorbu delší dobu rezignoval. Jeho rodina se tehdy existenčně uchytila v Kanadě. Čelovský zmiňuje, že si tam znepřátelil místní akademiky, když na kongresu historiků kritizoval jejich uzavřenost před světem. Další knihu napsal až krátce před svým odchodem na odpočinek; příběh kněžny Stephanie von Hohenlohe. Ke knižní tvorbě se vrátil až po návratu z exilu.

Po návratu do vlasti pak od roku 1992... rozvinul ediční činnost, jaká nemá hned tak obdoby. [Borák, M. Historik Bořivoj Čelovský a jeho dílo. Slezský sborník 2003/09/05, s. 164]

Čelovský vždy tvořil v jazyce země, ve které v té době žil, takže práci o mnichovské dohodě psal německy, knížku o kněžně von Hohenlohe anglicky a nakonec se vrátil k češtině. Naprostou většinu jeho knih vydaných v Československu a poté v České republice graficky upravil Svatoslav Böh¹⁹, od přelomu let 1997 a 1998 se jeho dvorním vydavatelem stalo nakladatelství Tilia ze Šenova u Ostravy.

Tvorba Bořivoje Čelovského po návratu do vlasti je obdivuhodná jak šíří tematického záběru, tak hloubkou a intenzitou zpracování témat. Rozsah vykonané práce odpovídá produkci menšího vědeckého ústavu, nikoliv činnosti jednoho člověka, navíc postiženého těžkou chorobou... Svým novým dílem se suverénně zařadil též mezi nejlepší a nejplodnější soudobé historiky. Jeho práce se těší mimořádné čtenářské oblibě nejen pro svou vysokou odbornou úroveň, ale i pro důraz na hodnoty svobody a demokracie, o něž po celý život aktivně usiloval. [Borák, M. Historik Bořivoj Čelovský a jeho dílo. Slezský sborník 2003/09/05, s. 174]

2.1. Das Münchener Abkommen 1938²⁰

Svou disertační práci o Mnichovské dohodě Čelovský několik let revidoval a doplňoval. V roce 1958 ji vydal mnichovský Ústav pro soudobé dějiny, s poznámkou, že i když ústav ručí za celkové zaměření práce, za jednotlivá stanoviska zodpovídá sám

¹⁸ Borák, M. Historik Bořivoj Čelovský a jeho dílo. Slezský sborník 2003/09/05

¹⁹ Viz příloha číslo 9 – přehled titulních stran Čelovského knih vydaných v Československu a později v České republice v grafické úpravě Svatoslava Böhma

²⁰ Překlad: Mnichovská dohoda 1938

autor. Objemné dílo po svém vydání vyvolalo diskuzi a odmítavá stanoviska jak mezi sudetoněmeckými vysídlenci, tak mezi českými emigranty, ale také v komunistickém Československu. Zatímco v Německu Čelovského odsoudili za protiněmecké štvání, bolševici ho označili za buržoazního pisálka. Seriózní recenze německého tisku ovšem práci hodnotily pozitivně za její důkladnost, vědeckou přesnost a jasnou argumentaci²¹.

2.2. Stephanie von Hohenlohe. Sie liebte Mächtigen der Welt²²

Jak Čelovský sám popisuje, teprve v sedmdesátých letech, v době, kdy byl v Kanadě přeložen do univerzitní knihovny, se začal věnovat přípravě své další knihy. Posbíral archivní materiál týkající se života světoběžnice, kněžny von Hohenlohe, a na jejím životě vykreslil zákulisí mezinárodní politiky v USA i v Evropě, která se doslova tvořila v budoárech, jak sám parafrázuje. Kniha vyšla v roce 1988 v mnichovském nakladatelství Herbig. Jak Čelovský až pozdě zjistil, to patřilo do rodiny vydavatelství Axela Springra. Tak se také stalo, že bez vědomí autora v německém vydání knihy zcela chybí pasáže o Springrových kontaktech s kněžnou, jejímž prostřednictvím magnát uplácel významné americké novináře, i o jeho nacistické minulosti.

2.3. Zlatá děčka

Svou sérii patnácti knih napsaných po návratu do vlasti Čelovský odstartoval v roce 1992, ve svých devětašedesáti letech, útlou knihou Zlatá děčka, která se dá označit za kroniku jeho třídy přívozkého gymnázia. Byla to také první kniha, kterou po návratu do vlasti psal česky.

Hlavními postavami knihy jsou spolužáci Jenda Borovec a Jošt Bass. Oba nepřežili válku, která je postavila každého na opačnou stranu barikády. Jejich příběhy Čelovský rekonstruoval na základě vzpomínek a dopisů, přičemž je zachytil na pozadí válečné doby.

2.4. Ta ženská von Hohenlohe

Vydat český překlad své knihy o kněžně von Hohenlohe se Čelovský podle svého vyjádření rozhodl proto, aby do ní vrátil pasáže o Springrovi, jak píše v úvodu ke knize. Titul pro české vydání si vypůjčil od prezidenta Roosevelta.

²¹ Borák, M. Historik Bořivoj Čelovský a jeho dílo. Slezský sborník 2003/09/05

²² Překlad: Stephanie von Hohenlohe. Milovala mocné světa

Knihu přeložila z angličtiny do češtiny Zuzana Kulhánková a poprvé ji vydalo nakladatelství Sfinga v roce 1993. O více než deset let později se k ní vrátil vydavatel Čelovského knih Vítězslav Bělovský v nakladatelství Tilia a kniha vyšla znova v roce 2004.

2.5. So oder so

Německou sebeobžalobou nazval Čelovský knihu *So oder so* – řešení české otázky podle německých dokumentů. Při její tvorbě postupoval metodologicky jinak, než u ostatních historických knih - vybral jen archivní texty a dokumenty říšskoněmecké a sudetoněmecké, a to pouze z let 1933 až 1945; zcela vynechal jakékoliv materiály československé.

Dokumenty dával dohromady téměř dva roky převážně v německých archivech, ale také v Praze nebo v USA, k uveřejnění vybral zhruba jednu desetinu.

Mečislav Borák v hodnocení knihy²³ připomíná, že práci pro celý tým dovedl Čelovský až k vydání knihy zcela sám. Zájem o ni projevil i knihovna v Německu²⁴.

Kniha vyšla poprvé v roce 1995, její reedici v roce 1997 připravilo nakladatelství Tilia, přičemž šlo o první knihu, kterou Tilia Čelovskému vydala. Potřetí ji totéž nakladatelství vydalo v roce 2002.

2.6. Šel jsem svou cestou

Své paměti, které později vyšly pod názvem *Šel jsem svou cestou*, Čelovský psal původně v angličtině s názvem *My lives*²⁵ a neměly být určeny ke zveřejnění. Chtěl je věnovat výlučně svým kanadským dětem. K jejich publikování Čelovského přesvědčil jeho přítel a spolupracovník, prof. Mečislav Borák²⁶. Kniha nejprve ve zkrácené podobě postupně vyšla během roku 1996 v regionálním deníku *Moravskoslezský den*, poté ji v témže roce vydalo opavské nakladatelství Vade Mecum.

²³ Borák, M. Historik Bořivoj Čelovský a jeho dílo. Slezský sborník 2003/09/05

²⁴ Viz přílohy číslo 10 a 11 – dopisy knihovny v Lipsku nakladatelství Tilia, z archivu Vítězslava Bělovského

²⁵ V překladu *Moje životy*

²⁶ Čelovský, B. *Kdo navrátil se, neutíká*. Tilia 2003

2.7. Mnichovský syndrom

K historickému tématu vztahujícímu se k česko–německým vztahům se Čelovský v roce 1997 vrací v knize Mnichovský syndrom. Podle prof. Boráka se jedná o daleko kontroverznější dílo než předchozí *So oder so*.

Název fiktivního syndromu sám odvodil ze slangu psychiatrů a do citačních údajů mota zakódoval příborského rodáka Sigmunda Freuda i C. A. Springera tak dobře, že jistý autor smyšlené dílo už zahrnul do seznamu jím přečtené literatury. [Borák, M. Historik Bořivoj Čelovský a jeho dílo. Slezský sborník 2003/09/05, s. 171]

Prof. Mečislav Borák se shoduje s publicistou Boleslavem Navrátilem v tom, že práce je spíše politickou polemikou než historickým dílem.

Bouřlivé reakce vyvolal knihou Mnichovský syndrom, která byla spíše politickou polemikou kriticky zaměřenou na polistopadové české politiky, kteří se – podle něho – devótně přizpůsobovali německým stanoviskům. [Navrátil, B. Publicista, Bořivoj Čelovský šel umíněně svou cestou. Moravskoslezský deník 2011/08/27]

Tehdejší Čelovského vydavatel knihu odmítl vydat, ujal se toho až ostravský Syndikát novinářů. Znova vyšla v roce 2000, už v nakladatelství Tilia.

2.8. Ota Hora 1909 1997

Útlou brožuru o Otovi Horovi připravil Čelovský na začátku roku 1998 k pietnímu aktu uložení tělesných pozůstatků svého dlouholetého přítele a spolupracovníka z Kanady v Golčově Jeníkově. V brožuře je stručný Horův životopis, úryvky z jeho dopisů a z dopisů o něm a také osobní Čelovského vzpomínka. Brožura Ota Hora byla první Čelovského knihou, kterou nakladatelství Tilia připravilo už pro první vydání

2.9. „Emigranti“

Uvozovky jsou součástí názvu knihy, což ne všichni autoři, kteří se o ni zmiňují, ve svých textech respektují.

Knihla vyšla v roce 1998 a na její přípravě Čelovský spolupracoval opět s nakladatelstvím Tilia. Objemná kniha sestává z dopisů politických uprchlíků z prvních let po Vítězném únoru 1948, které jsou opatřeny poznámkovým aparátem. Z tisíců dopisů, psaných v uprchlických lágrech a uložených následně v kanadském národním archivu v Ottawě, jich Čelovský použil na tři stovky, přičemž vybral dopisy uprchlíků ze všech sociálních a společenských vrstev, aby zachytil nejen život elity.

2.10. Mnichovská dohoda

Pro české vydání knihy přeložil původní německy psaný text Pavel Stráský. Ani po čtyřiceti letech, které uplynuly od prvního vydání, nemusel autor v textu nic měnit Borák²⁷. Přibyly jen překlady cizojazyčných citátů a v závěru knihy Čelovský ve dvacetistránkové příloze shromáždil ohlasy na německé vydání.

Když si dnes v této knize listuji, uvědomuji si, že nyní bych něco podobného sotva mohl napsat. Tuto svoji první knihu považuji za vrchol své historické práce. Když jsem jí v roce 1952 jako student v Heilderbergu začal psát, bylo mi necelých třicet let, ještě neopotřebovaných dlouhým exilem a zápasem o uplatnění v kanadské společnosti. [Čelovský, B. Kdo navrátil se, neutíká. Tilia 2003, s. 48]

Knihu vydala Tilia v roce 1999 a vydavatel na jejím přebalu upozorňuje, že text se stal v padesátých letech jednou ze základních položek světové historiografie na téma Mnichov. V té době byla práce u nás z politických důvodů nežádoucí a prakticky nedostupná.

Její české vydání vzbudilo pozornost i v zahraničí²⁸.

2.11. Politici bez moci

K napsání knihy Politici bez moci, týkající se opět exilu, inspiroval Čelovského jeho přítel, prof. Miloš Trapl, který ho upozornil na bohatý archiv Rady svobodného Československa uložený na Palackého univerzitě v Olomouci. Část pramenů musel ale Čelovský dohledat také v USA.

Výsledná monografie, vydaná v roce 2000, sleduje okolnosti založení rady, složení jejích orgánů, a zejména otevřeně odhaluje spory o kompetence uvnitř rady a názorové rozštěpení exilu.

Čelovský posuzuje činnost Rady věcnými argumenty, a třebaže v ní shledává řadu nedostatků a omylů, neopomene zdůraznit, že většina tehdejších představitelů československého exilu patřila k výkvětu obou národů. [Borák, M. Historik Bořivoj Čelovský a jeho dílo. Slezský sborník 2003/09/05, s. 173]

²⁷ Čelovský, B. Kdo navrátil se, neutíká. Tilia 2003; Čelovský, B. Šel jsem svou cestou. Vade Mecum 1993

²⁸ Viz příloha č. 15 – dopis ze Sydney, z archivu Vítězslava Bělovského

2.12. Strana světí prostředky

Příběh faráře Josefa Toufara z malé farnosti v obci Číhošť, kterého umučili agenti komunistické tajné policie, zpracoval Čelovský do knihy Strana světí prostředky. Podivné události, kdy se v kostele během bohoslužby pohnul křížek, StB chtěla využít k diskreditaci katolické církve. Čelovský i v tomto případě zůstal věrný svému stylu práce a vycházel z celé řady archivních materiálů.

Sám Čelovský říká ve svých pamětech, že touto knihou se vyrovnal s pražskou státní bezpečností²⁹.

Čelovskému v knize nešlo ani tak o detaily příběhu o zázraku či o smrti faráře, jako spíše o pohnutky tragédie a její pečlivě ukrývané pozadí a odhalení metod práce StB³⁰.

2.13. Kopiník svobody

Zajímavě se vyvíjel vztah Bořivoje Čelovského k introvertnímu exilovému novináři a básníkovi Luboru Zinkovi, o kterém v roce 2001 napsal životopisnou monografii Kopiník svobody. Přestože mezi nimi nepanoval zpočátku soulad, Čelovský si zásadového a kontroverzního novináře vážil, a ten nakonec s napsáním knihy o sobě souhlasil.

Monografie sleduje hlavní etapy Zinkova života až do devadesátých let. V příloze pak přináší výbor z jeho epigramů, básní i publicistických článků.

2.14. Nejlepší z nás

Osudy Jirky Týnka a Milana Kociána, kteří byli se svými kamarády odsouzeni do káznice za poslech zahraničního rozhlasu, byly základem pro knížku Nejlepší z nás. Nejprve byli vězněni v Osvětimi, poté uprchli z transportu smrti a koncem války se dostali k partyzánům, přičemž Týnek padl v boji a Kociána zatkli a zastřelili.

Čelovský ji ještě doplnil o příběh svých spolužáků Jendy Borovce a Jošta Basse, který zpracoval už v dílku Zlatá děcka. V roce 2001 tak vzniklo v nakladatelství Tilia bibliofilské vydání obou historek rozšířených ještě o vzpomínku na Čelovského působení u protiletecké služby luftschutzu. Svědčí o tom i čerstvě dokončený dokument

²⁹ Čelovský, B. Kdo navrátil se, neutíká. Tilia 2003

³⁰ Borák, M. Historik Bořivoj Čelovský a jeho dílo. Slezský sborník 2003/09/05;

České televize Ostrava s názvem Abiturienti³¹ natočený na motivy Čelovského knihy Nejlepší z nás, který televize zařazuje v premiéře do vysílání na ČT 2 ve středu 23. května 2012.

2.15. Konec českého tisku?

Ještě zřetelnější charakter politické polemiky než Mnichovský syndrom má kniha Konec českého tisku? vydaná v roce 2001.

Zamýšlí se nad otázkami svobody tisku a sleduje, jak se tiskový zákon České republiky, parlament a vláda staví k převodu českého tisku do rukou německých vlastníků, a zda tento stav ovlivňuje nestrannost a objektivnost takového tisku. [Borák, M. Historik Bořivoj Čelovský a jeho dílo. Slezský sborník 2003/09/05, s. 172]

Vydání knihy Konec českého tisku se v celostátních denících nedostalo žádné pozornosti; jejich existence nebyla vzata na vědomí. Veřejnost se o knize dovídala z okrajového tisku, Internetu, rozhlasu a televize. [Čelovský, B. Kdo navrátil se, neutíká. Tilia 2003, s. 63]

Kniha mnohde postrádá obvyklou Čelovského precizní analýzu; i některým nezaujatým hodnotitelům, například v zahraničních komentářích, se jeví autorova argumentace účelová³².

2.16. Strážce Nové Evropy

Kniha Strážce Nové Evropy – Prapodivná kariéra novináře Emanuela Vajtauera není jen životopisným portrétem, ale také varováním, jak uvádí sám Čelovský, a svou myšlenkou chce navázat na předchozí Konec českého tisku?

Čelovský v ní přináší příběh talentovaného novináře Emanuela Vajtauera, který se angažoval jako anarchista, komunista a nakonec obhajoval německé nacisty, s nimiž za války kolaboroval. Na konci války zmizel neznámo kde. Knihu autor doplňuje výběrem Vajtauerových článků i textů dalších prodejných novinářů z doby války.

2.17. Konec českého tisku

Rok po vydání knihy Konec českého tisku? se Čelovský k problematice vrátil a z názvu odstranil otazník. Kniha je rozsáhlejší, protože obsahuje reakce politiků a významných osobností na první vydání, které jim Čelovský rozposlal. Autor navíc

³¹ Čelovský, B. Kdo navrátil se, neutíká. Tilia Viz příloha č. 22 – Pozvánka na předpremiéru filmu České televize Ostrava Abiturienti a tisková zpráva k tomuto dokumentu

³² Viz přílohy číslo 13 a 14 – články, překlady z angličtiny

změnil některé pasáže, například oslabil osobní motivaci k napsání knihy, čímž přidal svým argumentům na věrohodnosti³³.

Čelovský oslovil s žádostí o reakci 180 senátorů a poslanců Parlamentu ČR a 1060 dalších politiků, historiků, spisovatelů, novinářů, akademiků a dalších, podle svého názoru významných osob. Vrátilo se mu 244 odpovědí, 223 jich zveřejnil.

K tomu lze připočítat ještě asi padesát recenzí a zpráv, které se objevily v tisku. Sotva u nás kdy byla podobně rozsáhlá kampaň, jež by si kladla za cíl zjistit názor čtenářů na nějakou knihu. [Borák, M. Historik Bořivoj Čelovský a jeho dílo. Slezský sborník 2003/09/05, s. 172]

Ač prof. Borák ve své studii dále uvádí, že největší ohlas měla kniha v Britských listech a v komunistických tiscích Haló noviny a Naše pravda, i tak lze jeho tvrzení o množství zpráv a recenzí dát do protikladu tvrzení Čelovského (viz výše), podle kterého se významný tisk knihou vůbec nezabýval.

2.18. Moje střetnutí s rozvědkou StB

V knize Moje střetnutí s rozvědkou StB zveřejnil Čelovský svůj spis agenta StB, jak ho vedla československá tajná policie. A přidal celý příběh, jak ke spolupráci došlo a jaký měla průběh. Vypráví a hlavně archivními dokumenty dokládá to, co už psal ve své životopisné knize Šel jsem svou cestou. Čelovský se infiltroval do řad agentů československé rozvědky v Kanadě, aby kanadským úřadům pomohl odhalit tajné agenty, kteří ohrožovali i československý exil, což se mu také povedlo. Zároveň mu měla navázaná spolupráce, o které ale informoval podrobně kanadskou výzvědnou službu i svého exilového kolegu Otu Horu, pomoci zajistit pozvání jeho matky do Kanady.

Na základě archivním materiálů státní bezpečnosti, k jejichž zpřístupnění dostal po desítkách žádostí konečně souhlas, vytváří Čelovský působivý obraz své fiktivní spolupráce s československou rozvědkou v Kanadě v letech 1958 – 1960 ... I když efektem jeho činnosti bylo jen umožnění jeho odchodu jeho matky do exilu a vyhoštění několika komunistických agentů z Kanady, představuje podrobný popis Čelovského špionážní aféry významný doklad o formách a metodách komunistické rozvědky v Kanadě. [Borák, M. Historik Bořivoj Čelovský a jeho dílo. Slezský sborník 2003/09/05, s. 173]

³³ Císařová, Lenka. Konec českého tisku bez otazníku. Revue pro média 2003, ročník 3

2.19. Kdo navrátil se, neutíká

Na svůj životopis Šel jsem svou cestou, který končil návratem z exilu, navázal Čelovský v roce 2003 knihou *Kdo navrátil se, neutíká*. Čelovský v knize popisuje svých zhruba deset let života v Československu a České republice, přičemž podstatnou část tvoří informace o knihách, které za tu dobu napsal, a také o jeho boji proti monopolizaci českého tisku. Kniha je doplněna souborem fotografií, na nichž je Bořivoj Čelovský zachycen často ve společnosti svých přátel a známých, mimo jiné i novinářů, kteří ve svých článcích zmiňují jeho dílo.

Kniha končí rozloučením, z něhož lze usuzovat, že si byl Čelovský vědom ubývajících sil v důsledku těžké nemoci, a poděkováním těm, kteří mu na jeho cestě pomohli. Přílohu tvoří úryvky recenzí Čelovského knih.

2.20. Uprchlíci po Vítězném únoru

Jmenný seznam všech uprchlíků, kteří opustili Československo po Vítězném únoru roku 1948, který Čelovský připravil při svých bádání v archivech, vydala v roce 2004 Tilia. Podle informací profesora Boráka³⁴ knihu už o rok dříve připravoval k vydání Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR v Praze, který ji ale vydal pouze jako studijní materiál³⁵. Přestože Čelovského v té době už velmi zmáhaly příznaky Parkinsonovy nemoci, stejně jako u předchozích knih i tuto představil veřejně na setkáních se čtenáři³⁶.

2.21. O lásce jednoho slezského tvrdohlavce

Knížku o osmi stranách vydalo nakladatelství Tilia Bořivoji Čelovskému v roce 2004. Přesto se jí bude věnovat o něco šířeji, protože v recenzích se o ní autoři nezmiňují, neboť jde o bibliofilský tisk; v dosud zpracovaných Čelovského životopisech nefiguruje, a navíc se v ní objevují zmínky z Čelovského života, zatím jinde nezpracované. Jde o autorovo podrobné vyznání z lásky k historii. Čelovský v publikaci, která nešla na oficiální knižní trh, opět prochází celým svým životem, vyzdvihuje ty momenty, kde jeho touha věnovat se historii byla směřodaná. Čelovský vypráví, jak mu jeho práce v opavském archivu a hlavně podíl na tvorbě Slezského sborníku v zahraničí pomohla ke stipendiu poté, co profesor, který o něm rozhodoval,

³⁴ Borák, M. Historik Bořivoj Čelovský a jeho dílo. Slezský sborník 2003/09/05

³⁵ Viz příloha číslo 14 – vyjádření Ústavu soudobých dějin Akademie věd ČR

³⁶ Viz příloha číslo 17 – pozvánka na setkání

hovořil anglicky. Z angličtiny v té době Čelovský neovládal ani slovo. Vzpomíná, jak vznikalo jeho stěžejní historické dílo o mnichovské dohodě. A za největší chybu svého života pak označuje, že odmítl nabídku vedoucího své dizertační práce, aby se v Německu stal univerzitním profesorem, a místo toho se usídlil v Kanadě. *Kanada se svou mladou historií nebyla úrodnou půdou pro mladého historika z Evropy. Historické pole bylo ovládáno rodilými Kanadany, členy protestantské elity.* [Čelovský, B. O lásce jednoho slezského tvrdohlavce. Tilia 2004, s 6, 7]

Zmiňuje své vystoupení na sjezdu kanadských historiků, který měl přinést do všeobecné diskuze evropský pohled. Jeho kritický postoj mu ale zavřel dveře do kanadských univerzit. V krátkosti se opět vrací ke svému působení v kanadské státní správě i v politice. Na závěr se opět vrací k tomu, jak v něm nepozorovaně a postupně rostlo rozhodnutí vrátit se do vlasti natrvalo a opět se věnovat historii. Nakonec od roku 1990 do roku 2004 napsal dvacítku titulů, z nichž dva vyšly ve druhém, jeden dokonce ve třetím vydání.

V neposlední řadě bych se chtěl zmínit ještě o tom, že když jsem se vrátil po třiceti letech ke své staré lásce, učinil jsem tak ze svých vlastních prostředků. Těch dvacet knih jsem sepsal a vydal bez jediného groše podpory z veřejných nebo soukromých zdrojů, tj. bez jakýchkoliv grantů a dotací Praskla na to chalupa a odstupné za důchod po mé zemřelé ženě. A cenu, kterou jsem obdržel za svou tvorbu, jsem daroval jedné vědecké knihovně... Nepochybuji o tom, že to, co jsem zde napsal, bude leckým pokládáno za samochválu. Necht'! Vždyť proto se mé svědectví o vlastním životě nestane prokazatelně méně pravdivé. [Čelovský, B. O lásce jednoho slezského tvrdohlavce. Tilia 2004, s. 8]

2.22. Český historik

Čelovského knihu Český historik tvoří soubor článků, zveřejněných i nezveřejněných, v Literárních novinách. Centrem polemiky je historik Jan Křen, vůči jehož práci měl Čelovský zásadní výhrady a neměl ho v oblibě³⁷.

Podle Čelovského byla diskuze na stránkách tisku na toto téma důležitá. *Protože prostor v Literárních novinách věnovaný této debatě se dotýká důležitých kapitol naší soudobé historie, principů historické práce a novinářské etiky, rozhodl jsem se vydat celý tento materiál knižně: mé dva články, reakce účastníků a čtenářů, uveřejněné (a některé*

³⁷ Viz příloha číslo 1 – rozhovor s novinářem Ivem Šebestíkem

neuveřejněné) v Českém dialogu a v Literárních novinách. [Čelovský, B. Český historik. Tilia 2004, s. 18]

2.23. Slova do větru

Knihu Slova do větru seskládal Čelovský ze svých článků, které publikoval na svých internetových stránkách, a také z internetových příspěvků dalších autorů, kteří se vyjadřovali ke stejným tématům. Jde o poslední Čelovského knihu vydanou v Tili v roce 2006. Kniha je rozdělena na devět tematických částí, přičemž více než sto stran z necelých pěti set Čelovský opět věnuje kritice postojů historika Jana Křena. V dalších částech jsou články, dopisy a zejména rozsáhlé soubory archivních materiálů týkající se archivů státní bezpečnosti a názorů, zda je otevřít nebo naopak skartovat; Čelovský odhaluje funkcionáře KSČM Vojtěcha Filipa, jako tajného spolupracovníka StB z předlistopadové éry, ale zveřejňuje i dokumenty dalších osob, opět otevírá téma Němci a nacisté a snaží se doložit, že Němci nebyli jen nevinným národem vtaženým do II. světové války, přičemž téma otevírá i kapitole s názvem kolektivní vina.

Samostatnou kapitolu věnuje Čelovský korupci a jako jeden z příkladů uvádí jmenování bývalého aktivního člena KSČ a přítele tehdejšího premiéra Václava Klause z lyžování, Vladimíra Kotzyha, velvyslancem v Kanadě. Pár stránek je věnováno také monopolizaci českého tisku a jeho převodu do německých rukou. V poslední kapitole Plíšky z Hradu rozporuje Čelovský udělování státních vyznamenání lidem, kteří se podíleli na komunistických zločinech.

2.24. Knihy vztahující se k Bořivoji Čelovskému

2.24.1. Nezlomný duch

Stručnou biografii historika Josefa Hanzala, který mimo jiné recenzoval několik Čelovského prací, Čelovský uspořádal, autory textů jsou R. Kvaček, J. Dejmek a Z. Poustka. Kniha vyšla v roce 2003 a její součástí je také polemika mezi J. Hanzalem a J. Peškem o Historickém klubu a výbor z Hanzalovy tvorby.

2.24.2. Alenka

K osmdesátým narozeninám historičky Aleny Hájkové vydalo nakladatelství Tilia v roce 2004 knihu Alenka složenou z příspěvků jejích známých a přátel i z ukázek její tvorby. Bořivoj Čelovský ji uspořádal a také v ní zveřejnil krátký rozhovor, který pořídil s jubilantkou v Luhačovicích na jaře roku 2003. Knížka je skutečně spíše milým

osobním dárkem přátel osobnosti, které si váží, než zásadním příspěvkem do literární či historické tvorby.

2.24.3. Andros Probabilis

Rozsáhlý sborník prací přátel a spolupracovníků prof. PhDr. Miloše Trapla CSc., k jeho sedmdesátým narozeninám vydaly společně Matice moravská a Univerzita Palackého v Olomouci v roce 2005.

Mezi těmi, kdo do něj přispěli, byl i Bořivoj Čelovský. Za drobnou poznámku stojí, že název Čelovského práce Paběrky okolo Chalupy se v obsahu jako jediný z titulů prací v odborné části, vyjma první kapitoly věnované přímo prof. Traplovi jako člověku, vešel včetně překladu na jeden řádek. A stránka uvedená v obsahu nesouhlasí se skutečným stránkováním, text je o dvě strany posunut.

V samotném příspěvku Čelovský zveřejňuje některá fakta z archivních materiálů a vzájemných dopisů mezi ním a Vlastimilem Chalupou, který působil v exilovém Zahraničním ústavu, s nímž Čelovský spolupracoval. Spolu s Chalupou domlouvali některé protikomunistické konspirační akce. Chalupa byl ale v roce 1948 ještě před svým odchodem do zahraničí zverbován do řad aktivních agentů StB.

2.24.4. K poctě Bořivoje Čelovského / historik vlastenec světoobčan

Sborník k osmdesátým narozeninám vydalo nakladatelství Tilia v roce 2003. Texty Čelovského přátel a spolupracovníků uspořádal jeho kamarád, novinář Boleslav Navrátil. Ač určena jen úzkému okruhu respondentů, je publikace pro pochopení Čelovského osobnosti poměrně významná. Autoři jednotlivých příspěvků se nesoustředí na fakta, která lze najít v recenzích nebo ve studiích k Čelovskému dílu. Jde o soubor vzpomínek a postřehů.

3. Boris Čelovský a publicistická tvorba

Podkladem pro tuto stěžejní kapitolu je především sběr materiálu z českých tištěných médií, jeho třízení podle témat, jímž se věnuje.

3.1. Hovory s Bořivojem Čelovským

3.1.1. Rozhovor vede Mečislav Borák, zveřejňuje Moravskoslezský den

Jeden z prvních rozhovorů s Bořivojem Čelovským vedl Mečislav Borák pod názvem Muž mnoha tváří. Moravskoslezský den ho v roce 1996 otevřel na první straně

a věnoval mu bezmála celou další tiskovou stranu. Provázel ho úryvek z Knihy Taženská von Hohenlohe.

3.1.2. Rozhovor Miloše Tomana pro Moravskoslezský den

Rozhovor, ve kterém Čelovský vyjadřuje svou nelibost nad některými charakteristickými znaky porevolučního vývoje české společnosti, pořídil pro Moravskoslezský den v září roku 1997 Miloš Toman pod titulkem Národu chybí politický idealismus.

3.1.3. Proč Čelovský vrátil doktorát, píše M. Tyrlík v Moravskoslezském dni

Když vrátil Bořivoj Čelovský doktorát, který mu udělila Karlova univerzita v Praze, informoval v lednu roku 1999 v Moravskoslezském dni Miroslav Tyrlík o důvodech, které k tomu vedly. Zároveň upozornil na přípravu vydání knihy o Mnichovu, takže obě informace shrnul pod titulek Český historik žijící v Kanadě se vzdal čestného doktorátu Karlovy univerzity a podtitul Svou knihu o Mnichovu autor odepře pouze knihovně J. Drdy.

Tyrlík reaguje na Čelovského rozhodnutí rychle, jakoby o něm věděl už předem. Informuje, že český historik žijící v Kanadě, který je zrovna na návštěvě v Ostravě, den předtím prohlásil, že se vzdává čestného doktorátu, jež mu v roce 1991 udělila Univerzita Karlova v Praze. Zároveň chce vyzvat ostatní exulanty, aby vrátili české vládě všechna ocenění, která jim stará vlast propůjčila či udělila. Popudem k takovému rozhodnutí je podle Čelovského vlastních slov vývoj v České republice, který opět vhání zemi do područí komunistů. Podle něj vláda programově odměňuje prebendami a lukrativními posty lidi, kteří se podíleli na totalitní moci nebo ji podporovali, zatímco oběti komunismu ponechává mnohdy jejich svízelnému osudu.

Jako příklad Čelovský uvádí situaci v okresní organizace Konfederace politických vězňů, jejíhož zasedání v Havířově se náhodně zúčastnil. V článku ho Tyrlík cituje: *Byla to pro mne otřesná zkušenost. Jáhen katolické církve a politický vězeň z padesátých let na zasedání uvedl, že z 250 tisíc politických vězňů komunistických lágrů jsou naživu už jen sotva tři a půl tisíce, a ani tento zmenšující se ostrůvek veteránů protikomunistického odboje žádné z polistopadových vlád k srdci nepřirostl.* Když se Čelovský dověděl, že v pokladně organizace je všeho všudy 39 korun, na místě do ní přispěl veškerou svou hotovostí, kterou měl u sebe.

Podle Čelovského se macešsky chová česká vláda i k exulantům v zahraničí.

Zmínil také, že krajané v Kanadě přijali se smíšenými pocity i návštěvu předsedkyně Nejvyššího soudu Elišky Wágnerové. Účastníci besedy, pro něž vlast nikdy nebyla prázdným pojmem, nestrávili její slova o tom, že označení národ je přežitek a patří do minulého století.

Tyrlík na závěr zmiňuje, že v tomtéž roce vyjde poprvé v českých zemích Čelovského kniha o Mnichovu, která nejvýstižněji analyzuje tragickou kapitolu českých dějin. Pět set kusů své knihy hodlá historik zdarma věnovat vědeckým ústavům a městským knihovnám s výjimkou Městské knihovny v Příbrami, která v té době stále nesla jméno prorežimního spisovatele Jana Drdy.

Deník dále zveřejnil Čelovského prohlášení adresované Karlově univerzitě v tomto znění:

Karlova univerzita

Rektorát

Praha 1

Vážení, po dlouhém uvažování jsem se rozhodl, že se nemohu nadále honosit doktorátem, který jsem přijal v roce 1991 v naději, že vláda se navrátila do rukou lidu. Avšak demokracie dostávala vinou politiků stále horší jméno, až dnes podstatná část národa pochybuje o ctnostech této vznešené politické formy.

Vracím doktorát na protest proti všudypřítomné politické korupci a morálnímu úpadku, jejichž vnějším znakem je, že lidé zodpovědní za ztrátu svobody jsou dnes za to odměňováni nejvyššími poctami prezidentem republiky.

V úctě Bořivoj Čelovský, PhDr.

V Ostravě 20. ledna 1999

3.1.4. Rozhovor Táni Popkové nejen o Mnichovské dohodě pro Svobodu

Redaktorka Táňa Popková napsala svůj rozhovor s Čelovským u příležitosti vydání Mnichovské dohody, ale věnuje se převážně životním postojům tázaného. Vydal ho deník Svoboda v září 1999 pod titulkem O Historii mnichovské dohody s upozorněním, že se ten den koná křest knihy.

3.2. Vychází první Čelovského životopis

3.2.1. Právo

Na vydání Čelovského životopisu Šel jsem svou cestou reaguje Právo v prosinci 1996 recenzí z pera Jaroslava Bočka pod titulkem Nevšední paměti tvrdohlavého

Slezana. Autor nejprve rozvádí úvahu, že o poezii klesá zájem, próza se nemůže chlubit žádnými mimořádnými výkony, zato dochází k nebývalému rozkvětu memoárů – hlavně proto, že za komunismu se moc nevydávaly, takže se to autoři i vydavatelství snaží napravit, a navíc obecně roste zájem o literaturu faktu.

Dále autor v krátkosti shrnuje obsah knihy a osud Čelovského srovnává s osudem Voltaireova Candida.

Srovnání s Candidem mě nenapadlo náhodou. Čelovský se svým úporným až naivním lpěním na správnosti věcí a postupů dostává do konfliktů, kamkoliv přijde. S bossy emigrantské politiky, s byrokraty stranickými i státními. Ale nakonec se ze všech svých pádů dostává díky své úpornosti a tvrdohlavosti, díky tomu, že se neštítí žádné příležitosti, byť by musel po nocích nastudovat nový obor. Je to optimistická knížka. A myslím, že po svém způsobu typicky slezská. Knížka tvrdého chlapství... Po dlouhé době jsem při čtení cítil jiný akcent češství, než o jakém vydávají svědectví literáti z Čech a Moravy.

Ač je Bočkova recenze středního rozsahu, je v ní vše, co v ní má být. Faktické informace v úvodu, shrnutí obsahu knihy i zajímavá myšlenka a jasně vyřčený autorův názor. Recenzent ovšem nezmiňuje řadu chyb, například gramatických, na které čtenář v knize narazí, a které jsou nedobrou vizitkou editora nakladatelství.

3.2.2. Moravskoslezský den

O něco rozsáhlejší je reakce na knihu v Moravskoslezském dni, který v lednu následujícího roku přinesl rozhovor pod titulkem Světoběžník se srdcem slezského vlastence, jež s Čelovským vedl Mečislav Borák. Nadtitulek pak hlásá: Barvité životní osudy doktora Bořivoje Čelovského, které již četli čtenáři DNE, vycházejí knižně.

Borák v rozhovoru připomíná, že knihu v roce 1996 deník vydával na pokračování. Zmiňuje, že Čelovský vystudoval historii na univerzitách v Montrealu a Heilderbergu a na diplom z Právnické fakulty Univerzity Karlovy si musel počkat skoro půl století; poté zakotvil v Kanadě, kde se stal významným státním úředníkem. Ač ve světě dosáhl mnoha mimořádných úspěchů, svým srdcem stále tíhnul k rodnému kraji. Směl se však vrátit až po pádu totalitního režimu, proti němuž po celý život aktivně vystupoval. Má teď vlastně domovy dva, a do toho ostravského se vrací stále častěji.

Boráka zajímá, zda se text knihy liší od toho, co vycházelo na pokračování v deníku, a Čelovský vysvětluje, že v novinách byl text z úsporných důvodů na mnoha místech krácen. Dodává, že mnohdy i zkomolen, takže musel čtenářům připadat jako

ještě větší pošuk, než ve skutečnosti je. Podle Čelovského je text v knize plynulejší, lépe vyniknou souvislosti. Stěžuje si ovšem na nedbalost vydavatele, kvůli kterému byla špatně vytištěna část jmenného rejstříku, za což se čtenářům omlouvá.

Čelovský také zmiňuje Bočkovu kritiku a dodává, že si kvůli tomu musel znova pročíst Voltairova Candida, protože ze školních let mu z románu utkvěla v paměti jen vedlejší postava, dívka s omamným jménem Kunigunda. To parafrázuje Borák konstatováním, že ženy patrně hrály v Čelovského životě významnou roli.

Snad je to zřejmé i z mých pamětí, i když možná právě v tomto ohledu jsem zamlčel nejvíce. Nechápu však, proč jste svou otázku formuloval v čase minulém, reaguje Čelovský.

Podle Boráka je Čelovský šedou eminencí v pozadí literárního života na Ostravsku, což ten považuje za přehnané s tím, že ho zřejmě způsobila jeho sponzorská účast na vydávání časopisu Alternativa a na zřízení literární ceny Augustina Vrly.

Dále se v rozhovoru hovoří o přípravě knihy Mnichovský syndrom a také o Mnichovské dohodě.

Chtěl bych ukázat na významový posun, k němuž u nás při hodnocení druhé světové války, včetně jejích příčin a důsledků, v současnosti dochází. Chtěl bych upozornit na nebezpečí, jež takové opomíjení dějinného ponaučení může přivolat, ať již je vedeno partikulárními osobními zájmy, zisťovacími důvody či naopak přílišným všeobjímajícím humanismem. Česká historiografie se těmito úvahám bohužel vyhýbá, ke škodě obrození české státnosti a jejích perspektiv. Nečekám, že budu za své názory oficiálně chválen, ale nemohu jednat jinak, než jak jsem byl po celý svůj dospělý život zvyklý: povědět to na plnou hubu a přímo, ať se to komu líbí nebo ne, O tom, zda mám či nemám pravdu, rozhodnou jistě sami čtenáři, a samozřejmě – čas.

3.2.3. Literární noviny

Literární noviny přinesly recenzi Čelovského knihy pod titulkem Vzpomínky Bořivoje Čelovského v červnu roku 1997. Psal ji pro ně František Všeticka³⁸, jenž v textu nejprve hodnotí vývoj memoárové literatury, která podle něj od šedesátých let prožívala záviděníhodnou konjunkturu, obdobně jako literatura exilová, čímž Všeticka myslí produkci exilových autorů a nakladatelství. Čelovského knihu autor označuje za *neběžnou* a shrnuje, kterak v ní Čelovský popsal své osudy. Upozorňuje také na přílohy,

³⁸ František Všeticka je literární vědec

a to zejména na varovnou Čelovského přednášku pro Karlovu univerzitu. Podle Všetického má kniha svá emotivní až vznešená místa.

3.2.4. Vlastivědný věstník moravský

Až v roce 2000 se ke knize Šel jsem svou cestou vrací Ludvík Hjalmar Kopřiva recenzí ve Vlastivědném věstníku moravském. Užívá přitom poněkud nezvyklou češtinu se zastarale působící stylistikou. Kopřiva píše, že Čelovského práce jsou známější v cizině než u nás. Domnívá se, že kniha paměti vyšla proto, že se autor *potřebuje vypořádat s řadou těžkostí a možná i nepochopení, se kterými se setkává i u svých českých, moravských, slezských i zahraničních přátel.*

Podle Kopřivy je málokterá autobiografie pravdivá, protože se autoři vesměs chtějí představit v co nejpríznivějším světle, *ovšem Čelovský se snaží podat vzácnou autokritikou průběh života svého i svých přátel s opravdu tacitovskou sine ira et studio, přičemž obraz Ostravska druhé poloviny 19. a začátku 20. století nevypadá nijak přitažlivě ani vzorně.*

Podle autora je text místy *jako faktograficky nemilosrdný komentář k dílům Petra Bezruče, popř. Vojtěcha Martínka...* Zmiňuje, že prostým lidem na Ostravsku byl vzdálen nacionalismus, takže se zde mísil prvek moravský, český, německý i polský; v knize vnímá sociální téma i v tom, *jak na tomto území docházelo k mohutné destabilizaci rodiny, rozkolísání i jiných mravních hodnot, zpochybnění náboženského citění, které zvláště zde hrálo po století konzervační úlohu společnosti.*

Jako poukaz na místní chudobu uvádí pasáž z knihy o vybavení knihovny na ostravském gymnáziu, kde byl pouze jeden atlas, zatímco například podle Kopřivových vzpomínek v Brně byly školy učebnicemi bohatě zásobeny, *protože bohatí továrníci, statkáři a obchodníci po maturitě svých dětí a někdy i dříve věnovali použité učebnice škole pro chudé žáky...*

V odkazu na pasáže o totálním nasazení Kopřiva o Čelovském píše: *Ve svých vzpomínkách nedělá ze sebe ani ze svých přátel hrdinu. Nasazení přispělo k zesurování mládeže, uvádí, že všichni se dopouštěli různých přestupků, i když jen výjimečně se vyskytli mezi nasezenými³⁹ vyložení zločinci.*

Dále zmiňuje pasáž o Čelovského studiích i o emigraci do Kanady, kde jako státní úředník podrobil státní administrativu kritice. Konstatuje, že o politické činnosti

³⁹ Uvedena přesná citace i s tiskovou chybou

emigrantů nepíše Čelovský nijak nadšeně, naopak otevřeně upozorňuje na její nedostatky.

Kniha sama je důležitým pramenem poznání pro historiky našich nejnovějších dějin, ale i národopisce, filology, slavisty a germanisty, jakož i širší veřejnost, která miluje literaturu faktu, obzvláště pokud pochází ze severní Moravy nebo Slezska.

3.3. Na knižní trh přichází kniha o německém řešení české otázky

3.3.1. Moravskoslezský den

Jiří Pospíšil začíná svou recenzi knihy *So oder so* v deníku Moravskoslezský Den v dubnu roku 1997 velmi kontroverzním citátem.

Adolf Hitler řekl již v roce 1932, že českomoravská kotlina musí být osídlena německými rolníky... Češi musí pryč ze střední Evropy. V té době „rakouského frajtra“ nebrala úplně vážně ani česká vláda s tím, že praktická politika, pokud by se tento muž dostal k moci, by mu podobné fantasmagorie vyhnala z hlavy. Všichni se mýlili.

Chce tak autor naznačit, že se opět všichni mýlí, když nyní neposlouchají ojedinělý hlas Čelovského, který varuje před přílišným poklonkováním Německu? Pospíšilova recenze má nadtitulek Čechokanadský historik cituje 760 významných dokumentů z archivů v Německu, USA i Izraelu. Autor nejprve krátce rekapituluje události roku 1938, kdy se Češi ocitli tváří v tvář surovému teroru, takže do konce roku opustilo Sudety 114 500 Čechů a 11 500 německých antifašistů. Podle Pospíšila Čelovského kniha čtenáře doslova fascinuje, protože nejde o žádné zbeletrizované podání událostí, ale o pedanticky seřazené dokumenty německých politiků, vojáků, Němců ze Sudet, protektorátních úředníků, agentů rozvědek.

Pospíšil konstatuje, že jejich komplexnost je udivující, *jako by Čelovský při svém studiu historie v Heilderbergu vstřebal od Němců něco z jejich puntičkářské důslednosti.* Prosté seřazení dokumentů podle autora vytváří deprimující čtení zvláště na přelomu století, kdy se intenzivně diskutovalo o podepsané česko-německé deklaraci.

Jednotlivé citace dokumentů, jak je Čelovský ve své knize shromáždil, představují úžasnou práci. Sestavit takové dílo by bylo nemožné bez zaryté houževnatosti, pracného studování a shromažďování archivních pramenů, a to vše vedle značné erudice historika.

Pospíšil také uvádí, že v knize je citováno 760 dokumentů. Připomíná, že autor shromažďoval podklady pro knihu v nejrůznějších dokumentačních střediscích a

archívech současného Německa, např. v Berlíně, Mnichově, Koblenci, Postdamu a v dalších, řadu archiválií nalezl také v americké Alexandrii a v Jeruzalémě.

So oder so je kniha, která chce být seriózním, věcným a klidným příspěvkem do aktuální diskuze o česko-německých vztazích. Ne všem se bude líbit, své výhrady k ní jistě budou mít, zejména sudetoněmecké organizace.

3.4. Kontroverzní Mnichovský syndrom v recenzích

3.4.1. Respekt

Vyhraněnou recenzi k Mnichovskému syndromu přinesl v říjnu roku 1997 časopis Respekt ve svém 41. čísle. Autor Tomáš Němeček ji nazval Všichni se dají koupit a přidal podtitul Syndikát novinářů varuje před německým nebezpečím. Čtyřsloupcový otvůrák zabírá větší polovinu strany, na které Němeček informuje, že ostravský Syndikát novinářů vydal knihu, s jejím poselstvím se neztotožňuje. Pražský syndik se podle Němečka vyvlekl ze zodpovědnosti odkazem, že knihu vydala ostravská pobočka syndikátu. Její předseda Miroslav Tyrlík to potvrzuje s tím, že nikdo jiný dílo, pravděpodobně z politických důvodů, nechtěl vydat, proto knihu zaštitil syndikát. Ani Tyrlík s názory v knize nesouhlasí, ale říká, že organizace vydá vše, co nebude podpora fašismu, komunismu nebo útok na lidská práva. Němeček ale s ironií dodává, že Syndikát vydává také Mediažurnál, kde má prostor pro vyjádření svých názorů každý, kdo si zaplatí reklamu, třeba ředitel Cementáren Bohemia:

...odpůrci projektu nové cementárny v Českém krasu ovšem nemají peníze, a tak se jejich názorem Mediažurnál nezdržuje.

Němeček zmiňuje Čelovského názory, včetně toho, že prezident Havel zemi přivedl *do přátelského objetí německého obra, jež nám již dnes vyráží dech*. Bývalé disidenty prý vede k jejich lokajskému postoji vůči Německu buď naivnost, *nebo pocity vděčnosti za nabídnutý chléb* – tedy finanční podpora ze strany německých nadací.

Autor přirovnává Čelovského teze k úvahám z deníku Republika s jediným rozdílem, kterým je Čelovského vzdělání nepoměrně širší než u dopisovatelů Sládkova listu.

Autor také komentuje Čelovského názor, že všechny tuzemské noviny vlastní Němci. *Do jejich řad Čelovský počítá i knížete Schwarzenberga, spolumajitele Respektu.*

Podle Němečka Čelovský zdůrazňuje, že má čisté ruce; nikdo ho neplatí, žije z kanadského státního důchodu. *Na vydání knihy si vzal půjčku jištěnou vlastním domem. Celý náklad tisíc kusů financuje podle svých slov sám. Takové podmínky byly i*

důvodem, proč Syndikát místo Mnichovského syndromu raději nepřeložil některou novinářskou učebnici.

3.4.2. Kritická příloha Revolver revue

Pod titulkem Historie učitelka života anebo služka ve vyšších podlažích a s dodatkem Mnichovský syndrom Bořivoje Čelovského a naše současné dějepisectví napsal v roce 2002 recenzi pro Kritickou přílohu Revolver revue Jindřich Pokorný. Podle něj se Čelovský snaží dobrat podstaty věci *pomocí pečlivě shromážděných dokumentů. Všímá si především různých politických, společenských a odborných institucí, vědeckých ústavů i jednotlivých osob, které se v minulém století, zvláště za posledních padesát let, zabývaly česko-německými vztahy, výsledkem druhé světové války, případně odsunem (vyhnáním), tedy příčinami zmíněné „psychické choroby“.*

Podle Pokorného zaslouží obdiv sama pramenná příprava, dovedená do všech podrobností a patrně leckomu nepříjemná. *Stačí s ní srovnat třeba téměř pětisetstránkové dílo Odboj a revoluce 1938 -1945 ..., na němž se podílely hvězdy naší bývalé a částečně opět dnešní nejoficiálnější historiografie... Křen, Kural, Bartošek aj., kde by čtenář něco podobného (odkazy pod čarou, rejstřík, soupis literatury a pramenů atd.) marně hledal.*

Pokorný připomíná, že Čelovský ve své knize věnuje zvýšenou pozornost stanoviskům prezidenta Havla a dalších bývalých disidentů, stejně jako britské ex premiérky Margaret Thatcherové, ale také například výrokům Goebelse a Hitlera nebo prvnímu polistopadovému kancléři Karlu Schwarzenbergovi. *Především se však autor zaměřuje na činnost osob v daném ohledu nejpovolnějších, tj. historiků, a na ni by se měl soustředit zájem našich odborných kruhů i širší veřejnosti...*

Následně se Pokorný odvolává na recenzi Josefa Hanzala, který soudí, že v Čelovského slovech je třeba hledat varování a obavy, než je odmítat a s autorem se nebavit. Podle Pokorného se ale přesně toto děje, i když podle jeho názoru *by se k odpovědi měli mít hlavně historici přímo v knize zmínění, zvláště tak zvaní historici „státní“ ..., tj. vlídně přijímání, využívání, zneužívání, případně trpění za posrpnové normalizace, ovšem i vědci tehdy umlčení, ale předtím rovněž léta činní v oficiálních institucích...*

Autor se zastavuje u kapitoly nazvané Geschichtsbewältigung a objasňuje německou slovní hříčku. Zdůrazňuje citaci z Čelovského knihy, podle které došli čeští historici k nepřipustné asymetrii, když připustili srovnávání bezpráví na sudetských

Němcích při odsunu s čímkoliv, co Třetí říše provedla nebo měla v úmyslu provést českému národu.

Dále jen shrnuje kapitoly věnované chybám vlády disidentů, osudu českého tisku, který přišel o svou nezávislost, či názorům Margaret Thatcherové na sjednocení Německa.

Zabývá se také prací historiků, s níž je Čelovský v případě oficiální české historiografie nespokojen. *Odborná činnost v oblasti soudobých dějin závisí na dvou předpokladech: jednak na osobní statečnosti, jednak na obzvlášť vyvinutém smyslu pro (objektivní) kriticismus. Dnešním dějepiscům podle Pokorného už pravděpodobně nehrozí za zjevenou pravdu násilná smrt, jak tomu mohlo být v minulosti, ale objevily se hrozby jiné, pro povahy bázlivější neméně závažné: nepřízeň veličin výše postavených, pověst člověka nepohodlného, ztráta různých funkcí a s nimi spojených hmotných výhod, stipendií, výnosů z kongresové turistiky, nadějí na rozmanité tituly, ceny, metály apod., jež Čelovský s úctyhodnou věcností rovněž pečlivě zaznamenává...*

Autor dále zmiňuje tisícileté soužití dvou sousedů, Němců a Čechů, jeho obtíže i styčné plochy a také výhody. *To vše tvoří základy a prazáklady dneška, tedy i soudobých odborných výzkumů, nazíraných ovšem vědecky, a nikoliv politicky, jak se bohužel už od sklonku 18. století naopak často dělo a dodnes (skrytě) děje; ve jménu nacionalismu se dějiny opravují, přepisují...*

Dále Pokorný uvádí, že Čelovský v Mnichovském syndromu podává obsáhlou zprávu o povaze českého dějepisectví, a nečiní tak sám, nýbrž dává slovo, podle své zásady o primátu dokumentů... *přímo členům naší oficiální akademické obce, už po půlstoletí, jak víme, poněkud nepřírozeně rozdělené.*

Zmiňuje snahu o zjednání nápravy pokřivených informací z doby, kdy byl český národ zbavován dějinné paměti. *Protože „výmaz“ vykazoval všechny znaky příčinnivé důkladnosti už od poúnorových let, měli by se o „nápravu“ starat především ti, kdož se na něm podíleli. Mnozí z nich totiž (na rozdíl od „ubohého zbytku“ nemarxistických historiků...) povětšinou stanuli opět v čele či v popředí významných polistopadových ústavů a institucí, nadaných částečně nikoli už aureolou leninskou, ale pro změnu masarykovskou... a ve všech případech významnými pravomocemi organizačními i rozhodovacími a konečně nemalými prostředky finančními.*

K Pokorného textu jsou přičleněny ještě poznámky, z nichž druhou považuju za důležitou: *K tématu se autor nedávno vrátil v brožuře Konec českého tisku... opatřené opět důkladnou dokumentací, třebaže v jednotlivostech tentokrát nikoliv vždy zcela přesvědčivou a utříděnou podle určitých základních hodnotových měřítek (viz např.*

stanovisko ke kosovské krizi...) Doufejme, že i tak naše veřejnost přijme tuto práci jako oprávněný varovný apel.

3.5. „Emigranti“ v tisku

3.5.1. Setkání v Artforu

O vydání knihy „Emigranti“ se čtenáři dovídají nejprve z krátkých notic a pozvánek v září 1998; v deníku Svoboda informuje Svatava Baďurová o oslavě Čelovského narozenin spojené s uvedením knihy, kterou historik pořádá ve svých oblíbených Beskydech a v doprovodu stejně oblíbené Ondřejnice.

Bořivoj Čelovský šokuje razancí svého životního tempa ve věku, kdy našinci zapřádají hovory spíše o chorobách, než o tvůrčích výbojích, a vyvádí z míry svým pohledem na česko-německé vztahy, píše Baďurová s tím, že šokující v tomto směru byla především kniha Mnichovský syndrom, která vyšla rok předtím.

Závěr byť krátké zprávy je velmi osobní. V pozvánce se píše, že důvodem oslavy je právě tato kniha, ne, jak zlí jazykové tvrdí, ...enté narozeniny... Blahopřejeme k obojímu – narozeninám i knize!

O den později zve Svoboda do ostravského knihkupectví Artforum opět pozvánkou Svatavy Baďurové na veřejné setkání a autogramiádu s Čelovským s nadtitulkem *Zítřka se můžete setkat se spisovatelem a čerstvým jubilantem B. Čelovským a titulkem Uvede emigranty.*

O autogramiádě se v den jejího konání, tedy 16. září 1998, dovídají také čtenáři Moravskoslezského dne. Informuje je Miroslav Tyrlík v pozvánce nazvané Čelovský čeká své čtenáře v Artforu. Autor krátké zprávy vypichuje, že na začátku knihy Čelovský použil citát Ferdinanda Peroutky „Kdo opustí vlast, aby se měl jinde lépe, je emigrantem. Kdo odejde z domova, poněvadž mu byla vzata možnost žít svobodně a podle svojí víry, je exulantem.“

Historik, známý knihami, které vyvolávají ostrou polemiku, nezůstal své pověsti nic dlužen ani tentokrát. I když jde o dokumentární soubor dopisů politických uprchlíků z prvních let po „Vítězném únoru“, nechybí v něm autorův názor a komentář, píše Tyrlík.

3.5.2. Svoboda

Zásadnějším článkem s titulkem *Vy nám, exulantům, nerozumíte se k „Emigrantům“* vrací ve Svobodě Ivo Šebestík hned o den později.

Čelovský.....sám sebe považuje za jednoho z posledních žijících historiků, kteří opustili Československo z politických důvodů po roce 1948, a který (a to hlavně!) nemá vnitřní ani vnější motiv, aby jakýmkoliv způsobem korigoval vlastní vidění historických souvislostí i přítomnosti. Proto Čelovský mluví tak, že jeho názory vždy vyvolávají diskuzi a v některých kruzích zděšení.

Autor cituje Čelovského názory, že poúnoroví exulanti byli sice nesvorní, ale spojoval je boj proti českým komunistům. A poúnorový exil znamenal *odchod intelektuální elity národa.*

3.5.3. Nové knihy

Pod značkou (rk) vydal krátkou recenzi z pera Roberta Kvačka ve svém podzimním 41. čísle časopis Nové knihy ve své rubrice Krátce pod titulkem Hodně pozorně. A v textu hned pokračuje doplnění, že pozorně je třeba číst soubor Emigranti. Podle Kvačka kniha vypovídá o kusu české historie, který zatím příliš neznáme. V knize je nepřehledně příběhů, z nichž se dá ten velký dějinný příběh stvořit. Kvaček uvádí, že uprchlíci z Československa prožívali neobyčejné osudy, a to už při útěku i hledání azylu. Svou naději na návrt domů často spojovali s válkou Západu proti bolševismu, do kterého se mnozí také zapojili.

Historik a přímý aktér Čelovský sestavil tuto originální knihu především z dopisů přicházejících Otě Horovi v letech 1948 až 1952. Vybral jich na tři stovky, což činí pouhých pět procent z korespondence tohoto nebojácného předúnorového národně socialistického poslance, pevného a obětavého exilového pracovníka, nezlomitelného strážníkem i protivěstími.

Kvaček píše, že Hora vzbudil svou obětavostí v Čelovském víru v poslání exilu. *A nejen v něm, vždyť takových napřímených byly stovky. Syrová kniha však ukazuje, jak to bylo všechno těžké.*

Výstřižek s recenzí Kvaček poté poslal s informací o jejím zveřejnění také nakladatelství Tilia⁴⁰.

3.5.4. Literární noviny

Krátkou recenzi na „Emigranty“ zveřejnily v říjnu 1998 také Literární noviny. Její autor Josef Hanzal ji nazval Svědectví o poúnorovém exilu. Konstatuje, že i když bylo v poslední době vydáno poměrně hodně pamětí, vzpomínek, edic a studií o

⁴⁰ Viz příloha č. 20 – dopis Roberta Kvačka nakladatelství Tilia

protikomunistickém odboji, zůstávaly osudy početné poúnorové emigrace dost neznámé. Přitom šlo o jednu z významných, tragických a často hrdinských kapitol našich moderních dějin. Podle Hanzala to přesvědčivě dokazuje právě i edice nazvaná „Emigranti“. Autor nejprve shrnuje nejdůležitější momenty Čelovského života a poté hodnotí dopad nové Čelovského knihy.

Edice dopisů a ústředních materiálů poúnorových exulantů je důležitá z několika hledisek. Předně přináší řadu spolehlivých svědectví o únoru, o těžkých podmínkách života v exilu, o podpoře domácího odboje a o obětavé práci mnoha československých občanů v cizině. Cenné je také, že editor nevypustil ani svědectví o rozporech mezi emigranty nebo o zradě a selhání několika málo jednotlivců.

Ve shrnutí obsahu knihy Hanzal uvádí, že její ústřední postavou je Ota Hora, který patřil k mladým sociálně demokratickým poslancům po roce 1945. Autor dále píše, že Bořivoj Čelovský vybral dopisy a dokumenty z Horova archivu a z řady veřejných a soukromých sbírek v Kanadě, Evropě i u nás, *opatřil je spolehlivým komentářem a pečlivě je vydal*. Šlo podle něj o práci náročnou, zejména v tom, že se podařilo identifikovat velké množství lidí, mnohdy neznámých. Oceňuje, že kniha je doplněna souborem *pěkných* fotografií.

Hanzal dále dovozuje, že budoucí historik bude jistě doplňovat toto svědectví zprávami z fondů československých archivů, zvláště materiálů Státní bezpečnosti, které byly v době vydání knihy mnohdy ještě těžko přístupné. *Nicméně to, co Čelovský připravil, bude pro historii protikomunistického odboje, která by měla být co nejdříve naspána, důležitým zdrojem historického poznání.*

3.5.5. Mladá fronta Dnes

První kniha, která přibližuje strasti v uprchlických táborech pro emigranty, tak se jmenuje recenze Karla Pacnera, kterou v listopadu 1998 vydala Mladá fronta Dnes. Také Pacner uvádí, že dílo vychází z korespondence, kterou Čelovský získal a přetiskl s komentáři a poznámkami. Pacner oceňuje, že jde o první knihu, která se touto problematikou zabývá. Podle něj není četba dopisů vytržených z osobního kontextu neznámých lidí jednoduchá, *podává ale syrový a plastický obraz táborového života.*

Recenze o rozsahu dvou novinových sloupců v tomto případě knihu nijak hlouběji nehodnotí.

3.6. Čelovský bojuje za nezávislost českého tisku

3.6.1. Haló noviny

V úvodu Čelovského článku O nezávislosti českého tisku komunistické Haló noviny v srpnu roku 1999 informují, že stať autor původně napsal v říjnu 1998 pro Syndikát novinářů a svolil s jejím zveřejněním. Na čtyřech místech svůj text zvýraznil - a redakce to respektovala a také pasáže vytiskla tučně.

V osobní předmluvě, jak první část textu nazval, Čelovský nejprve vzpomíná, že prvním, kdo kvůli stavu českého tisku volal na poplach, byl filosof Václav Bělohradský. Ten už na počátku roku 1996 psal o česko-německém dialogu a upozorňoval, že 80 procent českého tisku je v německých rukou a na český mediální trh vstoupil zakoupením časopisu Týden i politicky profilovaný koncern Springer.

Čelovský dále píše, že i on na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy v přednášce vyslovil pochyby o vyváženosti německo-českých jednání, pokud se čeští intelektuálové nechávají hostit v Německu, aby pak v česky psaných novinách vypovídali o dobré vůli Němců. Varování podle něj zůstalo bez odezvy.

Dále píše, že 18. září 1998 vydal prohlášení na tiskové konferenci v Praze, tisk, který se mezitím dostal do německých rukou, o něm ale nepřinesl ani řádku.

Je ironické, že prohlášení uprchlíka před komunismem přinesly jen Haló noviny.

Dále hovoří o svých zkušenostech z roku 1988 s německým vydáním knihy o kněžně Hohenlohe, odkud zmizelo 300 řádků o Springerově zvyku kupovat si prostřednictvím kněžny Hohenlohe přízeň předních amerických novinářů jakož i o jeho nacistické minulosti – ty pasáže byly vynechány. Teprve později se dověděl, že vydavatelství Herbig Verlag, u něhož knihu vydával, bylo částí Springerova impéria.

Naše protesty byly přijaty s cynickou výzvou, abychom tiskového bilionáře žalovali.

Jako další argument zmiňuje, že když se v roce 1996 se stal Springer Verlag spolumajitelem Lidových novin, deník ihned poté v době volební kampaně ostře kritizoval ČSSD.

To by nikoho, kdo zná politické pozadí zakladatele tohoto koncernu, nemělo překvapit. Axel Springer byl zavilý nepřítel všeho socialistického a jeho osobní nepřítel číslo jedna byl Willy Brandt. Nynější majitelé koncernu krácejí ve Springerových šlépějích.

Podle Čelovského v lednu 1996 nabyl Springer Verlag v České republice portfolio 14 českých novin a časopisů, aniž by se česká veřejnost nějak pohoršila. Proti tomu Čelovský udává příklady z Německa, kde v šedesátých letech proti Springerově

monopolistické tendenci protestovali především levicoví studenti a přidali se k nim němečtí spisovatelé a intelektuálové.

Je pozoruhodné, že Němci šli do ulic, aby protestovali proti kontrole německého tisku Němcem, zatímco Češi přihlížejí netečně, když se jejich tisk dostává do rukou cizincům.

Dále připomíná protest 26 předních amerických autorů proti zamýšlenému převzetí amerického nakladatelství Randon House německým gigantem Bertelsmann A. G.

Ve druhé části textu nazvané Český tisk v rukou Němců, Čelovský upozorňuje, že Springer Verlag v roce 1996 vlastnil 14 českých tiskovin, mezi jinými Blesk, Týden, 49 procent Lidových novin (51 procent patřilo švýcarské společnosti Ringier). Rhenisch Bergische Druckerei koupil v roce 1994 MF Dnes, tehdy měl také ostravskou Svobodu, brněnskou Rovnost, Lidové noviny. Passauer Neue Presse založil vydavatelství Vltava Labe Press, které nabylo Večerní Praha, regionální tituly v Plzeňský deník, Jihočeské listy, Severočeské noviny, Hradecké noviny. Mittelrhein Verlag Bohemia koupil regionální deník Den na Moravě, Zemské noviny, Svobodné slovo a dvě pražské tiskárny. Frankespost získal osm týdeníků v západních Čechách.

Ve třetí kapitole s názvem O svobodě tisku Čelovský vysvětluje, že podle něj tisk, který si chce zasloužit *přívlastek svobodný, musí být prost jakéhokoliv zasahování ze strany státu, ale také zasahování z jiných stran... Svobodu projevu a svobodu tisku zaručují svým občanům ústavy většiny států. V mnohých případech je to však právě stát, kdo toto základní právo demokratické společnosti omezuje. Totalitní režim tak činí přímým zásahem*⁴¹. Ale i vlády z vůle lidu často vytvářejí atmosféru, v níž se svobodnému tisku příliš nedaří, tím si ztěžují výkon svého mandátu.

Čelovský dále píše, že svoboda osobní a majetková je chráněna obsáhlými trestními, občanskými a antidiskriminačními zákony, v Česku ale nejsou zákony, které by poskytovaly dostatečnou oporu ústavně zaručené svobodě projevu a tisku.

Podle autora je Česká republika smutnou výjimkou mezi kulturními státy tím, když dává ve sdělovacích prostředcích své země cizímu kapitálu zcela volnou ruku. *Není překvapením, že této benevolence využili zejména naši němečtí sousedé, pro něž mnoho problémů vůči Praze zůstává nevyřešených. Svým slabým hlasem apelují na vládu a Parlament České republiky, aby bez otálení provedly průzkum cizího vlivu na české sdělovací prostředky a poté přistoupily k příslušné zákonodárné akci. V tomto*

⁴¹ Tučné písmo užito i v originále

úsilí je jistě podpoří čeští novináři, kteří jsou dne už dnes v nebezpečí, že se stanou hlásknými troukami a prosazovateli cizích zájmů.

Jako obrazový materiál k článku použily Haló noviny hlavičky Hospodářských novin, Blesku, Mladé fronty Dnes, Lidových novin, Zemědělských novin, Metro.

3.6.2. Mladá fronta Dnes

František Všeticka napsal reakci na Čelovského knihu Konec českého tisku pro olomouckou přílohu Mladé fronty Dnes v listopadu 2001. Nazval ji Osudy tisku Čelovského našťaly. Píše v ní, že se Čelovský ve svých pracích zaměřuje nejen na výklad nedávné české historie, *ale také na důsledky, kterými kritické okamžiky minulosti zasahují do naší přítomnosti.* Za závažnou v tomto směru považuje už knihu Mnichovský syndrom, přičemž v linii takto nastavené tvorby pak Čelovský pokračuje knihou Konec českého tisku?. Podle Všeticky je uzlovým bodem knihy srovnání francouzského zákona o periodickém tisku s českým, přičemž ten francouzský striktně omezuje vlastnictví francouzských novin cizím kapitálem. *Tato stěžejní právní pasáž hájící národní a státní zájmy v českém zákoně není, takže každý podnikatel z kteréhokoliv místa na světě může u nás vydávat periodikum a prosazovat v něm své zájmy a zájmy své mocenské skupiny.*

Podle Všeticky se tato tendence projevuje i na soudobém knižním trhu, a to dokonce ještě agresivněji. Autor upozorňuje například na nepřeborné množství obrázkových publikací oslavujících nacistická pozemní a letecká vojska, vědomě zacílené na mladistvé čtenáře bez jakékoliv historické zkušenosti.

Čelovský podle Všeticky hledá viníky, kteří přispěli k nepříznivé situaci v českém tisku, a jednoho z největších vidí v ministru kultury, který má dostatečnou zodpovědnost, i když nepřímou. Přímou zodpovědnost má komise udělující granty jednotlivým časopisům, která si počíná nezodpovědně zejména vůči časopisům literárním a svým postojem přispívá k zániku jednoho periodika tohoto zaměření. Všeticka proto vnímá Čelovského rozsudek, že nepřátelé a likvidátoři českého tisku jsou mezi námi. Jsou to zákonodárci a ministři.

Je třeba dodat, že jedním z největších je zločin na kulturních a uměleckých hodnotách, jež vytváří člověk. Takové je ostatně poselství Čelovského rozhněvané knížky.

3.6.3. Inzerce v Literárních novinách

Vydavatelství Tilia na druhé, přepracované vydání knihy Konec českého tisku upozornila v březnu 2003 také inzerátem vydaným v rubrice Nové knihy Literárních

novin. Čtenář se z něj mimo jiné doví, že cena knihy je 100 korun. V heslech pak inzerát shrnuje hlavní myšlenky knihy. Vláda obětuje český tisk na oltář Bundesrepublik Europa /Parlament bezmocně přihlíží ztrátě české nezávislosti / Úřad pro ochranu hospodářské soutěže na straně monopolu / Čeští vzdělanci volají po nápravě.

3.6.4. Literární noviny

Ještě v březnu 2003 píše pro Literární noviny recenzi knihy Václav Burian. Nazval ji Mezi cizími monopoly a postkomunistickou honorací. Knihu hodnotí bezmála na celé tiskové straně s tím, že chvála i hana se nabízí. A opravdu v tomto duchu se nese jeho analýza. Podle Buriana se Čelovský ve své knize zabývá jednou z nejdůležitějších, ale také netrapnějších otázek naší polistopadové éry. Ač velmi důležitý, zůstává vývoj tohoto úseku našich moderních dějin na okraji hned z několika důvodů – jedním z nich je skutečnost, že ten, kdo *působí ve veřejném prostoru a zejména kdo publikuje v českých novinách, uvědomuje si zřejmě, že spolupráce s většinou deníků je mravně přinejmenším dvojznačná – nejen pro způsob, jakým byly privatizovány, ale zejména nebo nezřídka pro jejich současný bulvarizující styl*. Pro zachování autorské sebeúcty by se tak musel podle autora každý žurnalista publikování ve většině českého tisku vzdát.

Burian označuje knihu za pamflet, v němž je mnoho provokativních a nespravedlivých formulací. Navíc z reakcí, o které Čelovský doplnil druhé vydání knihy, vyplývá, že ji přijali nadšeně zejména komunističtí novináři a intelektuálové, i když pozitivní ohlasy přichází i z další části politického spektra.

Navíc v úvodu knihy Čelovský právě v reakci na dopisy, které mu přicházely po prvním vydání, vlastně *hází flintu do žita*. Vystává tedy otázka, proč se vůbec v tomto směru angažovat.

Autor se domnívá, že Čelovský musí mnohé čtenáře odpuzovat *nálepkováním*, kterého se v některých případech dopustil. Jako příklad uvádí Jefima Fištejna, kterého Čelovský označil pouze jako odchovance moskevské školy žurnalistu, přičemž zcela pominul fištejnovské období Lidových novin, byť k němu lze mít výhrady.

Přesto Burian říká: ... *nejen pro Čelovského ostatní úctyhodné dílo a autorův pozoruhodný životopis či rozhled po světě má smysl se Koncem českého tisku zabývat. I kdyby některé jeho závěry zůstaly navždy nepřijatelné, není náhoda, že podobné otázky si začalo ne tak dávno klást obnovené vedení Syndikátu novinářů – nikoliv sice otázky*

*po národnosti majitelů českého tisku, ale po vysokém stupni jeho monopolizace. Autor zdůrazňuje, že tisk v České republice trpí podle Čelovského třemi hlavními neduhy, což je monopol Passauer Neue Presse (PNP) v regionálním tisku v Čechách, monopol koncernu PNP na Moravě a ve Slezsku, ologipol Rheinische Drucekrei – und Verlagsgesellschaft (RBVG) v celonárodním tisku a kartelová dohoda obou firem o rozdělení jejich činnosti v ČR. Podle Buriana Čelovský tato tvrzení dostatečně dokládá, stejně jako *malé sebevědomí tuzemských zaměstnanců před zaměstnavatelem, ba dokonce ojedinělé snahy o ovlivňování politického zaměření listu.**

Burian odsuzuje závěr Čelovského autorského textu, ve kterém historik cituje Goebbelse a jeho názory na ovládnutí českého tisku. *Takto děsivě končívají pamflety. I kdybychom se shodli, že německé vlastnictví českého tisku je nadměrné, ba i kdybychom připustili, že v možných budoucích krizových dobách to může být i nebezpečné, zde překračuje autor každou míru. Lze to snad pochopit, víme-li z jiných částí jeho díla, co pro něj znamenal prožitek druhé světové války a německé okupace, lze to však přijmout stejně obtížně jako třeba některé paušalizující výroky o všech bývalých členech komunistické strany z úst některých lidí, kteří trpěli za poslední diktatury. Co je lidsky přijatelné, nemusí být přijatelné jako pravda.*

Podle Buriana ale Čelovského pamflet přispívá k celospolečenskému sebepoznání, které je samo o sobě užitečné. Domnívá se, že navzdory Čelovského neoptimistické předmluvě je naděje na změnu. Podle něj se dá věřit, že se napříč stranami zformuje síla, která bude schopna monopolizaci čelit, nebo to bude kultivace občanské společnosti, která přinese změnu místního tisku, neboť ten ve své stávající podobě musí začít dříve či později kultivovanou občanskou společnost nudit. Dodává, že Čelovského knize lze po faktografické stránce vytýkat jen málo, *hlavní spor s autorem lze vést o interpretaci předložených faktů a to, zda některými svými literárními postupy... sám neomezil přesvědčivost své práce.*

3.6.5. Respekt

Tomáš Němeček z časopisu Respekt informuje v dubnu 2002 článkem Mráz přichází z Pasova o druhém vydání knihy Konec českého tisku a hned dodává, že historik Čelovský vytáhl proti „germanizaci“ českého tisku. Druhé vydání je podle něj zajímavé připojenými názory, ze kterých se dovídáme, že Čelovského obavy sdílí i nemalá část zdejších intelektuálů.

Pokud si ale česká elita takto představuje „vynikající“ a „pečlivou“ studii či přímo „knihu roku 2001“, potěš nás pánbůh.

Němeček vysvětluje, že Čelovský pochází z Ostravy a v exilu žil v Kanadě, z čehož pramení, že *recepty na ochranu českého tisku hledá v kanadských zákonech a proč věnuje tolik místa ostravské Svobodě a Moravskoslezskému dni.*

Čelovského představuje jako znalce období let 1933 až 45, což se, jak Němeček dovozuje, projevuje i v knize Konec českého tisku, kde se hned několikrát opakují jména Hitlera a Goebbelse. Němeček Čelovskému vyčítá nepřesnosti při uvádění poměrů zahraničního kapitálu v českých novinách, protože uvádí jen porýnský RBVG a bavorský Passauer Neue Presse, a zcela pomíjí švýcarský Ringier a jeho Blesk a Sport a americko-německý Dow Jones-Handelsblatt, který koupil Hospodářské noviny. *Už tady se celá konstrukce začíná povážlivě hroutit. Proč jen denní tisk, a nikoliv třeba týdeníky? A především – má smysl zabývat se jen tištěnými médii, když víc Čechů sleduje televizi a rozhlas? Všechny hlavní stanice jsou přitom tak české, že z toho musí mít radost i Bořivoj Čelovský.*

Němeček navíc připomínkuje jako téměř neuvěřitelné, že v celé knize se autor nepokusil o srovnání obsahu deníků patřících nadále do českých rukou, tedy Práva a Haló novin, a těch s německým kapitálem; neptá se, zda ty české píší lépe nebo jinak než ty německé nebo se švýcarskými majiteli.

Ve snaze zhoubný vliv německých majitelů doložit sahá Čelovský podle Němečka jen k velmi nedostatečným příkladům.

V celé knize je doložen jeden jediný německá „nátlak shora“. Jde o dva dopisy, které v době války o Kosovo poslal zástupce porýnského koncernu RBVG v reakci na sérii komentářů šéfredaktora ostravských novin Svoboda Ivo Šebestíka (autorova přítele). Články ani Šebestíkovy odpovědi v knize otištěny nejsou, takže jejich prosrbskou zaujatost si lze jen domýšlet. Německý majitel zdvořile podotýká, že „některé závěry působí jako velmi akademické“, pokud po výpadech na adresu NATO nepadne ani zmínka o utrpení Kosovanů a praktikách Miloševičova režimu. Pointa? Šebestík zůstal ve funkci a dál psal po svém. Dokud loni bavorský koncern Passeur Neue Presse nepřevzal severní Moravu a Slezsko a nezahájil vlnu vyhazovů, čímž dal významný impuls k sepsání celé knihy.

Autor také upozorňuje, že Čelovský v doporučení inspirovat se kanadským daňovým zákonem při ochraně českého tisku opomněl zveřejnit, že *paragraf, který v Kanadě vyřadil americkou konkurenci, vedl ke koncentraci moci do rukou tří*

kanadských koncernů... Zabývá se též reakcemi českých politiků, z nichž vybírá stanoviska Miroslava Beneše z ODS, ministra kultury Pavla Dostála a jeho stranickou kolegyni Petru Buzkovou či senátora Daniela Kroupu a jakéhosi senátora Jaroslava Šulu z KDU-ČSL, podle kterého údaje o vlastnictví českého tisku nesmějí zůstat bez reakce. Takže pozor na pana Šulu!

3.6.6. Lidové noviny

Jedním z těch, komu Bořivoj Čelovský poslal svou knihu Konec českého tisku? a kdo k ní zaujal stanovisko, byl i spisovatel Ludvík Vaculík. Ten se k problému vrací v dubnu 2002 úvahou pro Lidové noviny. Nejprve připomíná, že odpověď Čelovskému, poslalo 21 procent oslovených politiků z KSČM, 12 procent z ČSSD, 11 procent z KDU-ČSL a 7 procent z ODS.

Řekl bych, že odpověděli podle svého poměru ke kapitálu, ne k českému tisku, konstatuje Vaculík.

Dále zmiňuje, že se účastnil brněnské konference ke knize pořádanou Obcí moravských a slezských spisovatelů a Syndikátu novinářů. Předsedající akce údajně odmítal nacionální tón kritiky s tím, že kapitál už se u nás neposuzuje podle původu.

Ale jeho majitelé ano, myslel jsem si, ale neřekl to, neboť tyto noviny, s nimiž souvisím a mám v nich 1 akcii, mají německého majitele, a byl jsem u toho, jak k němu přišly: nedostatkem českých peněz. Celou dobu nastraženě čekám, zda se to projeví na jejich řízení a duchu. Zatím to nepozoruju nebo nepoznávám. Ale co když se to někdy projeví, ptá se Vaculík.

Dále rekapituluje informace z konference od Petra Klukana, tehdejšího šéfredaktora Jihlavských listů, kterým poté, co odmítl prodat, nejprve vypověděla smlouvu tiskárna, patřící také německým vydavatelům, a následně jim PNS noviny nerozdistribuovala a místo toho předplatitelům dodala Rovnost s letákem, že Jihlavské noviny končí.

A protože sem patří nějaké politické a mravní poučení, já je tu podávám, třebaže nacionalistické: Takové prodejné duše jsou Češi!

3.6.7. Sondy – týdeník pro sociální otázky

Celou strana věnoval pasážím z knihy Konec českého tisku v květnu 2002 týdeník Sondy. V úvodu si autor se značkou (mě) klade otázky, komu patří český tisk, či zájmy hají čeští novináři, jako došlo k tomu, že český tisk už není český, co tomu

říkají historici a politická reprezentace a další s tím, že se na ně pokouší odpovědět druhým rozšířeným vydáním knihy Konec českého tisku Bořivoj Čelovský.

Sondy vybírají pasáže o tom, proč je svobodný tisk důležitý pro demokracii, o tiskovém zákonu České republiky, který český tisk nikterak nechrání, a o způsobu, jakým německý kapitál postupně ovládl český celostátní i regionální tisk.

Jen v závěru je poznámka redakce: *Jak neprozřetelné bylo, že naše mocenská elita podcenila vlastnické vztahy českého tisku, poznáváme již dnes na lživých interpretacích naší historie, například v přístupu k dekretům prezidenta Beneše. Zprvu proklamované komerční zájmy zahraničních majitelů tisku se velmi rychle proměnily v zájmy politické. Ostudné je, kolik českých novinářů se stalo hlasateli sudetoněmeckých zájmů a kolik českých politiků si tento fakt dosud ani nechce připustit.*

3.6.8. Revue pro média

Lenka Císařová si v recenzi Konec českého tisku bez otazníku zveřejněné v roce 2003 v Revue pro média všímá rozdílů mezi prvním a druhým vydáním Čelovského knihy. Hovoří o nich jako o knihách s kontroverzním zpracováním dosud nepopsaného problému. Podle Císařové se neliší jen název knih vypuštěním otazníku, ale i texty obou vydání, a to nikoliv pouze rozsahem, ale především obsahem. A to přesto, že podle Čelovského se první verze pro druhé vydání opravovala jen minimálně.

Autorka je ale přesvědčena, že se změnilo celé pojetí Čelovského analýzy. První verzi totiž Čelovský začíná stížností na újmy, jež mu způsobili němečtí vydavatelé, kteří cenzurně zasáhli při vydání jeho knihy.

Tento osobní rozměr textu, který je možné chápat jako pomstu všem německým vydavatelům, degraduje vyznění prvního vydání. A to i přesto, že další pasáže jsou analytické a nabízejí nové informace o koncentraci vlastnictví v rukou zahraničních vydavatelů. Nicméně i v nich Čelovský občas sklouzne ke zjednodušení, jež vyzní jako německé rovná se špatné.

Podle Císařové má druhé vydání větší nadhled, mimo jiné i proto, že osobní úvod Čelovský vyměnil za text napsaný britským novinářem Tomem Kentem, který srovnává českou a kanadskou legislativu týkající se vlastnictví médií a uvádí konkrétní případ kanadské vlády, která kanadský tisk zachovala v kanadských rukou formou daňového zákona.

Císařová dále upozorňuje na pasáž z Kentova textu, v níž novinář uvádí, že většina lidí po převážnou část života čerpá maximum informací z médií, a tudíž jen

svobodná média zajistí také svobodné lidi. Podle Císařové Čelovský, byť chaoticky, prosazuje tuto tezi v textu celé knihy.

Čelovský své závěry o vlivu zahraničních nadřízených na české novináře nedokládá jen cenzurováním svých knih či rozhovorů. Cituje zážitky konkrétních novinářů, jmenovitě šéfredaktora ostravské Svobody Iva Ševestíka... Nejdůležitější přínos Čelovského knih o vlastnictví tisku je zřetelný ve druhé polovině druhého vydání knihy, uvádí Císařová s tím, že v této části jsou dvě stovky reakcí na první vydání, které Čelovský rozeslal všem poslancům, senátorům dalším vlivným osobnostem. Podle Císařové se tak Čelovskému podařila zásadní věc: Zahájil diskuzi o vlastnictví českého tisku. Jak se ukazuje,... do diskuze se zapojili nejen politici a známé osobnosti, ale i praktici.

Císařová uzavírá, že i přes některé nedostatky představují Čelovského knihy první sesbíraný analytický materiál na téma koncentrace zahraničního vlastnictví českého tisku a absence její regulace. Je to materiál, který dokázal rozproudit diskusi. A to je plus, které převáží všechny mínusy.

3.6.9. Dokořán

V časopise Dokořán se v roce 2002 do diskuze kolem Čelovského knihy Konec českého tisku svými názory připojují další tři osobnosti.

Miroslav Sígl, šéfredaktor časopisu Syndikátů novinářů, se vrací k osudu některých českého tisku a dodává, že skutečně chybí nezávislé české noviny. Upozorňuje, že navíc byl bez náhrady zrušen Novinářský studijní ústav. Věří jen, že snad přesto někde existuje rozbor toho, jak píší například o česko-německých vztazích deníky v cizích rukou. Vyzývá nakonec, abychom učinili vše pro to, *aby vznikly nezávislé, svobodné, demokratické české noviny s pluralitou názorů ve svém znaku, bez nichž se náš život neobejde.*

Ota Filip v krátkém komentáři říká, že je také rozladěn situací v českém tisku, ale nářky že nesdílí, protože za aktuální stav novin si můžeme sami.

...každý, kdo je prodával (a namastil si kapsu devizami), dobře věděl, komu nabízí a podbízí, kdo je kupuje a jaké úmysly má nový majitel s koupeným tiskem.

Podle Filipa je tak jediným východiskem mít podnikatelskou odvahu a založit vlastní české noviny a kvalitou převálcovat cizí konkurenci.

Miroslav Hlaváč se do diskuze zapojuje z pohledu idejí Evropské unie, mezi které patří i respekt k autonomii kultury členských zemí. Z toho pro něj vyplývá, že ani v Česku by neměly být sdělovací prostředky převážně v rukou cizích kapitálových

skupin. Hlaváč vyzývá, aby na stát a jeho aparát správným směrem působily politické strany i zájmové organizace, aktivitu očekává od sdružení novinářů i spisovatelů, a také od vysokých škol.

V každém případě je výprodej českého tisku do cizích rukou nebezpečný jak pro rozvoj české kultury, tak pro plnost demokracie a svobody.

3.6.10. Diskuze v Literárních novinách

Rozsáhlou diskuzi na téma vlivu zahraničních vlastníků na česká média přinesly v říjnu roku 2005 Literární noviny. Přispěl do ní i Bořivoj Čelovský článkem s názvem *Bez českých novin nebude české svobody*. Rozvíjí v něm své už známé teze, že jsme *prodali vodu, kterou pijeme, plyn, na kterém vaříme, a zítra prodáme cizincům i telekomunikace, které náš spojují, elektřinu, jíž svítíme*.

Čelovský se vrací ke druhému vydání své knihy, hovoří o reakci ministra kultury Pavla Dostála, který se vyjádřil, že k řešení nemá žádné kompetence. Popisuje svůj neúspěch na Úřadu pro ochranu monopolu, jak ironicky nazval tzv. antimonopolní úřad. *Co vlastně ta okřídlená slova „svoboda tisku“ znamenají?*, ptá se Čelovský a hned si odpovídá, že lidé si dělají názor podle toho, co čtou, slyší a vidí v médiích. Proto nemohou být svobodní, pokud nejsou svobodná i média – nezávislá nejen na vládě, ale také na mimovládních organizacích.

Jakub Macek⁴² nevidí problém v tom, že by tisk patřící zahraničním vlastníkům některé témata zkresloval nebo zamlčoval. Podle něj je daleko větším nebezpečím unifikace tisku, mizení regionálních specifik a stylové i žánrové pestrosti.

Podle Jana Potůčka⁴³ je bláhové si myslet, že zahraniční majitelé, kteří už vlastní nejen noviny, ale vstoupili také do televizí, pohybují se na rozhlasovém trhu a zajímají se o ten internetový, skupují česká média, aby ovlivňovala vnitřní politiku České republiky. *Ještě bláhovější je představa, že by si česká média poradila bez zahraničních vlastníků*. Podle Potůčka zahraniční majitele zajímají jen čísla. Ovšem prodělat nechtějí ani majitelé čeští, jenom se jim nedostává tolik prostředků na investice.

Milan Šmíd⁴⁴ se domnívá, že tisk v rukou zahraničních vlastníků má svá pozitiva i negativa. K těm pozitivům patří, že se díky zahraničnímu kapitálu podařilo překonat technickou zaostalost redakcí a rozšířit nedostatečnou kapacitu tiskáren. Navíc

⁴² Autor byl doktorandem katedry mediálních studií a žurnalistiky Fakulty sociálních studií MU v Brně

⁴³ Autor byl redaktorem časopisu Reflex vydávaného švýcarským koncernem Ringier

⁴⁴ Autor je mediální odborník

vydavatelé deníků se silnou finanční základnou byli odolnější proti vlivu politických krizí i ekonomických tlaků. Problém podle Šmída není v tom, že by se zahraniční vlastníci vměšovali do obsahu médií, ale naopak, že je obsah vůbec nezajímá, což se projevuje na jeho kvalitě.

3.7. Mnichovská dohoda konečně česky

3.7.1. Moravskoslezský den

V Moravskoslezském dni zmiňuje v září 1999, v den křtu knihy, vydání Mnichovské dohody Mečislav Borák pod titulkem Vychází kniha o mnichovské dohodě, kterou odmítla KSČ i sudetští Němci, a s dodatkem Pohled historika do zákulisí dějin naší státnosti. Podle autora i po 61 letech od Mnichovské dohody zůstalo stigma Mnichova hluboko v povědomí lidí, kteří ani neměli možnost nahlédnout do zákulisí tehdy vedených diplomatických jednání.

V soustředění na potupu národa nám obvykle unikal význam tohoto aktu pro dějiny Evropy i pro budoucí soupeření dvou skutečně světových velmocí tohoto století, Spojených států a Sovětského svazu.

Borák zmiňuje, že do té doby vydaná literatura o Mnichovu byla omezena *příměsí dobové ideologie*. Upozorňuje, že přitom už v padesátých letech vyšla v Německu kniha mladého českého historika Čelovského, *kteří tuto klíčovou událost XX. století zobrazila na takové odborné úrovni, že nebyla dodnes překonána*.

U nás byla kniha politicky nežádoucí a prakticky nedostupná. Proto ji podle Boráka šenovské nakladatelství Tilia vydává nyní.

Nestává se totiž často, že historická práce může oslovit čtenáře i s odstupem skoro půlky století od svého vzniku.

Dále Borák popisuje, že kniha v deseti kapitolách doprovázených bohatým poznámkovým aparátem sleduje cestu vedoucí k Mnichovu. Podle Boráka je autor *vybavený mimořádnou odbornou erudicí, cituje prameny německé, anglické, či francouzské v původní podobě nebo i ve vlastním překladu, důsledně analyzuje historická fakta a souvislosti*.

Připomíná, že kniha vyvolala mimořádný ohlas už v době svého vydání, kdy ji odmítla marxistická historiografie stejně jako sudetoněmecké kruhy i část exilu.

Současná stanoviska předních našich i světových historiků však dokládají, že v neúplatné zkoušce časem kniha se ctí obstála.

3.7.2. Literární noviny

Literární noviny zařadily v září 1999 recenzi Mnichovské dohody od Jana Lukeše mezi recenze na dalších 7 knih. Přestože je krátká, formálně obsahuje vše potřebné, včetně informace o překladateli Pavlu Stráském a počtu 472 stran a také tehdy jednotné ceně 280 korun.

Autor píše, že Čelovský ještě v úvodu své knihy polemizuje s Janem Křenem obhajujícím ve druhém vydání své knihy *Do emigrace*⁴⁵ právo historika na názorový vývoj slovy: *Mnohé se od té doby změnilo – v naší společnosti i v jejím myšlenkovém a kulturním životě*. Čelovský proti tomu soudí, že *historik nepíše pro bezprostřední aplaus, nýbrž pro budoucí generace*. Lukeš připomíná, že Čelovský psal svou knihu v emigraci a mohl tedy svým premisám opravdu dostát. Zmiňuje tehdejší pobouřené ohlasy, které jsou v příloze nového vydání. Recenze samotná knihu příliš nepřibližuje, dotýká se spíše dílčích drobností.

3.7.3. Svoboda

Regionální deník Svoboda vydal recenzi z pera Iva Šebestíka také hned v září 1999 s názvem *Smiřoval jsem se s minulostí a s nadtitulkem Čelovský: Nic z toho nevyžaduje, abych musel něco opravovat či měnit*. Rozsáhlý otvírák začíná Šebestík slovy: *Moto psát bez hněvu a nezaujatě, ono zavazující „sine ira et studio“, vytyčil římský historik Cornelius Tacitus jako požadavek na nestrannou práci letopisce, na dílo, jaké by mělo být předáno budoucím generacím výhradně coby pravdivý obraz dávných časů*.

Autor se v té souvislosti zamýšlí, v jaké situaci se ala ocitne historik, který si pro svou práci vybere látku, jež tvoří důležitou část jeho vlastního života a chce-li opsat události, které ho přímo poznamenaly. *A co teprve, jedná-li se o člověka temperamentu Borise Čelovského!* Šebestík se proto ptá, zda je Čelovský skutečně *nestranným letopiscem nejtragičtějších let české historie, nebo je především účastníkem, který si vyřizuje otevřené účty s dějinami a jejich tvůrci?* A hned si také odpovídá, že pokud se začteme do Mnichovské dohody 1938 a seznámíme se s množstvím informací, rozsahem zpracované látky a logikou soudů, jsou takové úvahy irelevantní. Cituje pak samotného autora, který se už dříve vyjadřoval k diskuzi o nestrannosti svého díla a při psaní své Mnichovské dohody se *smiřoval s minulostí i přítomností*.

⁴⁵ Kniha vyšla v letech 1963, 1967

Další pasáž textu autor uvozuje mezititulkem Provokativně přítomné téma Mnichova a připomíná v ní historii knihy, která vznikla v Německu, a zmiňuje, že její osud Čelovský popisuje i ve své knize Šel jsem svou cestou.

O způsob, jakým byla kniha přijata či nepřijata, se zasloužila nejenom provokativně přítomná látka sama, ale i metoda Čelovského práce. Jeho otevřená snaha postavit se mimo zaznamenávané události a zachytit je s nemilosrdnou důsledností vůči tomu, co se mu zdálo a dodnes (což je důležité!) po čtyřech desetiletích, jeví být pravdivé.

Podle Šebestíka je kniha patrně jedním z nejucelenějších historických děl zabývajících se oním obdobím.

Je důkladnou prací o selhání demokracií a slepotě politiků, kteří nedorostli své doby. Je svědectvím o moci propagandy a schopnosti účelového výkladu přítomnosti. V knize je však přítomno ještě mnohem víc – nejenom hlavní proud událostí roku 1938, ale četné jeho přítoky včetně zdánlivých marginálních, jež však často vrhají obdivuhodně jasné světlo na celek. Vzhledem k tomu, že Čelovský v této knize pracuje dílem i jako publicista pátrající mezi živými svědky nedávné minulosti, je práce mimořádně bohatá na postřehy a souvislosti, jaké nenacházíme v žádné jiné literatuře věnující se mnichovským událostem. Překvapující bude přitom naše poznání, že naznačené souvislosti i přes svou mnohotvárnost mají vnitřní logiku, jaká může být výsledkem apriorní konstrukce, ale vystupuje na zřetel pouze díky metodě maximální věcnosti a s bohatstvím použitých zdrojů...

Autor vyslovuje názor, že kniha zasáhne veřejnost i přesto, že doba je pro práci o mnichovské tragédii příhodnější než před čtyřiceti lety, a to proto, že Čelovský je nešetrný historik.

Nešetří legendy, ani mýty, nezajímá jej útlocit a pohodlná idee fixe, díky níž svět proplová vlastní historií jako v nepromokavém futrálu, nedotčen otázkami pochybností.

Dále autor uvádí, že Čelovský se při své práci opírá o prameny a drží se zásady poskytnout čtenáři co nejvíce pohledů na důležitý každý detail, což je metoda, která umožňuje sledovat i vzájemné vztahy a souvislosti, čtenář poznává nejen hotové soudy, ale seznamuje se i s jejich genezí.

3.7.4. Mladá fronta Dnes

V říjnu 1999 přináší recenzi Mnichovské dohody Jan B. Uhlíř v Mladé frontě Dnes. Nazval ji Slabost, strach a neschopnost dláždily cestu k Mnichovu 1938. Otvírák

na půlstraně konstatuje, že na téma Mnichov se v tisku většinou opakují zažitá klišé – o nás bez nás, zrada západních demokracií a ochota pomoci ze strany Sovětského svazu. To podle Uhlíře o knize Čelovského neplatí. Je totiž psána bez ohledu na následky a autor se domnívá, že některé pasáže se nepsaly lehce. Oceňuje širokou pramennou základnu i množství písemných svědectví a znalost dostupné literatury. Navíc zmiňuje, že Čelovský stihl také osobně vytěžit tu část československé emigrace, která v roce 1938 působila ve vysokých státních a politických funkcích. Upozorňuje ale, že Čelovskému zůstaly z pochopitelných důvodů uzavřeny československé archivy.

Dále Uhlíř informuje o třech rovinách práce – problematický odkaz versailleských smluv po první světové válce, postoj Londýna ke kontinentální válce a nemohoucnost Paříže. Hovoří o části knihy, která popisuje *poklidný* rok 1937 a kritizuje britského premiéra Nevilla Chamberlaina.

Pro našeho čtenáře je neméně přitažlivá Čelovského analýza vnitropolitického vývoje včetně podrobného popisu místy zoufalého a k neúspěchu předem odsouzeného boje Prahy, sevřené do kleští mezi Berlínem na straně jedné – a Paříží a Londýnem na straně druhé.

Podle Uhlíře má *překlad práce slušnou jazykovou úroveň, ale nemile překvapí faktické lapsy...* Uvádí k tomu některé konkrétní příklady – mocnosti Entente mají být správně dohodové mocnosti nebo Národní sdružení má být správně Národní sjednocení. Dále zmiňuje díla, která vyšla po prvním, německém vydání Mnichovské dohody a jež ji doplňují a upřesňují.

Rozhodně se mi však nezdá šťastné naznačovat hned na prvních řádcích nynější edice Čelovského Mnichovské dohody 1938 za problematickou genezi moderní české historiografie šedesátých let na příkladu dodnes cenné knihy Jana Křena Do emigrace... a vymezovat ji jako protipól publikací Roberta Kvačka. Jak známo, Kvaček Křenův přínos oceňoval a oba jsou představiteli oné slušné menšiny mezi českými historiky. Vykonal více než drtivá většina jejich generačních kolegů.

3.7.5. Lidové noviny

Podle Pavla Zemana, recenzenta Lidových novin, je Čelovského Mnichov aktuální i po jedenačtyřiceti letech, jak uvádí v titulku svého článku v listopadu 1999. Domnívá se, že publikování čtyři desítky let starého odborného textu, navíc věnovaného jedné z tragických událostí moderních československých dějin, jakou byla Mnichovská dohoda, může *právem vyvolávat u odborné i laické čtenářské obce pochybnosti.*

Pochybnosti, zda nejde o vydání textu dávno zastaralého a překonaného, který již dnes nemůže obohatit stávající úroveň poznání dané problematiky ani případně výrazně přispět do diskuze o ní.

Čtenáři si mohou klást otázku, zda kvůli vytištění tak letité práce nezapadne jiná původní či překladová práce, která by byla potřebnější. Po přečtení Čelovského knihy a ale čtenář musí usoudit, že takové obavy nejsou na místě.

Zeman připomíná Čelovského osudy s tím, že mnichovské události a to, co následovalo, mělo pro Čelovského niternější význam, nežlo jen o předmět studia.

Přesto se dokázal při psaní svého díla od této roviny odpoutat a vytvořit svrchované historiografické dílo, které neztrácí svůj význam ani dnes.

Zeman usuzuje, že české vydání Čelovského Mnichovské dohody asi nevyvolá takovou pozornost jako před čtyřiceti lety, přesto si zaslouží pozornost *jako vydařený pokus o zachycení střeoevropské situace ve druhé polovině třicátých let, která vyvrcholila pro tehdejší stát nešťastnou Mnichovskou dohodou.*

3.7.6. Literární noviny podruhé

Literární noviny se vrací k Mnichovské dohodě rozsáhlejší recenzí Františka Všetického v prosinci 1999. Vyšla pod titulkem Je to historik vysoké třídy. Toto významné ocenění se podle Všetického Čelovskému dostalo roku 1958 od bývalého československého občana a německého spisovatele Josefa Mühlbergera při příležitosti vydání Čelovského práce Das Münchener Abkommen von 1938. Všeticka připomíná, že knihu tehdy vydal k dvacátému výročí Mnichova stuttgartský Ústav pro soudobé dějiny. Autor zmiňuje, že původní text z padesátých let Čelovský nijak neměnil. Vzpomíná podrážděnou reakci, kterou kniha vyvolala a koho všeho si textem Čelovský *pohněval.*

Dále autor zmiňuje, že v knize je spousta méně známých informací v souvislosti s polskou politikou. Za zajímavé považuje Čelovského postřehy o politice Malé dohody, která v době Mnichova zcela zklamala, protože Jugoslávie ani Rumunsko nikterak v době krize Československo nepodpořily.

Po přečtení Mnichovské dohody se Bořivoj Čelovský nezbytně jeví jako objektivně usuzující a píšící historik – v neblahých padesátých letech vedle Otakara Odložilíka jeden z mála.

Všetička také oceňuje grafickou úpravu knihy z dílny Svatoslava Böhma, který podle jeho názoru patřil v tehdejší *knižní kultuře k zjevům prvotřídním, zdánlivě jednoduchou prací s barvou a písmem vytvořil dokonalý celek podoby a obsahu.*

3.8. Věčné polemiky

3.8.1. Čelovskému vadí poklonkování historiků

K stavu české obce historiků se Bořivoj Čelovský vyjádřil v listopadu 1999 v Lidových novinách komentářem s názvem *Čeští historici jsou spoluzodpovědní za smutný stav našeho národa. Velmi emotivní text dává nahlédnout do pocitů Čelovského, do jeho postojů a názorů na práci českých historiků. Vadí mu, že se vědci neomluvili za zprzňování národních dějin, kterého se dopouštěli před listopadem 1989. A mnozí se podle něj nezbavili starých návyků, jen se dali do služeb nového státu. Opět se otírá o historika Jana Křena a jeho stěžejní dílo Do emigrace. Vyzývá mladé historiky, aby se nezpronevěřili svému řemeslu tím, že se dají do něčích služeb*⁴⁶.

3.8.2. Diskuze k Mnichovskému komplexu Jana Tesaře v Literárních novinách

Literární noviny přinesly v prosinci roku 2000 dvoustranu diskuze s názvem *Dávný, ale stále živý spor ke studii Mnichovský komplex historika Jana Tesaře*. Vyjadřuje se v ní několik odborníků včetně Bořivoje Čelovského. Robert Kvaček označuje Tesařův text za vášnivý, je k němu kritický i smířlivý, velkou část věnuje svému pohledu na historické události Mnichova 1938. Erazim Kohák hodnotí potřebu mýtů, které mohou být v určitém okamžiku podmínkou přežití, ale posléze se musí podrobit kritice – o tu se podle něj pokusil Tesař – přirovnává Tesařův text k Masarykově kritice pravosti rukopisů Královedvorského a Zelenodvorského a očekává podobnou reakci čtenářů. Podle Josefa Hanzala nepřináší Tesařova kniha z hlediska věcného nic nového. Odsudky vlastního národa v ní uvedené podle něj vyplývají z Tesařova neklidného, rozbolavělého, neharmonického a tedy i nespravedlivého nitra. Bohumil Klípa Tesaře označuje za člověka schopného racionálního pohledu *oproštěného od komeniánských brýlí ideologizujícího a citového mámení*...Chápe někdy nespravedlivé hodnocení s ohledem na termín napsání práce v roce 1989, kdy navíc nebyla k dispozici mnohá fakta například o stavu ruské armády. Tesařovu studii označuje za vynikající základnu pro diskuzi nejen o Mnichovu 1938, ale

⁴⁶ Viz příloha 21 - protože se jedná o zásadní text Bořivoje Čelovského, přináší tato práce jeho kompletní přepis v příloze

o českém národním charakteru vůbec. Václav Žák se vrací se k dřívější polemice nad Tesařovou knihou, kterou psal František Ditrich. Ten s Tesařovým odsudkem chování českého národa v době Mnichova nesouhlasil. Dává mu v tom za pravdu, ale dodává, že podle něj je Tesařovo pochopení Mnichova plastičtější a přesnější. Jiří Vančura Tesařovi vyčítá odstup od vlastního národa, přirovnává ho k pohledu biologa na láčkovce pod mikroskopem. *Biolog dozajista může mít k objektu svého bádání vztah lhostejný, případně i štítivý – ale historik?*, ptá se Vančura.

Čelovský ke svému hodnocení s titulkem K ochotě sovětů poskytnout pomoc přistupuje zcela odlišným způsobem; jak je pro něj typické, využije práce s pramennými archivními materiály.

Počítám se k oněm „zaslepeným českým emigrantům“, kteří podle Tesaře mj. upírají Sovětskému svazu jeho pravou roli v krizi mnichovského roku. Podle Čelovského jen Tesařovi přátelé, pro které studii psal, „mohu přijmout bez výhrady jeho tvrzení, že jeho interpretace je založená na „nevyvratitelných faktech“ a „všeobecně známých skutečnostech“. Historik však bude opatrnější, domnívá se Čelovský a vybírá jeden z konkrétních faktů – informaci, že ještě před Mnichovem Litvinov ujistil vyslance odjíždějícího z Moskvy, že SSSR splní své závazky vůči ČSR. Podle Čelovského je toto konstatování zcela vytrženo z kontextu – nebyl to vyslanec, ale velvyslanec, navíc z Moskvy neodjížděl – a cituje historický dokument, v němž onen velvyslanec Von der Schulenburg píše z Moskvy do Berlína, že SSSR skutečně slíbil ČSR podporu, ale uvádí i další část dokumentu, ze kterého vyplývá, že vůbec není jasné, jak by taková pomoc vypadala a že se Sovětský svaz nechce vměšovat do záležitostí té či oné země. Na základě toho pak Čelovský zcela zpochybňuje Tesařovu revizi mnichovského roku.

3.8.3. Čelovský o Hanzalově knize v Českém časopise historickém

Český časopis historický (ČČH) zveřejnil ve svém 1. čísle roku 2003 Čelovského recenzi na knihu Josefa Hanzala Josef Pekař Život a dílo⁴⁷. První část článku Čelovský místo k hodnocení Hanzalovy knihy využil k vyřizování si účtů s minulým vedením časopisu v čele s Janem Křenem. Čelovský poté vysvětluje, že recenze pro ČČH se ujal jen proto, aby jeho přítel Hanzal nedopadl obdobně jako on v minulosti, kdy časopis zveřejnil údajně pomýlené hodnocení jeho knihy.

⁴⁷ Hanzal, Josef. Josef Pekař / Život a dílo. Nakladatelství Karolinum 2002

To je také důvod, proč tento text se zdánlivě nekonfliktním tématem zařazují mezi statě polemické.

Čelovský pak Hanzalovu knihu více méně chválí, považuje ji za studnici informací nejen o samotném Pekařovi, ale i o jeho době. Vyčítá jí jen, že Hanzal po minulých zkušenostech *instinktivně píše z bezpečí své obranné šance, a tak zbytečně ztrácí čtenáře, které mohl získat silou přesvědčení*. Záměr Hanzala očistit jméno velkého historika od nánosů nepravd se ale podle Čelovského podařil.

3.8.4. Historizace sudetoněmecké otázky v Literárních novinách

V rozsáhlém polemickém článku Historizace sudetoněmecké otázky se Čelovský v Literárních novinách v říjnu 2004 zabývá vznikem česko-německé historické komise, a její prací *na dohodě o jednotné česko-německé historii*. Podle jeho slov Václav Havel definoval svou představu české politiky vůči Německu ještě dříve, než přišel na Hrad, dokonce ještě před listopadem, a to konkrétně v létě 1989, kdy mu byla udělena Mírová cena Západoněmeckého knižního obchodu. Protože se nemohl setkání osobně zúčastnit, omluvil se dopisem, v němž mimo jiné napsal, že odsuzuje vyhnání Němců po válce a *považoval ho vždy za nejhlubší nemorální čin, který způsobil Němcům i Čechům materiální i morální škody*. Podle Čelovského Havel ani později nepřestával *živit naděje sudetských Němců odsouzením konceptu kolektivní viny, zatímco český národ činil zodpovědným za čtyřicetileté trvání komunistického režimu. Když jej občané koncem roku povolali na Hrad, jeho první oficiální cesta nevedla do Varšavy nebo Washingtonu, nýbrž do obou částí Německa, což v diplomatické řeči znamenalo nabídku zvláštního přátelství; pro malé Československo to byla cesta do Canossy*.

Čelovský odsoudil vznik a poslání česko-německé komise historiků vedenou Janem Křenem, která podle něj má za úkol upravit česko-německé dějiny, aby více vyhovovaly německé straně, a tvrdě napadl historiky Jana Křena a Václava Kurala, mimo jiné otázkou, jak se dostali v době hluboké totality na roční hostování na brémské univerzitě ve Spolkové republice Německo.

S názorem o týden později opět na stránkách Literárních novin ostře polemizuje Jan Pauer ve svém článku Život v duchovním bunkru. Shrnuje ironickým tónem teze Čelovského článku s tím, že podle Čelovského renomovaný historik Jan Křen zapříčinil duchovní výprodej českých národních zájmů, když nejprve uhranul špičkám českého disidentu a pak měl špatný vliv na Václava Havla. Poté zosnoval vytvoření česko-

německé komise historiků a stal se jejím předsedou, načež se spolu se sudetoněmeckými a říšskými historiky se pustil do revize a znásilňování českých dějin. Podle Pauera Čelovský očividně žije ve válce Čechů s Němci.

Je jeho právo žít v duchovním bunkru, ale těžko ignorovat, jak manipuluje fakty, konstruuje za účelem denunciací konkrétních osob na obou stranách česko-německé hranice spiklenecké scénáře, které se odehrály hlavně v jeho fantazii. Zvláště pak, když jde o osoby, které ztělesňují to nejlepší, co se v česko-německých vztazích mohlo udát – sebekritický dialog na základě fundované znalosti historické materie.

Pauer se poté snaží vyvrátit Čelovského tvrzení s tím, že už jen sama představa, že existují české dějiny, které lze pomocí komise historiků revidovat, je úsměvná. Sám sice netuší, kdo navrhl založení česko-německé komise, ale informuje, že před ní už existovaly německo-francouzská nebo německo-britská komise, které byly pokusem o odbourání nacionálních stereotypů a o racionalizaci dialogu.

Snahu Čelovského vrhnout stín podezření na historiky Jana Křena a Václava Kurala, kteří mají za sebou skoro dvacetiletý zákaz povolání a publikování, označil za odpudivou. Nakonec Pauer dodává, že iniciace diskuze o česko-německých problémech je sice prospěšná, ovšem ne na takové ubohé úrovni. *Redakce by si měla uvědomit, že cesta od lesku starých Literárních novin k literárnímu Blesku může být překvapivě krátká.*

Do vyhrocené diskuze se zapojila též jednak redakce článkem Ven z pasti autorů se zkratkami -jš- a -lr- s potřebou vysvětlit, proč noviny zveřejnily Čelovského článek, přestože si napadených historiků Křena a Kurala váží, a také Jiří Pešek, který Čelovského nařkl z publikování nacionalistických polopravd, a poté Petr Koura a Petr Blažek. Koura s Blažkem uvedli, že se zájmem sledují diskuzi, kterou v Literárních novinách svým textem Čelovský rozvířil, a původně do ní jako příslušníci mladší generace historiků nechtěli zasahovat a vnášet do mnohdy osobních sporů další emoce. Přesto musí podle svých slov reagovat na mnohá tvrzení prof. Jiřího Peška, s nimiž nemohou souhlasit.

Domníváme se, že dr. Čelovský odvedl na poli historiografie českých moderních dějin úctyhodný kus práce, zmiňují historici a uvádějí řadu knih, které vydal bez jakékoliv státní podpory, zatímco jiní historici vyčerpali ze státních prostředků nemalé finanční prostředky, aniž by jejich publikační činnost dosáhla byť jen pouhého zlomku publikačních aktivit Bořivoje Čelovského.

Podle nich se Čelovský vyjadřuje k současnému politickému dění či ke svým vrstevníkům pouze v některých knihách a jako stěžejní díla historické literatury jmenují Mnichovskou dohodu, So oder so i knihu Strana světa prostředky.

Komplexní pohled do celého sporu Křen Čelovský vnesl Petr Zídek, redaktor přílohy Lidových novin Orientace. Ve svém článku Historikerstreit po česku, který vyšel v červnu 2006, označil spor za významný, protože nejde jen o animozitu dvou historiků – seniorů, ale o podstatu věci. V rozsáhlé analýze zveřejňuje životopisy obou rozhádaných mužů, přičemž už z nich je čtenáři jasné, na které straně Zídek stojí. Dává do protikladu Čelovského profesně bohatý život s Křenovým studiem na Vysoké škole politických a hospodářských věd a jeho působením na Vysoké škole stranické. Uvádí také Křenovu mizivou publikační činnost. Popisuje celou polemiku vedenou přes noviny a časopisy a končí Křenovou iniciativou na zastavení volného přístupu badatelů ke svazkům StB.

Diskuzi nebo lépe řečeno boj mezi Čelovským a Křenem není tak marginální, jak se na první pohled zdá. Čelovský, možná hloupě a nezaopatř, odhalil něco, co má daleko hlubší význam. Podle Zídka je s podivem, jak člověk, který byl čtvrt století členem komunistické strany a patnáct let se podílel na ideologickém překrucování dějin, může z pozice mnoha veřejných funkcí mluvit do toho, jakým způsobem se bude toto období zkoumat.

3.8.5. Diskuze v Soudobých dějinách

Snaha Soudobých dějin přinést věcnou diskuzi k využívání svazků StB se v roce 2006 změnila na debatu v hodně osobní rovině. Třístránková diskuze, do které se zapojil Bořivoj Čelovský textem Konjunkturální materialismus, začíná úvodem redakce, konkrétně Oldřicha Tůmy a Milana Drápala, kteří objasňují, že původně si debatu ke statí Jana Křena Dokumenty StB jako pramen poznání minulosti, kterou zveřejnili v předchozím čísle Soudobých dějin, představovali jinak – *jako věcnou, třeba i ostrou výměnu názorů zacílenou k jádru problému zacházení s archiváliemi vzešlými z činnosti Státní bezpečnosti* – na pisatele se obrátili s prosbou, aby své názory rozvinuli tímto směrem. Čelovský odmítl s tím, že své myšlenky zveřejnil již dříve v jiných statích, druhým pisatelem je Radek Schovánek, ten souhlasil, ale pak se mu nedostávalo času. Oba nakonec poslali statě neodpovídající zadání. Redakce se k nim vyjadřuje nepřímou upozorněním, že *časopis Soudobé dějiny nemůže sloužit jako tribuna pro povýtce publicistické články, natož pak pro vyřizování osobních sporů. Jestliže se tyto spory*

široce a opakovaně přetřásají v různých médiích, naším úkolem je naopak zachovat odstup a věcný pohled.

Čelovský ve své reakci na článek profesora Jana Křena udává, že sice Křen jako hlavní podnět k jeho vzniku uvádí předchozí statě historika Pavla Žáčka. Ovšem ve skutečnosti přiznává svůj hlavní motiv až v dalších větách, když píše, že již od léta 2005 se objevovaly známky úmyslu využívat zpřístupněné dokumenty StB k osobním skandalizacím. Jako jediný konkrétní případ pak zmiňuje Čelovského bádání, které se týkalo právě Křena a Václava Kurala, *kterí jako signatáři Charty 77 v první polovině osmdesátých let vycestovali do západního Německa na studijní pobyt, aby se nerušeně vrátili do socialistické vlasti. A to v době, kdy v akci „Asanace“ byly k vystěhování donuceny, často brutálním nátlakem, desítky disidentů.*

Čelovský cituje Křena, který se ohradil proti tomu, že začal zveřejňovat na internetu jednotlivé, údajně ze souvislosti vytržené dokumenty, *a v odvetě proti kolegům, kteří s ním veřejně polemizovali, se nezastavil dokonce ani před otištěním dokumentů o jejich rodinných příslušnících.* Upozorňuje, že Jan Křen začal své tažení proti využívání dokumentů StB k historickému bádání až tehdy, kdy k tomuto typu pramenů získala přístup *nejen malá, privilegovaná skupina (z velké části bývalých komunistických) historiků,* ale podle nového archivního zákona č. 499/2004Sb. celá veřejnost. Podle něj je Křenův zájem o dokumenty StB účelový *a plyne z jeho osobních obav, aby se veřejně nezačalo hovořit o jeho minulosti.*

Příspěvky samotného Křena a Schováňka jsou pak stejnou snůškou zcela osobní výměny názorů bez nadhledu a bez přesahu.

3.9. Tisk píše o Politicích bez moci

3.9.1. Svoboda

Rozhovor věnovaný především knize Politici bez moci napsala v říjnu 2000 Táňa Popková pro regionální deník Svoboda pod titulkem O významu exilové Rady svobodného Československa. Uvádí v něm, že exulant Bořivoje Čelovský od své první návštěvy Ostravy po listopadu 1989 začal jezdit z Kanady stále častěji, aby své návštěvy využíval k obnovování starých přátelských vztahů, ale také k široké publikační činnosti. S Čelovským hovoří o tom, co za instituce byla Rada svobodného Československa, proč se vytvořila v zámoří a nikoliv v některé z evropských zemí, tedy že hlavním oponentem komunismu ve studené válce mezi Západem a Východem byly Spojené státy, které poskytovaly v tomto směru morální, ale i finanční podporu. Dále

rozebírají, proč se o radě tak málo ví, přičemž Čelovský vyslovuje názor, že se obecně málo ví o exilu po roce 1948. Ale že důvodem je i skutečnost, že rada byla ponořena do svých vnitřních sporů, které její činnost ochromovaly.

Popková dále zmiňuje, že mnoho členů rady se domů nikdy nevrátilo, přitom šlo před exilem o významné československé osobnosti. Klade otázku, zda jejich život byl marný. S tím Čelovský nesouhlasí.

Přes mnohá zklamání, která nám rada připravila, musím zdůraznit, že její členové představovali elitu národa. Byli to demokraté, kteří komunismus pokládali za stejné zlo, jako fašismus. Připomíná, že mnozí členové rady se účastnili protiněmeckého odboje, prošli i koncentračními tábory, někteří žili už ve druhém a dokonce i třetím exilu.

Tato ztráta spolu s předchozím vybíjením české inteligence nacisty se mi zdá jedním z důvodů dnešního morálního úpadku našeho národa.

Popková dále zmiňuje, že se Čelovský před rokem rozhodl vrátit po padesáti letech exilu natrvalo do Československa. Ptá se, jaký rok prožil na Ostravsku a zaznamenává Čelovského rozhodnutí prožít poslední léta života v rodných Heřmanicích. V závěru rozhovoru je ještě tučně vytištěna pozvánka na autogramiádu knihy *Politici bez moci*, která se konala v ostravském knihkupectví Artfórum 5. října 2000 v 17 hodin, a vystoupila na ní cimbálová muzika Ondřejnica.

3.9.2. Lidové noviny

Ke knize *Politici bez moci* přinesly v roce 2000 recenzi Lidové noviny ve své příloze Orientace. Její autor Petr Zídek ji nazval *Politici v exilu a bez moci*.

Podle Zídka *asi jen odborník dnes ví, co byla Rada svobodného Československa. Do širšího povědomí by tuto vrcholnou organizaci poúnorového exilu mohla dostat nová práce historika Borise Čelovského, nazvaná Politici bez moci*. Autor dále tvrdí, že ačkoliv Čelovský patří mezi poúnorové exulanty, je jeho kniha vzdálena memoárovému žánru. Oceňuje, že práce je postavena na velkém množství dokumentů. Konstatuje, že podle Čelovského byli lidé, kteří založili radu, výkvětem národa, nebojí se ale ukázat je v *nedbalkách* – poukázat na žabomyší spory, které radu nakonec rozložily. Zídek shrnuje Čelovského závěry, že do rady sestavené podle politického klíče se přenesl ten druh politiky, který diskreditoval první československou republiku. Vypukly v ní spory mezi Čechy a Slováky, mezi socialistickými a občanskými stranami, které byly o to absurdnější, že politici v exilu se mohli hádat jedině o programové a procedurální otázky.

Za jednu z nejzajímavějších kapitol knihy Zídek považuje tu, která rozebírá sudetoněmecký problém s tím, že jediná věc, na které se shodla komunistická vláda v Praze s představiteli demokratických stran v exilu, *byla nezpochybnitelnost odsunu sudetských Němců*. Ovšem s rostoucím vlivem Spolkové republiky Německo v americkém aliančním systému se rada *dostávala pod tlak svých sponzorů, kteří měli zájem na revizi československého postoje*. Američané dokonce prosadili, aby ze svého publikovaného programu rada vypustila pasáže o odsunu a tlačili také na českou redakci Svobodné Evropy, aby omezila pořady o prezidentu Benešovi.

V další pasáži recenze s mezititulkem Doplněk k portrétu Ferdinanda Peroutky Zídka upoutaly pasáže týkající se tohoto novináře a prvního československého exilového představitele, *který projevil smysl pro realitu*. Zídek se domnívá, že Čelovského kniha tu může být použita jako vhodný doplněk k Peroutkovu životopisu od Pavla Kosatíka, který se sudetoněmeckou otázkou v této souvislosti nezabývá. Jediné, co se podle Zídka dá Čelovského knize vyčíst, je ledabylá redakční práce.

3.9.3. Právo

Ve své literární příloze Salón přinesl deník Právo v prosinci 2000 rozsáhlý rozhovor Tání Popkové s Bořivojem Čelovským věnovaný zčásti knize Politici bez moci, ale také politickým a občanským postojům Čelovského. Popková svůj rozsáhlý rozhovor nazvala Čelovský: Stává se z nás národ kočích a účetních. Ptá se po důvodech, proč se Čelovský pustil do psaní o Radě svobodného Československa, zda ji považoval za významnou instituci. Ten vysvětluje, že půlstoletí působil v exilu a sledoval hádky a spory uvnitř rady. Když se otevřel na Palackého univerzitě v Olomouci archiv rady převezený z New Yorku, tak nemohl podle svých slov odolat. *Bylo v tom vyoyeurství i legitimní historikova zvědavost*.

Popkovou zajímá, jak se osobnosti rady dokázaly vyrovnat se situací, že je exil dostal na novou startovní čáru jejich kariér. Podle Čelovského z emigrantů politický průměr převyšovali Ferdinand Peroutka a Petr Zenkl. Za osobnosti považuje Vladimíra Krajínu a co do politické poctivosti Otu Horu. Za nejúspěšnějšího pak Pavla Tigrida - přestože byl jen prostým členem pléna, vydával nejvlivnější exilový časopis Svědectví, stál u kolébky vysílání Svobodné Evropy, informoval radu o činnosti odsunutých sudetských Němců a v Havlovi viděl jediného možného vůdce postkomunistické republiky. Mezi černé ovce zařadil *politického makléře* Julia Firta, zklamáním pro něj

byl Jaroslav Stránský, protože podle Čelovského neudělal pro věc skoro nic, ač na rozdíl od kolegů *neměl v exilu žádné existenční starosti*.

Na dotaz, proč sám nebyl členem rady, Čelovský odpovídá, že byl sice vyzván, ale odmítl kvůli věčným hádkám s tím, že proti komunismu bude raději bojovat sám. Na otázku jak, odpovídá, citací Tigrida, že *naděje národa není stárnoucí hašteřící se Rada, ale je jí necelá stovka studentů, kteří už tehdy studovali v exilu na univerzitách. Mnozí z nich pak svými přednáškami a články ovlivňovali další studentské generace...*

Připomíná pravidelné protesty před ambasádami v USA a Kanadě, které vzbuzovaly větší pozornost světové veřejnosti než celá činnost rady, a také práci novináře Lubora Zenkla, který napsal tisíce článků do západních novin, což mělo v západním světě vliv a význam.

Ostatně abych byl trochu osobní, Josef Josten napsal v exilových novinách Čechoslovák: Knihou Mnichovská dohoda udělal Čelovský větší dílo než všechny exilové spolky, dodává tázaný.

Význam rady podle Čelovského byl v tom, že *ji Američané mohli vykázat jako politickou organizaci, byla pro ně důkazem, že národy trpí a jsou proti komunismu*.

Vadilo mu ovšem, že rada vůbec neplnila svou roli na sociálním poli.

K hodnocení polistopadového dění doma ze strany poúnorových exulantů Čelovský tvrdí, že bylo pozitivní.

Při bližší analýze jsme se však propracovali k poznání, že šlo o reformu komunismu a že hlavními polistopadovými osobnostmi byli jen reformní komunisté. Já sám jsem například Václava Havla pokládal za naivního politického břídila, proto jsem se ani nezúčastnil setkání s ním v Ottawě. Dnes je můj názor na pana prezidenta příznivější, zejména pokud je schopen přiznat své chyby.

Podle Čelovského ale exulanti nejvíce odsuzovali protiústavní rozdělení Československa, *na němž se domluvil Klaus s Mečiarem a které Havel potvrdil*.

Popková konstatuje, že Čelovského knihy zachycují smutné okamžiky českých dějin, a se ptá, zda se vůbec někdy podaří obrátit vývoj příznivějším směrem.

Čelovský potvrzuje, že Mnichov byl bezesporu *propastným přeryvem našich dějin*. „Od Masarykova vrcholu jsme klesali do hlubin háchovštiny, pak lidové demokracie a „vlády proletariátu“, nyní zoufale hledáme demokracii bez jakýchkoliv epitet. Snažím se dělat, co mohu, můj osamocený hlas ovšem nestačí. Když čtu většinu česky psaných novin, které jsou převážně v rukou německých majitelů, třeba v Lidových novinách články Bohumila Doležala, dělá se mi nevolno. Nejsem optimista a stále mě

pronásleduje myšlenka, že se vrátíme tam, kde jsme byli v devatenáctém století: Že se z nás opět stává národ kočích a účetních.

K tomu, že jeho názory jsou jen těžko stravitelné a někteří kritici označují jeho články v novinách a někdy i knihy za jako kontroverzní se Čelovský staví téměř s pýchou. *Pokud máte na mysli dvě vydání Mnichovského syndromu, jde o soudobou historii mravů české inteligence po roce 1989, doloženou dokumenty. Že ji recenzenti považovali za „vážené varování“, za knihu „nespravedlivou, ale nutnou,“ že čtenářům doporučovali před jejím čtením dávku diazepamů, neubírá ani unci na její objektivní váze. Značný odpor vyvolala v neposlední řadě i proto, že se trefila do samého středu koryfejí našich „kulturtrégrů“.*

3.9.4. Nové knihy

Časopis Nové knihy vydal recenzi Politiků bez moci od Martina Vandase v 6. čísle roku 2001.

Přestože v krátkém úvodu své knihy Bořivoj Čelovský prohlašuje, že bezmocnost v názvu knihy není „kritikou politických vůdců poúnorového exilu...“, je si velmi dobře vědom, že to, co v jejich činnosti nazývá „nedostatky“, je vsutku hodno kritického hodnocení, a tak se také k tomuto problému staví, píše o knize Vandas.

Vandas oceňuje především historicky pečlivě koncipovanou a vnitřně strukturovanou práci. Příběhy politiků bez moci je podle něj možné číst *jako nadčasové podobenství s až příliš reálnými podklady.*

3.10. Číhošťský zázrak

3.10.1. Moravskoslezský den

Pro Moravskoslezský den napsal v březnu roku 2001 recenzi knihy Strana světi prostředky Mečislav Borák. Nazval ji Smrt faráře způsobil zločinný režim. Autor uvádí, že tragická smrt faráře Toufara byla už mnohokrát popsána stejně jako záminka jeho zatčení státní bezpečností. Podle Boráka však byla po dlouhá léta fakta o případu představována jen zkresleně a teprve uvolnění v roce 1968 umožnilo pravdivé vyličení.

Nejnovější zachycení událostí v Číhošti Bořivojem Čelovským nijak podrobně nehodnotí. Čelovského dosavadní tvorbu charakterizuje jako *razantní tažení za českým čtenářem.* Od exilové a česko-německé problematiky, jíž byla dosud věnována většina jeho prací, přešel Čelovský tentokrát k *vyličení jednoho konkrétního zločinu, aby jeho prostřednictvím ukázal zločinnost celého komunistického totalitního systému.*

3.10.2. Nové knihy

Nové knihy zmiňují knihu v recenzi Roberta Kvačka ve svém 19. čísle v roce 2001. Autor, jako mnoho dalších, si neodpustí otázku, kdo pohnul oltářním křížkem během kázání a dodává, že to se asi už nikdy nedozvíme. Podle něj ale není v této kauze důležitý původce, nýbrž to, co z ní vytvořil komunistický systém, jak o tom *prostřednictvím přímé, syrové dokumentace* vypráví Bořivoj Čelovský.

3.10.3. Čelovský pro Moravskoslezský den

O Toufarově osudu píše v březnu 2001 pro Moravskoslezský den také samotný Čelovský. Svůj text nazval ...zahrabán spolu se slonem, který posel v zoo či cirkusu. Páter Josef Toufar odešel z tohoto světa umučen členy Státní bezpečnosti – nenechává nikoho na pochybách nadtitulek. Čelovský na necelé tiskové straně vypráví příběh číhošťského faráře, kterého umučila StB. Připomíná, jak se třetí adventní neděli roku 1949 pohnul při mši křížek na svatostánku, načež se brzy začali do Číhoště sjíždět věřící, *aby se o zázraku přesvědčili na vlastní oči*. Událost se odehrála v době, kdy se pražská vláda rozhodla zlikvidovat římskokatolickou církev *jako poslední účinnou baštu odporu proti komunistické diktatuře*. Cesta měla vést přes zdiskreditování vysokého klerusu a Vatikánu, takže číhošťský zázrak přišel jako na zavolanou. Představa monstrprocesu s číhošťským farářem se ale nepovedla, protože po svém zatčení Toufar čtrnáct dnů vzdoroval. Na pokyny tehdejšího stranického vedení ho velitel vyšetřovatelů při výslechu téměř ubil k smrti, navíc mu nedával pitnou vodu, ale krmil ho přesoleným jídlem. Toufar doznání nakonec podepsal, jenže jím popsané zařízení na rozpohybování křížku nefungovalo. K celému zázraku měl být zfilmován dokument s knězem v hlavní roli. Ten už ale byl v tak zbídačeném stavu, že za něj v kostele museli filmaři použít herce. Protože tak byl ohrožen i proces, Toufara nakonec dopravili do nemocnice, kde ale po operaci prasklého vředu na dvanácterníku zemřel. Jeho pitevní zprávu pod jménem Josef Zouhal musel lékař František Hájek upravit tak, aby zmizely zmínky o četných podlitinách. Kněze pak pod tímtéž jménem pohřbili ve společném hrobě vězeňského hřbitova. Velitel číhošťské akce Josef Čech pak svým kolegům vykládal, že farář Toufar *byl zahrabán společně se slonem, který posel buď v zoologické zahradě, nebo v cirkusu*. Toufarova rodina se o jeho smrti dověděla až o tři roky později.

Farář Toufar z Číhoště byl umučen na rozkaz ministrů vlády a členů předsednictva ústředního výboru KSČ.

Původ zázraku z 11. prosince 1949 se nepodařilo objasnit, ale v dokumentaci se podle Čelovského objevují náznaky, že šlo o provokaci Státní bezpečnosti.

3.10.4. Mladá fronta Dnes

Široce se věnuje knize v březnu 2001 také Mladá fronta Dnes ve své příloze Střední Morava. Na jedné straně zveřejňuje hned dva samostatné texty. Jeden, podepsaný zkratkou mao, s názvem Čelovský sepsal knihu o zlovůli režimu, vychází evidentně z rozhovoru s Čelovským, který v něm mimo jiné říká, že rok předtím, než umučili faráře Toufara, musel emigrovat. Také ho měli komunisté na mušce, proto by údajně nejspíše nepřežil. Sám vysvětluje, že pro svou knihu použil především dokumenty StB, která tak obžalovává sama sebe.

Druhý text napsal Robert Kvaček, který v úvodu své recenze připomíná, že případ byl už nejednou zpracován. Čelovského kniha se od předchozích liší množstvím použitých archivních materiálů Státní bezpečnosti a Ústředního výboru KSČ. *Přímá mluva shromážděných materiálů je přes svoji vnitřní rozpornost jednoznačná – kněz Josef Toufar a údajný zázrak se měli na začátku padesátých let stát účinným prostředkem v boji proti katolické církvi, zejména proti její hierarchii.*

Kvaček také upozorňuje, že výklad i uveřejněné materiály upoutají nejen obžalobou komunismu, ale také odhalením lidského charakteru, neboť i lidé, kteří obstáli v protinacistickém odboji, při práci pro státní bezpečnost morálně selhali.

Čelovského výklad události kolem tzv. číhošťského zázraku je zajímavý, místy dokonce překvapující. Jeho nová práce opětne dokazuje, že její tvůrce patří k předním představitelům současné české historiografie. Navíc k těm jejím příslušníkům, kteří její nezkorumpovanou podobu připravovali už v exilu.

3.10.5. Právo

Celou novinovou stranu k číhošťskému zázraku připravil v dubnu 2001 pro deník Právo Miroslav Šiška. Jen v úvodu zmiňuje, že o rekonstrukci záhady a událostí, které následovaly, se nejnověji pokusil historik Bořivoj Čelovský ve své publikaci Strana světi prostředky, jinak rekapituluje samotný příběh. Až ve druhé polovině svého článku upozorňuje na pasáž v knize, v níž se Čelovský zabývá možnou Toufarovou homosexualitou a úlohou místního kostelníka v celém případě. Zamýšlí nad tím, proč případné styky faráře s chlapci nepoužila Státní bezpečnost proti Toufarovi. Nakonec Šiška cituje ze závěru Čelovského knihy, který pracoval i s výpovědí Vratislava

Lukšana, redaktora deníku, jenž mohl situaci sledovat, a vypovídal o ní později v roce 1968 před vojenskou prokuraturou.

V celém Šiškově textu chybí jakákoliv hodnotící zmínka o knize, text je pouhým velmi širokým záznamem obsahu knihy bez jediného slůvka komentáře o potřebnosti či nepotřebnosti podobného počínu či o jeho kvalitě.

3.10.6. Katolický týdeník

Knihu Strana světa prostředky zaznamenal v září 2001 také Katolický týdeník článkem Jaroslava Meda Martyrium faráře Josefa Toufara. Podle Meda si byl Čelovský, známý především historickou monografií Mnichovský syndrom⁴⁸, vědom faktu, že o tragickém osudu P. Josefa Toufara už bylo mnohé napsáno. Čelovský nechtěl k těmto interpretacím připojovat pouze svůj další pohled, ale zaměřil se na vědecky analytické a heuristické zpracování všech dostupných soudobých pramenů, aby z jejich strohé vypovídací roviny tím zřetelněji vystoupila na povrch zrůdnost komunistické totality. Čelovský podle Meda shromáždil všechny dostupné materiály z archivu ministerstva vnitra i ÚV KSČ (protokoly z výslechů P. Toufara, zápisy vyšetřovatelů, komentáře nejvyšších představitelů KSČ i pitevní nálezy) a doplnil je oficiálními stanovisky K. Gottwalda, ministra V. Noska a scénářem propagandistického filmu, který byl uváděn v roce 1950 v českých kinech. Ze strohé a velmi přesvědčivé mluvy dokumentů, jež nebyly přirozeně určeny veřejnosti, vysvítá tím zřetelněji naprostý cynismus a zločinecký charakter všech složek komunistické moci bez výjimky, jejíž jedinou touhou byla snaha vyprodukovat velký proces, který odhalí organizovanou protistátní činnost katolického kléru. Potřebnost této nepřiliš rozsáhlé, ale o to hutnější monografické studie není podle Meda třeba dvakrát zdůrazňovat; *existence každého pravdivého slova o naší nedávné minulosti je osvobodivým činem, jímž vytváříme svou budoucnost v pravdě.*

3.10.7. Historie a vojenství

Hned třem interpretacím číhošťského zázraku se věnuje na jaře roku 2003 v časopise Historie a vojenství Jiří Bílek pod vypovídajícím titulkem Třikrát o číhošťském zázraku. Porovnává práci tří autorů, kteří k materiálu přistoupili zcela rozdílně.

⁴⁸ Autor si pravděpodobně spletl knihu Mnichovská dohoda 1938 s knihou Mnichovský syndrom

Jsou to Jan Kalous⁴⁹, František Drašner⁵⁰ a Bořivoj Čelovský.

Jestliže J. Kalous a B. Čelovský „vstupují do děje“ až poté, co došlo k vlastnímu „zázraku“ a analyzují kroky vedoucí k zatčení J. Toufara, jeho výslech ve Valdicích, tragickou smrt (symbolicky 25. února 1950) i tajný pohřeb s přesahem k vyšetřování viny na jeho smrti v padesátých letech, v roce 1968 i po roce 1989, potom F. Drašner se zabývá především osobou J. Toufara, kterou pojímá jako oběť proticírkevního tažení komunistického režimu.

Všichni tři autoři vycházejí z archivních dokumentů týkajících se případu Číhošť uložených především v Archivu ministerstva vnitra a Státním ústředním archivu, Drašner přináší navíc svědectví některých pamětníků a písemné materiály místní provenience (Pamětní knihu města Trhová Zahrádka, třídní výkazy škol apod.).

Odlišují se však ve zpracování tématu. Čelovský volí stručně komentované dokumenty seřazené do několika kapitol, které zhruba dodržují chronologii děje (Martyrium ve Valdicích, Martyrium v Číhošti). Kalous si všímá především činnosti vyšetřovací skupiny a jejích metod. Drašner předkládá fakty podložený příběh člověka, který se dostává do soukolí systému, z něhož pro něj už není úniku.

Nejpůsobivěji a nejkomplexněji podle Bílka vyznívá poslední způsob zpracování, který nejlépe zasazuje citace dokumentů do chronologického děje a spolu se vzpomínkami pamětníků i dalšími faktografickými údaji umožňuje vytvořit si ucelenou představu nejen o vlastním číhošťském zázraku a jeho hlavních aktérech na obou stranách, ale i o době přelomu čtyřicátých a padesátých let minulého století, která patřila k nejsložitějším – ale také nejkrutějším – v našich novodobých dějinách.

3.11. O Luboru Zinkovi

3.11.1. Moravskoslezský den

Rozhovor s Čelovským ke knize Kopiník svobody napsal v květnu 2001 pro Moravskoslezský den Boleslav Navrátil. V úvodu připomíná, že Čelovský prožil velkou část života v kanadském exilu a že právě dokončuje životopisnou knihu o vynikajícím českém exilovém novináři Luboru Zinkovi, žurnalistovi, který byl svým

⁴⁹ Kalous, Jan. Instruktažní skupina StB v lednu a únoru 1950. Zákulisí případu Číhošť. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu č. 4/2001, 133 s., dokument a fot. příloha

⁵⁰ Drašner, František. Číhošťský zázrak. Zpráva o P. Josefu Toufarovi. Libri, Praha 2002, 191 s., fot. příloha

protikomunistickým zaměřením ve světovém tisku v celém poválečném období nepřehlédnutelný.

Ptá se po důvodech výběru Lubora Zinka jako tématu pro další práci. Podle Čelovského šlo o nejzajímavějšího člověka, se kterým se setkal.

Zinka tiskly noviny po celém světě, jak ale tvrdí Čelovský, nebyl to jen dobrý novinář, ale také básník, o jeho tvorbě se dokonce zmínil i Jaroslav Seifert.

Na otázku po zaměření knihy Čelovský odpovídá, že píše životopis skvělého Čecha a novináře, *který břitkostí a hloubkou pohledu často předčil v mnoha ohledech i Ferdinanda Peroutku*. Připomněl, že Zink dostal po návratu z exilu po roce 1989 od prezidenta Václava Havla zlatou medaili za zásluhy o demokracii a svobodu.

Jsem-li v Kanadě, dělá mi radost, že mohu chodit do jeho vzhledného bungalovu na jednom předměstí hlavního kanadského města rozmlouvat s novinářem, který v českém exilu udělal pro demokracii více, než může jakákoliv medaile vyjádřit, uzavírá Čelovský. Čtenář se ale v celém rozhovoru nedoví, kdy může kniha vyjít.

3.11.2. Respekt

Na novou Čelovského knihu Kopiník Svobody – Život a dílo nevšedního novináře upozorňuje v říjnu 2001 jen krátce také týdeník Respekt. V úvodu cituje Čelovského prohlášení, že pokládá za velké plus, když mohl napsat několik řádků o muži, který *dal svůj mimořádný talent beze zbytku do služby svobody, a to jako niko jiný z jeho vrstevníků...* V upoutávce se dále píše, že Zink sice není v Česku příliš známý, ale Čelovský ho přesto považuje za člověka, *který více než kterýkoliv jiný Čech přispěl k porážce světového komunismu*. Text zmiňuje, že Zinkovy analýzy sovětské politiky s obdivuhodnou přesností předvídaly každý její tah.

3.11.3. Ústecký deník

Knize se věnuje v říjnu 2001 také Ústecký deník pod titulkem Nevšední novinář. Autor se zkratkou (pak) připomíná, že o exkluzivním českém novináři v Kanadě Luboru Zinkovi Ústecký deník psal již před rokem v souvislosti s jeho osmdesátými narozeninami. Nyní může deník informaci doplnit, že se rodák z Klapného pod Házmburkem dočkal samostatné monografie Kopiník svobody z pera Bořivoje Čelovského s názvem Kopiník svobody.

„Kopiník“ je bojovníkem třímajícím kopí a Lubor Zink mužem veskrze moderním, který své ostré pero dávno zaměnil za internet, ale nadsázka je to i tak velice výstižná, píše autor a dále popisuje Zinkovy osudy a zmiňuje, že v nově vydané publikaci mají místo i

verše Lubora Zinka, který chtěl být původně básníkem. *Významným dokumentem doby je výběr z článků otištěných v torontských denících v letech 1958 až 1992; za pozornost stojí i cenná obrazová příloha.*

3.11.4. Inzerce v Literárních novinách

Pro komplexnost také uvádíme, že v Literárních novinách vyšel v listopadu 2001 na knihu Kopiník svobody inzerát s pozvánkou na autogramiádu. I v inzerátu je citace z úvodu knihy, že si Čelovský pokládá za čest, že mohl *napsat pár řádků o muži, který dal svůj talent beze zbytku do služby svobody...*

3.11.5 Lidové noviny

O knize Kopiník svobody píše také Tomáš Zahradníček v prosinci 2001 v Lidových novinách⁵¹.

3.11.6. Lidové noviny přinášejí Zinkův nekrolog

V lednu 2003 napsal Bořivoj Čelovský pro Lidové noviny nekrolog⁵² pod titulkem Lubor Zink 1920 – 2003. Označil ho za nejzásadovějšího a nejplodnějšího českého novináře soudobé éry, kterého Česká republika nikdy příliš nedocenila, přestože celý život bojoval *proti silám, které znásilňovaly jeho vlast.*

Podle Čelovského měl Zink neobyčejný cit pro psané slovo. Autor zmiňuje Zinkovy verše ze studentských let a jeho zapojení se do politiky a odboje proti nacistům, což ho následně donutilo v roce 1939 utéct na Západ. Vzpomíná jeho vojenskou kariéru československé brigádě ve Velké Británii a jeho podíl na vyhlášení 17. listopadu Mezinárodním dnem studentstva. Poté shrnuje jeho novinářskou tvorbu v Československu, kde psal do Svobodného zítřku a Svobodného slova. Zmiňuje jeho další emigraci po únoru 1948 a jeho působení v Kanadě, kde se stal vydavatelem deníku The Brandon Sun. Později psal pro kanadské noviny sloupky a komentáře, které byly otiskovány i mimo Kanadu.

Zink vykonal pro svou zem více, než i poučení lidé doma tuší, tvrdí Čelovský.

⁵¹ Tomáš Zahradníček se ve své recenzi věnuje dvěma knihám, více o jeho článku je v následující kapitole ke knize Nejlepší z nás

⁵² Lubor Zink zemřel v Kanadě 2. listopadu 2003 ráno ve věku 83 let

3.12. Útlá kniha o osudech mladých lidí za války tisk zaujala

3.12.1. Mladá fronta Dnes

Dlouho už mě nic nevzalo za srdce tak jako útlá knížka Nejlepší z nás, začíná Karel Pacner svou glosu k Čelovského zpracování příběhů spolužáků z gymnázií z Ostravy-Přívozu a z Křemencové ulice v Praze. Zveřejnil ji v srpnu 2001 deník Mladá fronta Dnes. Autor popisuje, že první část vypráví drama dvou chlapců, které nacisté postavili na opačné strany barikády. Druhou vzpomínku věnoval Jirkovi, který s dalšími spolužáky sloužil u protipožární ochrany nasazené v Německu, kde chlapci tajně poslouchali zahraniční rozhlas. Skončili v koncentračním táboře, který přežili, ale Jirka nakonec padl jako partyzán.

Na těch pár stránkách, prokládaných kopiemi dopisů mládenců a dobovými fotografiemi, je tolik citu a boleti jako ve velkém románu. S osudy svých hrdinů nakládal autor s pietou až dojemnou, uvádí autor a připomíná, že i když knihu vydalo šenovské nakladatelství Tilia jako polosoukromý titul, je možné na ni narazit i v pražských knihkupectvích.

3.12.2. Mladá fronta Dnes podruhé

Mladá fronta dnes vydává v srpnu 2001 také recenzi na knihu Nejlepší z nás, kterou napsal Libor Pavera pod titulkem Kniha o osudech zničených válkou. Uvádí ji konstatováním, že války, revoluce a etnické nebo národnostní čistky, tolik příznačné pro 20. století, vždy citlivě zasahují do života lidí. Čelovský přináší podle Pavery vzpomínky na několik podobně zničených lidských osudů.

Zatímco všechny jeho dosavadní práce těžily z archivních materiálů a přísně historickými metodami jen interpretovaly, v této knize Čelovský vymezil značný prostor také pro svoji emocionalitu. A byla to volba šťastná, píše Pavera a dodává, že ani v tomto případě ale Čelovský nepřestal být historikem, neboť opět vychází z historických materiálů, hlavně z dochovaných dopisů. Autor shrnuje, jak si Čelovský všimá každodenního života svých hrdinů, kteří se ze dne na den ocitli mezi životem a smrtí, a kterak jejich každodennost zasazuje do kontextu celoevropské situace.

V dnešní až příliš pragmatické době jde o příběhy téměř senzační. Leč ve skutečnosti jsou až příliš pravdivé, tragické, a bolestné. Čteme je proto se zatajeným dechem a s obdivem k aktérům: není to beletrie, ale trpké svědectví o životě.

3.12.3. Svoboda

Krátkou recenzi pro Svobodu napsala v září 2001 také Táňa Popková. Začíná ji Čelovského citací, *že ty nejlepší z nás zahubí bezpráví vždy jako první*. Zmiňuje, že knihu vydala Tilia v tisku *téměř bibliofilském*. Shrnuje, že první vzpomínka je věnována Joštu Basovi a Jendovi Borovcovi, kamarádům, kteří s Čelovským studovali ostravské gymnázium, a jejich osud byl jednoznačně určen. Stopy Jošty Base, původem žida, končí jeho transportem do Osvětimi, Jenda Borovec sice narukoval v německé uniformě a byl odvelen na východní frontu, nicméně podle jeho dopisů chystal se od počátku přeběhnout na ruskou stranu, což se mu patrně skutečně podařilo.

Druhý příběh Milana Kociána a Jiřího Týnka je podle Popkové *dramatickým dobrodružstvím jako ve filmu, začínajícím v barácích pro nuceně nasazené v německém Kielu, pokračujícím koncentračním táborem a transportem smrti a končícím cestou k partyzánskému oddílu v Chříbských lesích*. Jak ale uzavírá Popková, i tento autentický příběh *končí definitivně a neodvolatelně*.

3.12.4. Mladá fronta Dnes potřetí

Pro středomoravskou přílohu Mladí fronty Dnes napsal recenzi v září 2001 František Všeticka, který v ní zdůrazňuje, že téma obou příběhů knihy je shodné – odpor k nacistické hrůzovládě a různé formy boje proti ní. Liší se ale dobou vzniku i způsobem zpracování, protože první je obtížena přemírou citací z korespondence a dodatečných svědectví spolužáků, což přispívá k její roztříštěnosti. Druhá výpověď je celistvější a působí proto sugestivněji.

3.12.5. Lidové noviny ke dvěma Čelovského titulům

Lidové noviny přinesly ve své příloze Orientace v prosinci 2001 recenzi hned dvou titulů Bořivoje Čelovského. Tomáš Zahradníček nazval svůj článek *Dvě novinky Bořivoje Čelovského* a opatřil ho podtitulem *Čelovský se vrací k tragickému údělu své generace během druhé světové války i po ní*.

Podle Zahradníčka přitom ostravský historik uděluje lekci z produktivity práce svým mladším kolegům.

Od návratu z kanadského exilu vydává jednu zajímavou knihu za druhou: píše studie, eseje, životopisy a připravuje edice dokumentů k politickým dějinám 20. století, hlavně česko-německým vztahům a poúnorovému exilu, k němuž sám patří.

Jen ve druhé polovině tohoto roku vydal další dvě publikace, životopis exilového novináře Lubora Zinka pod titulem Kopiník svobody a příběhy několik svých vrstevníků, kteří zemřeli v letech 2. světové války, nazvané Nejlepší z nás.

Autor píše, že Zinka představuje Čelovský jako mimořádnou postavu mezi českými literáty v emigraci. Shrnuje obsah knihy, rekapituluje Zinkovy osudy.

Knihou Kopiník svobody Bořivoj Čelovský představuje české veřejnosti zajímavý osud člověka, který nechtěl zůstat trpným objektem událostí a názorně ukázal, že i v okamžiku globálního soupeření dvou supervelmocí má každý jednotlivec tolik moci, kolik si jí sám vezme.

Knihy Nejlepší z nás podle Zahradníčka přináší neobyčejné osudy, na jaké bylo 20. století až příliš štědré. Autor uvádí, že jejími hrdiny jsou lidé, kteří neměli tolik síly a štěstí a dřív, než vůbec dospěli, se v *chmurné bilanci nedávných tragédií ocitli na straně obětí.*

Dále shrnuje obsah knihy s tím, že čtyři takové příběhy Čelovský zhmotnil pomocí útržků korespondence, vzpomínek přátel a dokumentů z úředních archivů. *Výsledkem je mimořádně působivá kniha o druhé světové válce.*

Zahradníček obě knihy srovnává s tím, že zatímco v Kopiníkovi svobody Čelovský představil aktivního hrdinu, který se šťastně dožil konce studené války a mohl přijet na nedávný křest knížky, Nejlepší z nás ukazují mnohem běžnější osud ve 20. století – stručné životy zmařené na samém počátku. *Proti všem pravidlům dramatu tu hrdinům nebylo vůbec nic platné, že se nepřízni osudu snažili statečně čelit. Obě knížky patří k nejlepším novinkám letošního podzimu.*

3.13. Recenze k Čelovského příběhu dvojitého agenta

3.13.1. Mladá fronta Dnes

František Všetíčka v recenzi ke knize Moje setkání s rozvědkou StB píše v březnu 2003 pro Mladou frontu Dnes do středomoravské přílohy, že Čelovský se stává spíše memoáristou než historikem. Připomíná knihy Šel jsem svou cestou a Kdo navrátil se, neutíká. Shrnuje obsah dalšího díla Moje setkání s rozvědkou StB, které se podle něj dobře čte, stejně jako předchozí tituly, přičemž všechny dokazují, že v Čelovském dřímou beletrizační schopnosti.

3.13.2. Lidové noviny

Petr Zídek v Lidových novinách v květnu 2003 zveřejňuje svou recenzi Čelovského knihy *Moje střetnutí s rozvědkou StB* pod titulkem *Příběh dvojitého agenta*. Čelovský ji napsal poté, co byly vydány oficiální seznamy agentů komunistické Státní bezpečnosti. V nich figuroval s krycím jménem *RED*. Autor rekapituluje Čelovského příběh a konstatuje, jaká je škoda, že se Čelovský ve své knize omezil na rekonstrukci událostí a reprodukci dokumentů.

Podle Zídka se dnešní čtenář asi nezbaví pocitu, že celá akce byla projevem Čelovského naivity a zákonitě se změnila ve frašku. *To však nijak nesnižuje význam dnešního autorova činu. Čelovský jako první „agent komunistické rozvědky“ předložil svůj svazek veřejnosti k posouzení. Doufejme, že jej budou následovat další.*

3.13.3. Soudobé dějiny

Rozsáhlou recenzi připravil pro Soudobé dějiny v roce 2003 Petr Blažek. Nazval ji *Historie jedné „spolupráce“ s komunistickou rozvědkou* a nezapomíná v ní připomenout, že jedním z důvodů, proč Čelovský knihu napsal, byla snaha vysvětlit, proč se jeho jméno objevilo mezi tisíci dalších spolupracovníků StB. Blažek z knihy reprodukuje čtenáři nejdůležitější okamžiky příběhu. V závěru uvádí, že publikované dokumenty dostatečně dokládají, že verze okolností jeho spolupráce s StB, jak ji zveřejnil už ve své knize *Šel jsem svou cestou*, je pravdivá.

3.14. Reakce na knihu o novináři Emanuelu Vajtaurovi

3.14.1. Mladá fronta Dnes

Aktuální je strážce Nové Evropy – tak se jmenuje recenze Čelovského knihy z pera Františka Všetického, kterou zveřejnila Mladá fronta Dnes v části pro střední Moravu. Podle autora je Čelovského portrét Emanuela Vajtaura podobiznou bezpáteřního ctižádostivce, který se narodil do kritické a složité doby, což Čelovský aktualizuje a snaží se upozornit, že *lidé této natury existují i dnes*. Za významný považuje doprovodný fotografický materiál.

Čelovského práce... má několik předností, ta základní spočívá v detailní a důkazní informovanosti.

3.14.2. Haló noviny

Ve své příloze přinesly v červnu 2003 Haló noviny recenzi Karla Sýse na knihu *Strážce Nové Evropy* pod titulkem *Volání ze záhrobí*. V úvodu Sýs připomíná, že

Čelovský napsal knihu o konci českého tisku, v níž však nepřekročil svůj stín. Je totiž v podstatě antikomunista a proto se mu zaprodání novin i celé republiky může jevit jako vada na kráse jinak čínaného kapitalismu, protože kapitalismus nemůže být jinačí než čínaný, byť ho hyzdí sebesmrdutější vředy.

Na více než polovině tiskové strany pak Sýs zmiňuje určité etapy života novináře Vajtauera, jak je zaznamenal Čelovský, aby v závěru autora pochválil: *Bořivoji Čelovskému patří díky nejen za ojedinělé zpracování málo známé kapitoly dějin české žurnalistiky a české kolaborace, ale i za objektivní zprostředkování textů, které po šedesáti letech od doby svého vzniku znějí českému uchu až příliš povědomě a tudíž varovně.*

3.14.3. Literární noviny

Pro Literární noviny napsal v červenci 2003 recenzi knihy Jiří Brabec. Vyšla s názvem Kniha o „prapodivném osudu“ Emanuela Vajtauera. Autor otvírá recenzi konstatováním, že v soudobé historiografii, která se zabývá obdobím protektorátu Čechy a Morava, ustupuje do pozadí téma odboje dominující literatuře předchozích let, a pozornost se obrací k fungování protektorátu a jeho výrazným postavám. Do tohoto kontextu vstupuje svou knihou také Čelovský. Kniha je postavena na pečlivém průzkumu řady archivních materiálů, díky čemuž podle Brabce Čelovský zrekonstruoval biografii člověka, který patřil mezi zakladatele československé komunistické strany a ve druhé světové válce přeběhl mezi novináře podporující nacistický režim.

Vajtaueraův život Čelovský zachycuje od dětství poznamenané handicapem, protože Vajtauer výrazně kulhal, přes válečné období a vysokoškolská studia zakončená doktorátem, zaznamenává jeho návštěvu Ruska ve společnosti Ivana Olbrachta, příklon ke krajně levicovému křídlu komunistické strany, práci v USA, odkud byl deportován, až po vyloučení z komunistické strany. V poměrně rozsáhlém popisu Čelovského díla pak autor zmiňuje, kterak Čelovský popisuje Vajtauerovy knihy i publicistickou tvorbu a jeho příklon k nacismu.

Takto hrubě načrtnutý životopis nepřináší pro historiky nic nového. Nicméně podrobnější a obšírněji dokumentovanou studii o Vajtauerovi dosud nemáme. Čelovský nejen shrnul a dal do souvislostí známé skutečnosti, ale rozšířil – díky archivním dokumentům i znalostem dobového tisku – portrét o dosud neznámé detaily, které s neskryvanou radostí prezentuje i na úkor vyváženost textu.

Podle Brabce ale v knize citelně chybí pokus o hlubší analýzu předkládaného materiálu. Studie má tím pádem ráz improvizovaného textu a naprosto postrádá odpověď na otázku, co spojuje tak pestrou škálu Vajtauerových *disparátních projevů*. Čelovský se podle Brabce spokojuje s nahodile vybranými citáty, aniž uvádí, z jakého dobové i autorského kontextu je vytrhává. Vyčítá mu nedopatření a lapsy, které jsou *důsledkem jeho bezstarostného vyprávění*. Podle Brabce chybí analýza Vajtaurovy knihy *Ostrov slzí*, Čelovský ignoruje Vajtauerovu interpretaci umělecké tvorby i obsáhlou reportáž *Likvidátor na Pankráci*. Nezmiňuje vůbec kritiky Vajtauerových děl, místo toho uvádí věci, které jsou k rozsahu a zaměření textu irelevantní, například pokyny pro redaktory melantrišského tisku. Brabec také upozorňuje na nepřesnosti v textu.

Píše dále, že nakladatelství představuje na záložce Čelovského jako nejproduktivnějšího českého historika a uvádí 14 děl publikovaných od roku 1992. *Práce o Vajtauerovi však bohužel patří mezi ty, kterým autor věnoval menší pozornost*, domnívá se Brabec, který je podle dodatku také historikem a teoretikem.

3.14.4. Časopis Matice moravské

Knihu Strážce Nové Evropy recenzoval na začátku roku 2004 také Jiří Němec pro Časopis Matice moravské. V úvodu konstatuje, že Čelovský vydává knihy poměrně často a vybírá si témata nezdědka i z dějin žurnalistiky a navíc upozorňuje na aktuální nebezpečí světa tiskových médií. Podle něj možná i proto nejsou Čelovského historické knihy *psány chladně vědeckým perem, ačkoliv nástroje vědecké kritiky ovládá bezpečně*. Své knihy píše spíše jako poselství a takto vyznívá také kniha o aktivistickém novináři Emanuelovi Vajtauerovi – jako poselství o zradě novinářské cti.

Kdo ovšem od drobné biografické studie očekával důkladnou analýzu aktivistického protektorátního tisku nebo protektorátní ideologie..., byl by dozajista zklamán. Knížka nicméně stojí za důkladné čtení, zvláště když celkový obraz dokresluje sto stran zajímavých příloh, hlavně článků z různých období Vajtauerova života a fotografií. Co knize bohužel škodí, jsou nepochopitelné a iritující pokusy o aktualizace, vnucující čtenáři v téměř komunistickém duchu rovnítka mezi nacistickou Novou Evropou a současnou sjednocující se Evropou.

3.14.5. Tvar

Časopis Tvar zveřejnil recenzi Čelovského Strážce Nové Evropy v říjnu 2006. Její autor Petr Hora ji nazval *Na téma Emanuel Vajtauer*. Podle něj kniha stojí za pozornost, i když jí lze leccos vytknout. Ve výtkách je přitom velmi konkrétní. Oceňuje

Čelovského pokus zdůvodnit vývojové antagonismy Vajtauerovy osobnosti i jeho veřejného života zevnitř, psychologicky. Vyčítá mu ale, že nepopsal hlouběji kořeny prvního zásadního zlomu ve Vajtauerově životě, kterým byla jeho iniciativní, několikaletá, organizačně i publikačně plodná identifikace s tehdejší revoluční politickou levicí.

Podle Hory zůstal Čelovský čtenáři leccos dlužen také v popisu období, kdy Vajtauer jezdil nejprve do Moskvy na kongresy Kominterny a poté trávil tři a půl roku v USA. Neboť tam mohl být vyslán právě Kominternou. Dále se autor domnívá, že Čelovský zjednodušuje, když tvrdí, že Vajtauerova práce pro národně socialistický Melantrich byla jen chladným kalkulem po vyloučení z KSČ – to ale podle autora z více důvodů nemusí vystihovat realitu. Také Vajtauerovo vyloučení z KSČ doprovází nedorozumění, a podle Hory je jedno, zda je Čelovský autorem nebo šířitelem tohoto nepravdivého údaje, *ani jedna z těchto rolí není důvodem k hrdosti.*

Dál Hora rozebírá Vajtauerovy osudy a motivy jeho konání, aby v závěru usoudil, že *leccého z toho se kniha Bořivoje Čelovského dotkla, ke své i čtenářově škodě však většinou jen letmo a ještě tou méně zručnou rukou.*

3.14.6. Aluze

Horovu poměrně rozsáhlou recenzi, nesoucí se ve stejném duchu, v roce 2006 zveřejnil také časopis Aluze.

3.15. Druhé memoáry stranou zájmu

3.15.1. Mladá fronta Dnes

Druhá vzpomínková kniha Bořivoje Čelovského neměla v tisku velký ohlas. V květnu 2003 k ní napsal recenzi pro Mladou frontu Dnes do středomoravské mutace František Všeticka. Nazval ji Bořivoj Čelovský umí sáhnout do ještě nezhojených ran. Kniha podle autora recenze logicky navazuje na předchozí memoáry Šel jsem svou cestou. Obsahově pro znalé čtenáře není překvapením, protože názorové a ideové postoje, které v ní prezentuje, jsou známy už z jeho předchozích děl. Překvapivá jsou některá nová odhalení, například v případě básníka Jiřího Škvora známého pod pseudonymem Pavel Javor. Čelovský ve své knize vyvrací podezření, že by spolupracoval s komunistickou tajnou policií. Zmiňuje celou řadu případů, na nichž ukazuje pokles společenských mravů; *právem je ze zatuchlého zákampí staví do slunečního světla.* Na některých místech ale postupuje příliš telegraficky, o někom se jen letmo zmíní a chybí hlubší

portrétování, jako v případech básníka Bohumila Pavloka nebo muzikologa Ivo Stolaříka. Všeticka recenzi uzavírá konstatováním, že jde o čtivou a aktuální publikaci a dodává, že Čelovský nebyl nikdy akademickým historikem.

3.16. Píšu o Bořivoji Čelovském

3.16.1. Alternativa Plus

Celkem šest tiskových stran věnoval na podzim roku 2003 časopis Alternativa Plus životnímu jubileu Bořivoje Čelovského. Na několik fotografií navazuje úvodní sloupek, v němž redaktor Libor Pavery píše, že Bořivoj Čelovský oslavil osmdesátku. Doplňuje informaci o literárně hudebním večeru nazvaném O životě, který k jubileu připravilo Statutární město Ostrava, Městský obvod Slezská Ostrava ve spolupráci s Janáčkovou filharmonií Ostrava na slezskoostravské radnici. Hned den poté se Čelovského přátelé a známí setkali na Morávce v Beskydech. Časopis dále přetiskl laudatio, které při oslavě narozenin pronesl Robert Kvaček⁵³.

Do Alternativy plus přispěl také Zdeněk Jirásek, který o Čelovském hovoří jako o osobnosti, *jejíž význam překračuje hranice zemí, jejíž činnost podstatně ovlivnila několik odborných specializací a jejíž činy spoluvytvářely konkrétní skutečnosti různých lidských komunit*. Podle autora jsou životní osudy Čelovského fascinující. Za jeho tři základní rysy považuje nezávislost úsudku, kritickou analytičnost a obrovskou sumu utříděných vědomostí. Jeho tvorbu označuje za úctyhodnou.

3.16.2. Slezskoostravské noviny

Informaci, že Cenu města Ostravy obdržel také Bořivoj Čelovský, přinesly v létě 2003 Slezskoostravské noviny – časopis radnice obvodu Slezská Ostrava pod titulkem Ceny města Ostravy uděleny dvěma občanům našeho obvodu.

Zprávu doplňuje krátký medailon s podpisem Doc. PhDr. Mečislav Borák a dvě citace z knihy Šel jsem svou cestou.

3.16.3. Olomoucký den

K osmdesátým narozeninám Bořivoje Čelovského zveřejnil v září 2003 Olomoucký den Čelovského medailon z pera Františka Všetíčky s názvem Zatvrzelá jízda na stejně zatvrzelé Rosinantě. Doprovází ho fotografie Čelovského s jeho přítelem a spolupracovníkem, spisovatelem Bohumilem Pavlokem.

⁵³ Laudatio přetiskl také Masarykův lid, více o něm v kapitole 3.15.4.

Dějiny národů a lidstva jsou záležitost neobyčejně složitá a někdy nepřehledná, s historií jejich vykladačů, to jest dějepisci, historiky, je to však ještě složitější a ještě nepřehlednější. Existence, osud, pýcha, mentalita a dílo Bořivoje Čelovského, exilového historika a příležitostného publicisty, jsou toho dokladem. Názorným a snad přesvědčivým, píše Všeticka. Čelovského označuje za spletenec, názorový a psychologický, za zjev kontroverzní. Připomíná, že Čelovský se dívá s nemalým kriticismem na sudetské Němce, a je ostražitý k Němcům vůbec.

3.16.4. Revue Masarykův lid, Alternativa Plus

Revue Masarykův lid a také časopis Alternativa Plus přetiskly na podzim 2003 laudatio Roberta Kvačka, které pronesl 6. září k Čelovského osmdesátinám.

Kvaček své blahopřání začíná verši Františka Hrubína. Podle něj je v životě Čelovského záblesků a svitů a bouří na rozdávání.

Kvaček uvádí, že se Čelovský narodil do doby a místa, které poklady neslibovaly a navíc umocnil dramatickost svého života svým vlastním viděním světa i svým charakterem. A hodnotami, které byly v jeho zemi hned dvakrát zásadním způsobem napadeny, takže mu nezbylo než vzdorovat po svém.

Připomíná jeho emigraci a jeho knihu Mnichovská dohoda. Vyznává se ze svého zaujetí pro kněžnu von Hohenlohe a potažmo knihu Ta ženská von Hohenlohe, kterou považuje za strhující dílo a literaturu faktu, v níž se odbornost spojila s umným literárním zpracováním.

Podle Kvačka nemá to, co vykonal Čelovský po roce 1990, v tehdejší době v české historické a politické literatuře obdoby. *Odpovídá to práci týmu, dokázal to jeden autor.*

3.16.5. Zaseto

Pro kulturní revui pro Moravskoslezský kraj Zaseto napsala Čelovského portrét Táňa Popková v roce 2003. Hovoří o začátku jejich spolupráce, kterou odstartoval rozsáhlý a zásadní rozhovor pro Reflex. Čelovský se o něm ale posléze nikde nezmiňoval.

Spolupráce s posedlým autorem, úporně lpícím na citaci každého podchyceného pramene, byla vždy naprosto výjimečná, jeho jiskřivá inteligence a spontánní až klukovská radost z každého úspěchu dávala zapomenut na jeho věk i nemoc a přesouvala každé setkání a každou práci do kategorie mimořádných zážitků, vzpomíná v hodně osobním textu Popková. Dodává, že když teď Čelovský o jejich spolupráci

mlčí, má k tomu jistě vážné důvody, ovšem tajemství, s nimiž se čtenářům nesvěřuje, má mnohem více⁵⁴. Medailon doprovází úryvek z Čelovského knihy Kdo navrátil se, neutíká.

3.16.6. Slezský sborník

Ucelený portrét Bořivoje Čelovského jako historika, spisovatele i názorově silného člověka přinesla v listopadu 2003 Marie Neudorfllová ve Slezském sborníku. Oceňuje, že se s vervou pustil do historické tvorby v době, kdy byl už zcela zakotven a zajištěn. Zmiňuje s respektem především jeho nekompromisní postoje.

Podle Neudorfllové Čelovský oprávněně kritizoval české historiky, kteří mnohdy projevovali tendence nadbíhat tam, *kde měl být postoj důstojný už vzhledem ke zločinům druhé strany spáchaným v minulosti*.

Neudorfllová zmiňuje vybrané Čelovského knihy jako „Emigranty“, Kopínika svobody nebo Politiky bez moci. Podle svých slov proto, že se v nich projevuje Čelovského záliba v pozitivistickém přístupu k zachycení reality, která se podle autorky jeví *neúčinnější a přitom působivou metodou, neboť nic nevnucuje, jen důrazně vypovídá*.

3.16.7. Archivní časopis

Archivní časopis v roce 2004 přinesl informaci, že svůj osobní archiv Bořivoj Čelovský věnoval České republice formou daru Státnímu archivu v Praze. Text napsal Filip Paulas, který sděluje, se jedná o velkou sbírku dokumentů zahrnujících časové rozpětí od období druhé světové války až do současnosti. V úvodu Paulas krátce shrnuje životní pout' Čelovského včetně jeho osudů v zahraničí. Z knih, které Čelovský napsal, vzpomíná Mnichovskou dohodu, So oder so a dílo Stephanie von Hohenlohe, z pozdějších pouze „Emigranty“⁵⁵.

Fond, který Čelovský archivu předal, zahrnuje 154 kartóny a v době, kdy o něm Paulas psal, ještě nebyl zpracován. Jsou v něm různé typy archivních dokumentů, například rukopisy, strojopisy, mikrofilmy, audiokazety a další. Podle Paulase mnohé použil Čelovský ve svých publikacích, další ovšem nevyužil, proto mohou být k užítku ostatním badatelům.

⁵⁴ Toto téma bylo původně součástí přílohy č. 3 – rozhovor s Táňou Popkovou. Vzhledem k příliš osobnímu charakteru je tato pasáž z publikovaného rozhovoru vyjmuta.

⁵⁵ U titulu neuvádí uvozovky

3.16.8. Moravskoslezský deník přináší nekrolog Čelovského

O úmrtí Bořivoje Čelovského informoval jako první z tištěných médií Moravskoslezský deník 13. února 2008, tedy den poté, pod titulkem Zemřel spisovatel a historik Bořivoj Čelovský. Boleslav Navrátil, který nekrolog publikoval pod zkratkou (na)⁵⁶ v něm píše, že známý ostravský spisovatel a historik prožil pozoruhodně rušný život. Krátce rekapituluje jeho životní osudy, zmiňuje 20 knih, které Čelovský vydal po návratu z exilu, i skutečnost, že s jeho finanční podporou vyšlo v Ostravě několik desítek knih. *S Bořivojem Čelovským odchází nejen vynikající historik a publicista, ale také ryzí vlastenec, který za léta v emigraci nikdy nezapomněl na svou zemi ani na své město.*

V Moravskoslezském deníku vychází 19. února 2008 také klasické oznámení rodiny o úmrtí Čelovského po dlouhé nemoci v jeho nedožitých 85 letech.

3.16.9. O Čelovského úmrtí informuje Mladá fronta Dnes

Mladá fronta Dnes o úmrtí Bořivoje Čelovského informuje 23. února 2008 na stránkách své přílohy Kavárna. Nekrolog, který napsal Čelovského mladší kolega, historik Petr Koura, zabírá více jak půl tiskové strany. O Čelovském hovoří jako o jednom z nejvýznamnějších a zároveň nejkontraverznějších českých historiků, o významném kritikovi české historické obce, *kteřý svým životem i dílem nastavoval většině svých generačních druhů zrcadlo.*

Koura vyjímá důležité okamžiky Čelovského života i díla. Píše, že se Čelovský věnoval i publicistice – vášnivě rád polemizoval i provokoval. Na protest proti rozmachu korupce vrátil Univerzitě Karlově čestný doktorát, který mu byl po roce 1989 udělen, v knize Konec českého tisku? zase vyjadřoval znepokojení nad úrovní svobody tisku v ČR. Ostře se pustil do kolegů historiků – vyčítal jim nejen jejich ideologické poklonkování komunistickému režimu, ale i porevoluční přijímání prebend ze strany sudetoněmeckých organizací. Na jednu stranu si touto kritikou vysloužil řadu nepřátel, na druhé straně sympatie některých příslušníků mladé generace. Jeho odpůrci jej často nálepkovali, tu jej označovali za dogmatického antikomunistu, jindy zase za fanatického nacionalistu. Kdo poznal Čelovského osobně, ví, že k těmto charakteristikám měl hodně daleko.

⁵⁶ Viz příloha č. 1 – rozhovor s Ivo Šebestíkem

Koura také zmiňuje, že Čelovský systematicky kritizoval historika Jana Křena – byl obviňován z toho, že proti němu vede nenávistnou kampaň. Podle autora šlo ale Čelovskému o více. *Upozorňováním na Křenovu komunistickou minulosti vyvolal debatu o úrovni a směřování českého výzkumu dějin komunismu Daleko více než Křenova minulost jej tížila „morální a duchovní krize svírající náš národ stále těsněji“, jak napsal svým přátelům v dopise, kterým na jaře 2006 ukončil své publikační aktivity. Těžká nemoc mu v další činnosti zabránila.*

Podle Koury ztrácí odchodem Čelovského česká kotlina nejen výjimečnou osobnost, ale i kritický hlas, který řadě jeho přátel a sympatizantů bude bolestně chybět. Článek doplnila fotografie Čelovského, kterou v roce 2001 pořídil fotograf Alexandr Satinský.

3.17. Další texty

3.17.1. Hanácké noviny k výročí Slezského ústavu v Opavě

Když v říjnu roku 1998 Hanácké noviny připomínaly samostatnou tematickou stranou padesátileté výročí Slezského ústavu v Opavě, přinesly také úryvek z Čelovského knihy Šel jsem svou cestou. Pasáž připomínající dobu, kdy ústav začínal a kdy v něm Čelovský působil, nese název Jak Opava zabránila, abych se stal pekařem, podtitul zní Ústav se rodil při tarokách. Text doprovází krátký Čelovského životopis s názvem B. Čelovský šel svou cestou, jehož autor se nepodepsal, fotografii pořídil Mečislav Borák.

3.17.2. Čelovský pro Slezskoostravské noviny

Právě jsem se nastěhoval do nově postaveného domu na Zapletalově ulici v Heřmanicích. Po téměř padesáti letech nuceného pobytu v cizině jsem se rozhodl dožít svá poslední léta ve svém rodišti, začíná svůj sloupek v periodiku slezskoostravské radnice na podzim roku 2000 Bořivoj Čelovský. Poznámku na páté straně pod titulkem Dva světy doprovází krátký životopis, který čerpal podklady hesla zpracovaného Josefem Tomešem pro Český biografický slovník XX. století.

3.18. Netištěná média

Přestože to není předmětem této práce, jen pro komplexnost zmiňuji také odraz osobnosti Bořivoje Čelovského v dalších médiích, z nichž za důležité považuji veřejnoprávní Českou televizi a Český rozhlas, a jedinou stálou českou tiskovou

agenturu, ČTK. V České televizi Ostrava⁵⁷ se podle zprávy vedoucí archivu Zoji Pröllové zachovaly pouze tři pořady, v nichž se objevuje Bořivoj Čelovský, z toho dva publicistické týkající se výprodeje českého tisku a jeden zpravodajský k výročí konce druhé světové války. Inspirací pro oba publicistické pořady byla evidentně Čelovského kniha Konec českého tisku, nicméně sám Čelovský se v nich vyjadřuje sporadicky.

Z informací Olgy Jancové, která spravuje archiv Českého rozhlasu Ostrava, vyplývá, že se žádný z pořadů s Bořivojem Čelovským, pokud byl nějaký natočen, nedochoval. Nepodařilo se mi ani vypátrat nikoho z pamětníků, který by o nějakém věděl; na žádný z pořadů s Bořivojem Čelovským si nevzpomněl ani Zdeněk Milt, muž, který několik desetiletí pečoval o archiv ostravského rozhlasu a podle všech jeho kolegů je jeho chodící encyklopedií.

ČTK⁵⁸ se aktivitám Bořivoje Čelovského také příliš nevěnovala, objevuje se v podstatě jen ve dvou agenturních zprávách, a to v souvislosti se svým angažováním proti výprodeji českého tisku a jako významná osobnost.

Mimořádně se Čelovskému věnují internetové noviny Britské listy, s nimiž také spolupracoval. Internetové odkazy na články, které napsal, nebo které se ho týkaly, uvádím v seznamu literatury.

Závěr

Tato práce přes svůj rozsah nesplnila zcela svůj původní cíl, a to z několika důvodů a v několika ohledech. Přesto lze na jejím základě učinit některé závěry, které považuji za cenné.

Bezmála stovce se blíží počet publicistických článků, které jsem objevila v tištěných médiích v období od roku 1996 do roku 2008 a jejichž autorem byl Bořivoj Čelovský nebo se nějak vztahovaly k jeho osobě. Mnohé další vycházely v internetové podobě. Dosvědčuje to, že Bořivoje Čelovský svými názory a knihami dokázal rozproudit diskuzi v tisku; zároveň byl ve svém důchodovém věku velmi plodným publicistou a v tomto směru se jistě zařadí mezi významné osobnosti, které ovlivnily česká média na přelomu století.

⁵⁷ Viz příloha č. 18 – dramaturgické listy tří pořadů České televize Ostrava

⁵⁸ Viz příloha č. 19 – zpravodajství ČTK týkající se Bořivoje Čelovského

Přesto sběr materiálů není kompletní, ještě po uzavření své práce jsem sesbírala další materiál, který jsem už z časových důvodů i kvůli rozsahu práce nemohla do práce zařadit.

Mezi publikovanými texty převažují populární recenze jeho knih, zveřejňované v denním tisku a populárních časopisech. Přestože se v Čelovského případě jedná většinou o knihy odborné, hlavně historické, méně recenzí na ně přináší odborná periodika. Vysvětlit tuto nesrovnalost se mi nepodařilo, muselo by to být objektem další studie. Bez ní není možné posoudit, zda byla příčinou tehdejší společenská atmosféra, kontroverzní názory, kterými Čelovský, jak vyplývá z mé práce, proti sobě popudil odbornou veřejnost, nebo menší význam knih, než jim přisuzoval některý populární tisk.

Ovšem ani texty zveřejněné v populárních periodících nemají jednoznačnou vypovídací hodnotu o osobnosti Čelovského a jeho dílu. Když porovnáme seznam autorů, kteří je tvořili, s lidmi, které sám Čelovský ve svých vzpomínkových knihách uvádí jako své přátele nebo kteří se k tomuto přátelství hlásí, zjistíme, že se na mnoha místech shodují. Přitom právě v těchto případech se v článcích a hodnoceních děl objevují zejména pozitivní stanoviska, bez kritických připomínek. Bez podrobného rozboru, který nemůže být vzhledem k rozsahu předmětem této práce, opět nelze posoudit, nakolik přátelské vazby ovlivnily to, jakým způsobem autoři o Čelovském a jeho díle referovali. Že byli mnozí přátelskými vazbami ovlivněni, dosvědčují i texty, které se objevovaly v deníku MF Dnes, pouze ve vydání pro střední Moravu, k níž neměl Čelovský žádnou speciální vazbu. Autorem těchto textů ale byl František Všetíčka, kterého Čelovský ve svých vzpomínkových textech také zahrnuje mezi své blízké přátele, s nimiž se často osobně potkával.

Do skupiny lidí, kteří měli s Čelovským silné osobní vazby, patří i prof. Mečislav Borák, což dokládají jak jeho vzpomínkové texty, tak texty Čelovského. Borák je přitom zároveň autorem prozatím jediné ucelené statě zabývající se kompletně Čelovského dílem. Nakolik si Borák za těchto okolností dokázal zachovat kritický odstup, opět nemůže takto práce vzhledem ke svému rozsahu a zaměření hodnotit.

V prostoru, který autoři ve svých textech včetně rozhovorů věnovali, se často vracejí stále ke stejným problémům a často opakují názory a postoje Čelovským už dříve vyřčené.

Některé články se vymykají, recenze, které upozorňují i na negativa Čelovského knih, vyšly například v Časopise Matice moravské, Literárních novinách nebo Tvaru.

Články, které hodnotí zejména Čelovského historické práce negativně, nelze jednoznačně považovat za emocemi neovlivněné. Čelovský vedl mnohaletý spor s historikem Janem Křenem, čímž proti sobě popudil jeho samotného i jeho příznivce, naopak získal na svou stranu Křenovy odpůrce. To vše se nakonec ve zveřejněných článcích projevuje a bez dalšího zkoumání není možné přesně určit, do jaké míry jsou texty těmito emotivními přístupy ovlivněny.

Přestože si Čelovský opakovaně stěžuje, že se velké deníky o jeho knize Konec českého tisku? a jejím druhém vydání bez otazníku vůbec nezmínily, z výše uvedeného vyplývá, že kniha vyvolala mediální ohlas, k tématu se vyslovila v samostatných pořadech dokonce Česká televize.

K nejlépe hodnoceným knihám v médiích, a to z odborného, historického hlediska, patří ta první, Mnichovská dohoda, kritiky příznivě přijaly také knížky Nejlepší z nás, Politici bez moci, Kopiník svobody nebo „Emigranti“. Více méně bez povšimnutí zůstaly knihy z pozdního období Čelovského tvorby, kdy už byl autor nemocný a díla jsou vesměs jen opakováním jeho už mnohokrát publikovaných názorů.

Několik autorů přineslo s Čelovským rozhovory a interview. Čelovský se v nich projevuje jako dobrý vypravěč se schopností jasně formulovat své postoje, a to hlavně ty kontroverzní. To bylo samozřejmě pro novináře a potažmo pro čtenáře lákavé. Rozhovory většinou vycházely buď v reakci na přípravu, nebo vydání další Čelovského knihy, případně k jiným událostem, například když Čelovský na protest proti korupci a stavu české politiky vrátil doktorát, který mu udělila Karlova univerzita v Praze. Většina rozhovorů se objevuje jednak v celostátních a pak zejména v regionálních denících Moravskoslezského kraje, kde Čelovský působil a kde vytvořil silné osobní vazby na jejich redakce a redaktory, případně odborné spolupracovníky. Bohužel v rozhovorech se autoři, znalí Čelovského názory a pravděpodobně ve snaze vyjít mu vstříc, opakovaně dotazují na problémy, které Čelovský ve svých veřejných vystoupeních preferoval, autoři se nikdy neptají na nic, co by mohlo být Čelovskému nepříjemné. A tak se čtenáři ani v tom velkém množství textu nedoví téměř nic například o pocitech Čelovského, který při emigraci nechal v Československá socialistické republice svou rodinu – manželku a dceru.

Nezvykle často se v souvislosti s Čelovským objevují polemiky, k nimž dává podnět buď některou svou další knihou, nebo je odstartuje nějakým vlastním článkem s polemickým vyzněním. Většina se týká práce české historické obce nebo stavu českého tisku rozprodaného zahraničnímu kapitálu. V těchto polemikách je Čelovský

mnohdy velmi osobní, urputný a neústupný, někdy jeho postoje hraničí až s posedlostí, nemají potřebný nadhled, například když si v první třetině své recenze na knihu napsanou svým přítelem Josefem Hanzalem vyřizuje osobní účty s Českým časopisem historickým.

Samotné životní osudy Bořivoje Čelovského, který se dokázal prosadit v cizím prostředí a dosáhnout tam významných postů, svědčí o tom, že šlo o osobnost mimořádnou, člověka obrovské píce, houževnatosti, inteligence a vzdělání. Jeho publikační tvorba, která se soustředila hlavně do posledního desetiletí jeho života, kdy navíc bojoval s těžkou chorobou, je úctyhodná, a to i podle jeho kritiků. Jeho nejvýznamnějším počinem v oboru historické literatury byla bezpochyby Mnichovská dohoda, dílo, které vytvořil už jakou svou disertační práci. Pokud by zůstalo jediné, i tak by se Čelovský výrazně zapsal do české historiografie. Svými názory, publikovanými v knihách, ale i časopisech a novinách, svými postoji i chováním dokázal zasáhnout do české publicistické tvorby přelomu století a ovlivnit jí nejen kvantitou a tématy, ale i formou.

Seznam použité literatury

Odborné knihy

- Jirásek, Zdeněk; Trapl Miloš. Exilová politika v letech 1948 – 1956. Centrum pro exilová studia FF UPOL Olomouc 1996
- Šanderová, J., Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách. Slon Praha 2007
- Schulz, Winfried a kol. Analýza obsahu mediálních sdělení. Karolinum Praha 2005

Knihy Bořivoje Čelovského

- Český historik. Tilia Šenov 2004
- „Emigranti“ - dopisy politických uprchlíků z prvních let po Vítězném únoru 1948, Tilia Šenov 1998
- Kdo navrátil se, neutíká. Tilia Šenov 2003
- Konec českého tisku?. Tilia Šenov 2001
- Konec českého tisku. Tilia Šenov 2002
- Kopiník svobody - život a dílo nevšedního novináře. Tilia Šenov 2001
- Mnichovská dohoda 1938. Tilia Šenov 1999
- Mnichovský syndrom. Tilia Šenov 2000
- Moje střetnutí s rozvědkou StB. Tilia Šenov 2003
- Nejlepší z nás. Tilia Šenov 2002
- O lásce jednoho slezského tvrdohlavce. Tilia Šenov 2004
- Ota Hora. Tilia Šenov 1998
- Politici bez moci. Tilia Šenov 2000
- Slova do větru. Tilia Šenov 2006
- So oder so - řešení české otázky podle německých dokumentů 1933 – 1945. Tilia Šenov 2002
- Strana světí prostředky - Martyrium faráře Josefa Toufara. Tilia Šenov 2001
- Strážce Nové Evropy - Prapodivná kariéra novináře Emanuela Vajtauera. Tilia Šenov 2002
- Šel jsem svou cestou. Vade Mecum Opava 1996
- Ta ženská von Hohenlohe. Sfinga Opava 1993
- Ta ženská von Hohenlohe. Tilia Šenov 2004
- Uprchlíci po Vítězném únoru. Tilia Šenov 2004
- Zlatá děcka - Kronika klasy na přívozském gymnáziu. Sfinga Opava 1992

Ostatní knihy

Čelovský, Bořivoj. Alenka. Tilia Šenov 2004

Čelovský Bořivoj. Nezlomný duch. Tilia Šenov 2003

Malíř, Jiří; Marek, Pavel. Andros probabilis: sborník prací přátel a spolupracovníků historika prof. PhDr. Miloše Trapla, CSc., k jeho 70. narozeninám. Matice moravská, Univerzita Palackého v Olomouci, Brno, Olomouc 2005

Navrátil, Boleslav. K poctě Bořivoje Čelovského - historik, vlastenec, světoobčan - sborník k 80. narozeninám. Tilia Šenov 2003

Šajtar, Drahomír. Dopisy do ulice du Bac - korespondence Zdeňka Bára Borisi Čelovskému. Sfinga Opava 1992

Noviny a časopisy

Texty Bořivoje Čelovského

O nezávislosti českého tisku. Haló noviny 1999/08/23

Čeští historici jsou spoluzodpovědní za smutný stav našeho národa. Lidové noviny 1999/11/24

Dva světy. Slezskostravské noviny září/říjen 2000

K ochotě sovětů poskytnout pomoc. Literární noviny 2000/12/27

...zahrabán spolu se slonem, který posel v zoo či cirkusu. Moravskoslezský den 2001/03/31

Josef Hanzal, Josef Pekař

Lubor Zink 1920 – 2003. Lidové noviny 2003/11/06

Historizace sudetoněmecké otázky. Literární noviny 2004/10/18

Bez českých novin nebude české svobody. Literární noviny 2005/10/10

Konjunkturální materialismus. Soudobé dějiny č. 1 – 2, rok 2006

Texty dalších autorů

- Inzerát na knihu Kopiník svobody. Literární noviny 2001/11/07
- Inzerát na knihu Konec českého tisku. Literární noviny 2002/03/6
- Úmrtní oznámení. Moravskoslezský deník 2008/02/19
- Bez uvedení autora. B. Čelovský šel svou cestou. Hanácké noviny, 1998/10/17
- Bez uvedení autora. Kopiník Svobody – Život a dílo nevšedního novináře. Respekt 2001/ 10/15

- Bez uvedení autora. Ceny města Ostravy uděleny dvěma občanům našeho obvodu. Slezskoostravské noviny červenec /srpne 2003.
- Bez uvedení autora. Čelovský, Bořivoj, 1923, Strážce Nové Evropy. Nové knihy, 2002/11/04
- (mao). Čelovský sepsal knihu o zlovůli režimu. Mladá fronta Dnes – Střední Morava 2001/03/21
- (pak). Nevšední novinář. Ústecký deník 2001/10/27
- (mě). Konec českého tisku. Sondy – týdeník pro sociální otázky 2002/05/09
- -jš-, -lr-. Ven z pasti. Literární noviny 2004/10/25
- (sab) Baďurová, Svatava. A zahraje Ondřejnica. Svoboda 1998/09/12
- (sab) Baďurová, Svatava. Zítřka se můžete setkat se spisovatelem a čerstvým jubilantem B. Čelovským / Uvede emigranty. Svoboda 1998/09/15
- Bílek, Jiří. Třikrát o číhošťském zázraku. Historie a vojenství č. 2, rok 2003
- Boček Jaroslav. Nevšední paměti tvrdohlavého Slezana. Právo 1996/12/16
- Borák, Mečislav. Muž mnoha tváří. Moravskoslezský den 1996/04/20
- Borák, Mečislav. Světoběžník se srdcem slezského vlastence. Moravskoslezský den 1997/01/12
- Borák, Mečislav. Vychází kniha o mnichovské dohodě, kterou odmítla KSČ i sudetští Němci. Moravskoslezský den 1999/09/16
- Borák, Mečislav. Smrt faráře způsobil zločinný režim / „číhošťský zázrak“ i po půl století. Moravskoslezský den 2001/03/14
- Borák, Mečislav. Historik Bořivoj Čelovský a jeho dílo. Slezský sborník 2003/09/05
- Burian, Václav. Mezi cizími monopoly a postkomunistickou honorací. Literární noviny 2002/03/25
- Brabec, Jiří. Kniha o „prapodivném osudu“ Emanuela Vajtauera. Literární noviny 2003/07/21
- Císařová Lenka. Konec českého tisku bez otazníku. Revue pro média č. 6/2003
- Filip, Ota. Krátký komentář k situaci českého tisku. Dokořán č. 21, rok 2002
- Hanzal, Josef. Svědectví o pouťovém exilu. Literární noviny 1998/10/14
- Hlaváč Miroslav. K diskuzi o studii Bořivoje Čelovského. Dokořán č. 21, rok 2002
- Hora, Petr. Na téma Emanuel Vajtauer. Tvar 2006/10/19
- Hora, Petr. Dvakrát na téma českého aktivismu. Aluze č. 2, rok 2006
- Jirásek, Zdeněk. Dr. Bořivoji Čelovskému k 80. Narozeninám. Alternativa Plus Literatura, umění, kritika historie č. 3 a 4, rok 2003

- (rk) Kvaček, Robert. Hodně pozorně. Nové knihy číslo 41, 1998
- Kvaček, Robert. Zločin systému a lidí. Nové knihy č. 19, rok 2001
- Kvaček, Robert. Laudatio pronesené 6. září k osmdesátým narozeninám Čelovského. Masarykův lid č. 3. číslo, rok 2003. Alternativa Plus Literatura, umění, kritika historie č. 3 a 4, rok 2003
- Koura, Petr. Blažek, Petr. Kus práce. Literární noviny 2004/12/06
- Koura, Petr. Čest tomuto nepohodlnému muži. MF Dnes 2008/02/23
- Lukeš, Jan. recenze bez titulku v Knihovniče. Literární noviny 1999/09/22
- Macek, Jakub. Otázky (a odpovědi?). Literární noviny 2005/10/03
- Med, Jaroslav. Martyrium faráře Josefa Toufara. Katolický týdeník 2001/09/16
- Navrátil, Boleslav. Vynikající exilový novinář Lubor Zink si zaslouží, aby se o něm doma vědělo. Moravskoslezský den 2001/05/21
- (na) Navrátil, Boleslav. Zemřel spisovatel a historik Bořivoj Čelovský. Moravskoslezský deník 2008/02/13
- Navrátil, Boleslav. Publicista Bořivoj Čelovský šel umíněně svou cestou. Moravskoslezský deník 2011/08/27
- Neudorfllová, Marie. Nezastupitelný návrat historika. Slezský sborník 2003/11/11
- Němec, Jiří. Bořivoj Čelovský: Strážce Nové Evropy. Časopis Matice moravské č.1, rok 2004
- Němeček, Tomáš. Všichni se dají koupit. Respekt 1997/10/06
- Němeček Tomáš. Mráz přichází z Pasova. Respekt 2002/04/15
- Pacner, Karel. První kniha, která přibližuje strasti v uprchlických táborech pro emigranty. Mladá fronta Dnes 1998/11/24
- Pacner, Karel. Historik myslí na kamarády. Mladá fronta Dnes 2001/08/10
- Pauer, Jan. Život v duchovním bunkru. Literární noviny 2004/10/25
- Paulas, Filip. Osobní archiv Bořivoje Čelovského. Archivní časopis č. 4, rok 2004
- Pavera, Libor. Kniha o osudech zničených válkou. Mladá fronta Dnes – Střední Morava 2001/08/15
- Pavera, Libor. úvodní sloupek bez názvu. Alternativa Plus Literatura, umění, kritika, historie č. 3 a 4, rok 2003
- Pokorný, Jindřich. Historie učitelka života anebo služka ve vyšších podlažích? Kritická příloha Revolver Revue č. 22, rok 2002
- Popková, Táňa. O Historii mnichovské dohody. Svoboda 1999/09/16

- Popková Táňa. O významu exilové Rady svobodného Československa. Svoboda 2000/10/04
- Popková, Táňa. Bořivoj Čelovský: Stává se z nás národ kočích a účetních. Právo 2000/12/14
- Popková, Táňa. Nad dvěma vzpomínkami Bořivoje Čelovského / Nejlepší z nás. Svoboda 2001/09/10
- Popková, Táňa. Vždy na cestě. Zaseto č. 2, rok 2003
- Pospíšil, Jiří. Čelovského knížka o německém řešení české otázky. Moravskoslezský den 1997/04/17
- Potůček, Jan. Vliv zahraničních majitelů se demonizuje. Literární noviny 2005/10/03
- Sígľ, Miroslav. Chybějí nám nezávislé noviny. Dokořán č. 21, rok 2002
- Sýs, Karel. Volání ze záhrobí. Haló noviny 2003/06/27
- Šebestík, Ivo. Vy nám, exulantům, nerozumíte. Svoboda 1998/09/17
- Šebestík, Ivo. Smiřoval jsem se s minulostí. Svoboda 1999/09/22
- Šiška, Miroslav. Nerozluštěný číhošťský zázrak. Právo 2001/04/14
- Šmíd, Milan. Kéž by Arnold s Diekmannem četli české noviny. Literární noviny 2005/10/03
- Toman, Miloš. Národu chybí politický idealismus. Moravskoslezský den 1997/09/27
- (ty) Tyrlík, Miroslav. Čelovský čeká své čtenáře v Artforu. Moravskoslezský den 1998/09/16
- Tyrlík, Miroslav. Český historik žijící v Kanadě se vzdal čestného doktorátu Karlovy univerzity. Moravskoslezský den 1999/01/21
- Uhlíř, B. Jan. Slabost, strach a neschopnost dláždily cestu k Mnichovu 1938. Mladá fronta Dnes 1999/10/06
- Vaculík, Ludvík. Český ostrov. Lidové noviny 2002/04/16
- Vandas, Martin. Exil jako tragická metafora. Nové knihy č. 6, rok 2001
- Všeticka, František. Je to historik vysoké třídy. Literární noviny 1999/12/22
- Všeticka, František. Čelovského kniha je obžalobou komunismu. Mladá fronta Dnes – Střední Morava 2001/03/21
- Všeticka, František. Bořivoj Čelovský: Nejlepší z nás. Mladá fronta Dnes - Střední Morava 2001/09/10

- Všetická, František. Osudy tisku Čelovského našťvaly. Mladá fronta Dnes – Střední Morava 2001/11/28
- Všetická, František. Aktuální je strážce Nové Evropy. Mladá fronta Dnes – Střední Morava 2002/12/19
- Všetická, František. Bořivoj Čelovský umí sáhnout do ještě nezhojených ran. Mladá fronta Dnes – Střední Morava 2003/05/12
- Všetická, František. Čelovský popisuje své zkušenosti s StB. Mladá fronta Dnes – Střední Morava 2003/08/26
- Všetická, František. Zatvrzelá jízda na stejně zatvrzelé Rosinantě. Olomoucký den 2003/09/05
- Zahradníček, Tomáš. Dvě novinky Bořivoje Čelovského. Lidové noviny 2001/12/01
- Zeman, Pavel. Čelovského Mnichov je aktuální i po jedenačtyřiceti letech. Lidové novin 1999/11/06
- Zídek, Petr. Politici v exilu a bez moci. Lidové noviny 2000/01/18
- Zídek, Petr. Příběh dvojitého agenta. Lidové noviny 2003/05/17
- Zídek, Petr. Historikerstreit po česku. Lidové noviny. 2006/07/29

Internetové odkazy

<http://blisty.cz/aut/326/art.html> (10 článků)

www.blisty.cz/art/41210.html

www.blisty.cz/art/39083.html

www.blisty.cz/art/25014.html

www.blisty.cz/art/24270.html

www.blisty.cz/art/23936.html

www.blisty.cz/art/22566.html

www.blisty.cz/art/22553.html

www.blisty.cz/art/22557.html

www.blisty.cz/art/21231.html

www.blisty.cz/art/20601.html

www.blisty.cz/art/19744.html

www.blisty.cz/art/19693.html

www.blisty.cz/art/13988.html

www.blisty.cz/art/13715.html

www.blisty.cz/art/13117.html

www.blisty.cz/art/12470.html

www.blisty.cz/art/11922.html

www.blisty.cz/art/10953.html

www.blisty.cz/art/10538.html

www.blisty.cz/art/10436.html

www.blisty.cz/art/10444.html

www.blisty.cz/art/10445.html

www.blisty.cz/art/10403.html

www.blisty.cz/art/10215.html

www.blisty.cz/art/9521.html

www.blisty.cz/art/8897.html

www.blisty.cz/art/20723.html

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictinary&action=record_detail&id=6807

Seznam příloh

1. Rozhovor s bývalým šéfredaktorem deníku Svoboda Ivo Šebestíkem; rozhovor vedla v březnu 2012 Ivana Gračková
2. Rozhovor s Vítězslavem Bělovským, majitelem vydavatelství Tilia, které vydalo většinu Čelovského knih; rozhovor vedla v říjnu 2010 Ivana Gračková
3. Rozhovor s Táňou Popkovou, přítelkyní Borise Čelovského, novinářkou, která s ním zpracovala několik zásadních rozhovorů; rozhovor vedla v prosinci 2011 Ivana Gračková.
4. Dopis Borise Čelovského vydavateli Vítězslavu Bělovskému; z archivu Vítězslava Bělovského
5. Dopis Borise Čelovského Karlově univerzitě, 1999/01/30; z archivu Vítězslava Bělovského
6. Vyjádření Statutárního města Ostravy z dubna 2012
7. Vyjádření obvodu Slezská Ostrava z dubna 2012
8. Úmrtí oznámení Bořivoje Čelovského; z archivu Vítězslava Bělovského
9. Ukázka šestnácti přebalů Čelovského knih zpracovaných grafikem Svatoslavem Böhmem

10. Dopis z knihovny z Lipska z roku 1999; z archivu Vítězslava Bělovského; překlad Ivana Gračková
11. Dopis z knihovny z Lipska z roku 2005; z archivu Vítězslava Bělovského; překlad Ivana Gračková
12. Článek s názvem The End of the Local Press? Breyerova, Petra. Transitions Online 2003/07/04; překlad Ivana Gračková
13. Článek s názvem Czechs on the Media... Kraus, Michael. Foreign Policy 2003/leden-únor; překlad Ivana Gračková
14. Vyjádření z Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd ČR k vydání Dvou seznamů politických uprchlíků s přílohami
15. Dopis zájemce o knihu Mnichovská dohoda zaslaný ze Sydney; z archivu Vítězslava Bělovského
16. Dopis Bořivoje Čelovského týkající se vlastnictví tisku, zaslaný v lednu 2000 šéfredaktorům čtrnácti deníků a týdeníků v ČR; z archivu Vítězslava Bělovského
17. Pozvánka na jedno ze setkání s Bořivojem Čelovským u příležitosti vydání jeho knih
18. Dramaturgické listy tří pořadů ostravského studia České televize, v nichž se vyjadřoval Bořivoj Čelovský; archiv ostravského studia České televize
19. Kompletní monitoring agenturních zpráv ČTK zmiňujících Bořivoje Čelovského od roku 1990 do roku 2011
20. Dopis Roberta Kvačka nakladatelství Tilia; z archivu Vítězslava Bělovského
21. Přepis článku: Čelovský Bořivoj. Čeští historici jsou spoluzodpovědní za smutný stav našeho národa. Komentář v Lidových novinách 1999/11/24, strana 11
22. Pozvánka na předpremiéru filmu České televize Ostrava Abiturienti a tisková zpráva k tomuto dokumentu natočenému na motivy knihy Bořivoje Čelovského Nejlepší z nás

Příloha č. 1

Rozhovor s bývalým šéfredaktorem deníku Svoboda Ivo Šebestíkem; rozhovor vedla v březnu 2012 Ivana Gračková

Při jaké příležitosti jste se seznámili s Bořivojem Čelovským, jak se vyvíjel váš vztah, co ho formovalo?

Seznamovali jsme se s Bořivojem Čelovským postupně. On přijel začátkem 90. let minulého století z Kanady na severní Moravu, do Ostravy, kde se potkával s různými lidmi, z nichž některé jsem znal i já. Začal vydávat své knihy. Jelikož některé mě tematicky zajímaly, stalo se, že jsem psal jejich recenze do Svobody. Byly to zejména knihy týkající se 2. světové války, Mnichovské dohody 1938 a života v protektorátu (1939 až 1945). Vyplynula z toho vůbec témata týkající se česko-německých vztahů. Moje recenze byly v některých ohledech vůči jeho knihám kritické. Bořivoj Čelovský je četl a jednoho dne mě pozval na oslavu svých narozenin, do jakéhosi horského střediska v Beskydech. Tam jsme se seznámili. A od té doby jsme zůstali v úzkém kontaktu až do mého odchodu do Bruselu. Myslím, že nás spojoval právě zájem o česko-německé vztahy a určitý kritický pohled na dění v české společnosti.

Nakolik jste probírali situaci regionálního tisku, co sis myslel o jeho postoji, jak jste se v tomto směru vzájemně ovlivňovali?

Já jsem několikrát publikoval rozhovor s Bořivojem Čelovským ve Svobodě a občas jsme o situaci v českém tisku mluvili. Nicméně, spolupráce na knize Konec českého tisku začala až v den, kdy skončilo mé působení v čele deníku Svoboda. Tehdy mi Bořivoj Čelovský zatelefonoval a zeptal se mě, co s tím budu dělat. Chtěl jsem o zkušenosti s důsledky prodeje Svobody, Rovnosti a Moravskoslezského dne passovskému koncernu napsat knihu. Domluvili jsme se však na tom, že tak učiní Bořivoj a já mu poskytnu to, co jsem sám věděl a s čím jsem se sám setkal. Kdybych knihu napsal sám, možná bych se setkal s reakcí, že si tak vyřizuju osobní účty. Naše společná příprava knihy byla velice rychlá. Kniha byla dokončena snad za pouhý měsíc ode dne naší domluvy.

Situace ve společnosti byla taková, že passovský koncern do sebe vstřebal teritoria těchto bývalých regionálních deníků, jejichž redakce zdecimoval na minimum, vytvořil v nich nové managementy a z obsahového a obchodního hlediska udělal to, co vyplynulo už ze schůzky vedení koncernu s námi (zástupci Svobody, Rovnosti a MSD), která se konala krátce po zveřejnění prodeje těchto deníků Düsseldorfem. Stalo se tak v Brně. Tehdy jsem byl ještě ve funkci šéfredaktora Svobody. Passov se na schůzce netajil tím, že hodlá výrazně snížit početní stav zaměstnanců a posílit inzertní (obchodní) politiku. Noviny měly být "rozšmelcovány" a přetaveny v součásti gigantického inzertního komplexu, v němž regionální a lokální obsah tvoří jen součást místních mutací, zatímco obsah je řízen centrálně a vcelku všechno napsané tvoří jen obálku pro inzerci. Tohoto výsledku bylo postupně dosaženo a "Deníky" tak vypadají dodnes. Já osobně jsem tento fenomén na brněnské schůzce před nejvyššími představiteli z Passova i před bývalými majiteli z Düsseldorfu pojmenoval. Řekl jsem jim zřetelně, oč se v jejich záměrech jedná a jaké to bude mít dopady na obsahovou kvalitu novin. Řekl jsem jim, že produkt bude ekonomicky úspěšný, ale obsahově podprůměrný. Tím jsem si samozřejmě nepomohl. Nicméně, o přestávce jednání za mnou přišel Dr. Mayer, ředitel Rheinische Post (deník, jehož vydavatelství nás vlastnilo doposud) a ujišťoval mě, že k ničemu zlému nedojde a že Passov bude respektovat zájem na tom dělat kvalitní deník. Nevím, nakolik to bylo myšleno upřímně. Měl jsem z toho vcelku dobrý pocit, ale následné události vypadaly jinak.

O těchto věcech jsme s Bořivojem Čelovským mluvili také. V zásadě jsme se shodovali v názoru, že se jedná především o obchodní záležitost, o snahu ovládnout český mediální trh v oblasti inzerce a monopolizovat ho tak, aby v něm nemohla existovat výraznější konkurence. Dodnes si myslím, že nešlo přímo o snahu ovládat myšlení českého obyvatelstva, nějak ve směru německých zájmů, ale o jednodušší taktiku, která měla v podstatě stejné dopady. Tím, že se zjednodušil novinový text, stal se jen střepinovým zpravodajstvím, ve kterém zcela chybí analýza, rozsáhlejší publicistika, a dokonce i komentáře jsou redukovány na minimum a pořizovány z jednoho centra úzkým okruhem autorů, pak výsledek je opravdu týž, jako kdyby docházelo k cíleným kampaním.

Noviny už nadále neměly být autonomně regionální, s možností jiného náhledu i na celorepublikové a zahraniční události, stačil náhled centrální (pražský). Tato autonomie pohledu měla zmizet pod nánosem jednoduchého mainstreamového pohledu z vydavatelského centra. Jinými slovy, místo regionálních novin s plnohodnotným obsahem vznikl gigantický bulletin se spoustou oblastních mutací, jehož cílem nemělo být analyzovat a komplexně informovat o dění v zemi, kraji a ve světě, ale pokrývat stránky drobným deštěm střepin. Kropit je ze vzduchu nesouvislými drobtý, z nichž se žádná analýza nikdy a nikde nesloží. V personální oblasti to znamenalo postupně nahrazovat odborné a drahé specialisty s vlastním názorem redaktory pokud možno plastickými a nezkušenými. Rovněž levnými, jejichž světový názor je mainstreamový, googlový i jinak internetový. Pryč s kvalitou, pryč s kvalifikací. Každý je nahraditelný, zastupitelný.

Pohled německých novinářů na český tisk si vcelku vybavuji z několika rozhovorů s redaktory v Düsseldorfu, kteří otevřeně říkali, že ČR s 10 milióny obyvateli vnímají jako region. Tudíž i celostátní české deníky mají mít regionální charakter. Natož regionální nebo oblastní noviny. Ty tím pádem mají sestoupit ještě o jedno patro níž. V praxi je tedy MF Dnes regionálním deníkem (z pohledu německého tisku), zatímco Deníky jsou lokálkami bez ambicí. Když jsem se německých kolegů tázal, co dělají s ambiciózními a specializovanými investigativci, pak odpovídali, že takoví jsou u nich na volné noze a dělají pro spolkové noviny s celoněmeckou působností. Tedy např. Suddeutsche Zeitung. V regionálním tisku nemají investigativci co dělat. Ostatně takové regionální tisk ani nezaplatí.

Byli jsme si těchto jevů vědomi a s Bořivojem Čelovským o tom mluvili. Také i o nebezpečí nějaké manipulace, například v otázce tzv. Benešových dekretů nebo odsunu sudetských Němců po válce. Ostatně, německé zájmy ve válce s Jugoslávií toto nebezpečí potvrzovaly.

Myslíš, že Čelovského kniha Konec českého tisku? a jeho vystupování změnil alespoň něco ve vývoji českého tisku, nebo ten hlas zněl příliš osamoceně?

Myslím, že jeho hlas změnil jen velmi málo. Obě vydání knihy byla rozebrána a vyvolala zájem. Nicméně, Bořivoj Čelovský se zasláním knih obracel na české politiky, poslance, senátory, rektory vysokých škol, umělce, spisovatele a další osobnosti. Byla v tom žádost o pomoc. Naprostá většina lidí se nenamáhalo ani s odpovědí a politici neudělali vůbec nic. Spolu s ním jsem se zúčastnil besed se spisovateli, s Obcí českých spisovatelů a se Svazem. Měl jsem vždy k tomu tématu přednášky, ve kterých jsem vysvětloval své zkušenosti i obavy. Tyto besedy měly své výstupy, nicméně média se v naprosté většině snažila tématu nevěnovat žádnou pozornost. Ostatně ta tištěná byla v té době už v rukou těch, o nichž byla řeč. Pro Českou televizi jsem natočil Klekání a Tu naši povahu českou. Vyvolaly diváckou odezvu, ale tím to skončilo. Myslím, že se média vyvíjejí v souladu s dobou. Jsou v tržním prostoru, potřebují peníze, potřebují inzerci a jejich manažeři je chtějí produkovat levně. Z toho důvodu plynou důsledky, o kterých jsem psal výše.

Jak dnes hodnotíš své tehdejší názory a postupy?

Musím říci, že i dnes, s odstupem více než deseti let, posuzuji svůj postup jako správný a jediné možný. Tedy, za předpokladu, že jsem chtěl jednat jako novinář, který má zájem na tom, aby noviny odrážely realitu ve společnosti a nebyly jen nosičem pro placenou inzerci, jehož obsah je vedlejší. Myslím, že kniha Konec českého tisku mohla vyjít o něco později a být v detailech propracovanější. Že určitý spěch, který jsme v té době vnímali jako nutný, nedovolil téma zpracovat s větším odstupem. Právě v této době se snažím k tématu vrátit právě s odstupem. Média obecně, tak jak se vyvíjejí v posledních dvaceti letech (nejen u nás, ale ve světě), jsou už něco jiného, než čím byla a měla být. Rovněž rapidně poklesl význam slova vůbec. Mluveného, hraného či tištěného. V podstatě lze psát cokoliv a společnost si stejně jde svým směrem a nic ji nemůže odradit nebo přesvědčit. Paradoxně se tak vlastně média adaptovala na to, co sama pomáhala vytvořit. Stojí mimo vývoj ve společnosti, jaksi stranou, jen přihlížejí a informují. Lidé to čtou nebo nečtou, pozorují nebo nepozorují, a věci se dějí dál. Dnes se na to dívám tak, že boj za svobodná pravdivá a nezávislá média, která by pomáhala udržovat mravný a kultivovaný vývoj ve společnosti, byl od počátku odsouzen k nezdaru. Taková média tu dnes nemají co dělat. Skoro nikdo už je nechce. Skoro nikomu už nechybí. Takže záměr a postup passovských vydavatelů se vlastně dokonale kryje s moderními trendy zhloupenutí a letargie lidstva.

Pracoval jsi v Bruselu... Narazil jsi v dalších evropských strukturách na ochranu tisku, kterou bychom se měli inspirovat? Nebo to někde funguje tak, jako u nás?

Ve Skandinávii majorizaci zahraničního kapitálu v médiích zakazuje zákon. Totéž, v menším rozsahu, je i v Polsku a v Nizozemsku. Jsem si téměř jist, že je tomu tak i v dalších zemích Evropské unie.

Čím si vysvětluješ, že v Česku v médiích nakonec zakotvil ze zahraničního pouze německý kapitál a žádný jiný?

Němci a Rakušané nás, Čechy, znají. Na rozdíl od cizinců ze vzdálenějších zemí. Existují tu tradiční vazby. Passovský koncern spolupracoval s některými Čechy už v době kolem roku 1989. Například s Petrem Pithartem pojily některé osoby z Passova bližší osobní vztahy. V rozhovoru pro Českou televizi, který jsem s ním dělal, on tyto vazby pochopitelně popřel. Passovští nikoliv. Naopak mě na ně sami upozornili. Ovšem tak to chodí. Němci pochopitelně mají českou ekonomiku a zahraniční obchodní bilanci napojenou na sebe. Průnik novinových vlastníků do českého prostředí odpovídá této ekonomicko-politické orientaci. Představitelé českých vlád tohle chtěli a napomohli tomu celou řadou přímých nebo nepřímých podpor, které například spočívaly v tom, že po roce 1990 nesmírně rychle rostly ceny polygrafických výrobků, papíru, tisku, daně z tohoto podnikání, DPH a podobně, takže čeští majitelé novin neměli sami peníze na to, aby fúzovali s tiskárnami a PNS. Neměli peníze ani na moderní vybavení. Němci ano. Postupně se uplatnil systém, kdy vydavatel vlastní tiskárnu a podíl v distribuci, čímž drží případné konkurenty v šachu. Konkurence zde může působit jen s jeho svolením a tichou podporou. Jinak to nejde.

Existuje dnes nějaký způsob, jak dostat situaci zase do normálu - dokázal by sis představit nějakou legislativu, která by mohla stav zvrátit? Bylo by možno v tomto směru hledat podporu v Evropské unii?

Legislativa existuje. Stačí ji opsat ze Švédska, Norska či Dánska. Ovšem u nás tohle nikdo do praxe nezavede. Dnes vlastnictví českého tisku německými a švýcarskými koncerny nikoho netrápí. Důvod je prostý. Dnes už u nás nikdo neví, co má vlastně od svých novin požadovat. Média naučila čtenáře, že když najdou v novinách televizní program, sportovní výsledky, spoustu inzerce, kurzovní lístek, recepty na nedělní oběd, spotřebitelskou rubriku a další oblíbené komponenty, pak netřeba, aby v novinách nějaký investigavec odkrýval lži

etablované v prostoru mezinárodní politiky a šel v pátrání po pravdě až k samému cíli. Nebo aby novináři odkrývali příčiny věcí a nespokojovali se jen s komentováním následků. Rozhodně jen málo lidí touží po tom, aby jim novináři poskytovali opravdu složitý obraz skutečnosti, když je možno mít jednoduchý a triviální. Byť neveselý a truchlivý. Jinými slovy, fakt, že Němci mají český tisk v rukou, netrápí nikoho víc než to, že mají v rukou Škodovku. Takže v tom ohledu se nic dít nebude.

Jakou úlohu podle tebe Bořivoj Čelovský po svém návratu z Kanady v Ostravě, potažmo v České republice, sehrál? Která z jeho prací je v tomto směru podle tebeklíčová a proč?

Publikoval v rychlém sledu po sobě velkou spoustu knih. A to v poměrně vysokém věku. Jejich témata objevovala méně viditelné nebo skryté stránky česko-německých vztahů a života v protektorátu. Věnoval se kolaborantům mezi novináři v období protektorátní vlády. Je autorem stěžejní historické práce Mnichovská dohoda, která byla vydána někdy koncem padesátých let a dodnes patří ke studiím, které toto téma osvětlují nejvíce. Psal o Mnichovském syndromu v české společnosti, ale také témata jiná, související s dějinami. Jeho knihy a názory na tuto oblast byly strukturovány jinak, kritičtější vůči Němcům a české kolaboraci, než jak obojí vykreslovala moderní česká historiografie. Neměl v oblibě historika Jana Křena a několik dalších českých osobností, které z jeho pohledu šly příliš na ruku německému vidění historie, v neprospěch českých zájmů. Takže Čelovský nabízel a nabízí alternativní výklad událostí, kterých se oficiální české kruhy zmocňovaly, v té době, spíše proněmecky. Není to protiněmecké stanovisko, ale spíše pohled komplexnější a opatrnější směrem k německému vlivu. Nevím o tom, že by měl Čelovský nějaký politický záměr. Spíše ne. Psal a jednal jako historik s určitou zkušeností, který má k dispozici prameny. Každý historik prameny nějak interpretuje. Čelovský měl svou vlastní interpretaci, kterou mu, podle mého soudu, nikdo nediktoval.

Můžeš charakterizovat Bořivoje Čelovského i jako člověka? O to nejen v tom pozitivním, ale i se všemi zápory, protože z útržků o jeho životě vnímám obrovskou velkorysost, ale také sobectví, pokoru, ale zároveň sebestřednost...

Byl velkorysý a byl zvyklý na život mimo Československo. Z toho pramení odlišné modely chování, než jaké jsou u nás zavedeny. Byl nemocný a jeho nemoc měla mezi symptomy a následky určitý sklon k dojetí a možná i mírnou sebestřednost. Nicméně byl to člověk jazykově skvěle disponovaný. Mluvil anglicky, francouzsky, německy, a to vždy na úrovni rodilého mluvčího. Měl obrovské znalosti v dějinách 20. století, přehled o 2. sv. válce, zkušenost ze života v Německu, ve Francii, v Kanadě. Byl to člověk širokého záběru a kosmopolita. Přiškrčené české vnímání s ním mělo, pochopitelně, problém. Jeho názory a to, co psal, přinejmenším doplňují a částečně korigují zjednodušené pojetí českého vývoje v Evropě po roce 1989. Entusiasmus, který šířily oficiální propagandistické kruhy v české společnosti po roce 1989, vzal už dávno za své. V mnoha ohledech byly Čelovského závěry přesnější, než ty, které tehdy vznikaly a byly šířeny v mnohem větším počtu. Jeho názory nebyly protiněmecké, ale upozorňovaly na souvislosti tam, kde je už většinou nikdo nechtěl vidět, neboť mohly narušovat integraci ČR do EU a do zájmového prostoru Německa, ve kterém ČR chtě nechtě prostě leží. Postupně bude potřeba postavit tyto výklady vedle sebe, porovnat je a doplnit o to, co se odhalí ještě později. Pak může vzniknout pravdě podobnější závěr. Je třeba Čelovského přechíst a porovnat s tím, co psali Křen, Pithart, Otáhal, Příhoda a další autoři zabývající se podobnými nebo stejnými tématy. Určitě je Pithartova kniha s názvem Podiven z hlediska českých zájmů nebezpečnější než Čelovského Mnichovská dohoda nebo Mnichovský syndrom. Pithart s Příhodou a Otáhačem v ní v podstatě zpochybňují české národní probuzení, neboť "zkomplikovalo" zařazení našich zemí do projektu střední Evropy. Tedy do projektu německého. Jinými slovy, kdyby se Češi vydali

cestou Lužických Srbů a přijali němčinu jako jazyk a německou kulturu, tak by se vyhnuli spoustě problémů v následujících staletích. Taky názor. Ovšem dost protičeský z pohledu Palackého, Jungmanna, Havlíčka-Borovského a dalších.

V dubnu roku 2002 vyšel v časopise Respekt text, který se vztahoval ke knize Konec českého tisku a konkrétně k Tvé osobě: *V celé knize je doložen jeden jediný německá „nátlak shora“. Jde o dva dopisy, které v době války o Kosovo poslal zástupce porýnského koncernu RBVG v reakci na sérii komentářů šéfredaktora ostravských novin Svoboda Ivo Šebestíka (autorova přítele). Články ani Šebestíkovy odpovědi v knize otištěny nejsou, takže jejich prosrbskou zaujatost si lze jen domýšlet. Německý majitel zdvořile podotýká, že „některé závěry působí jako velmi akademické“, pokud po výpadech na adresu NATO nepadne ani zmínka o utrpení Kosovanů a praktikách Miloševičova režimu. Pointa? Šebestík zůstal ve funkci a dál psal po svém. Dokud loni bavorský koncern Passeuer Neue Presse nepřevzal severní Moravu a Slezsko a nezahájil vlnu vyhazovů, čímž dal významný impuls k sepsání celé knihy. Můžeš tento názor nějak okomentovat?*

V době, kdy jsem na stránkách Svobody komentoval události týkající se srbské autonomní oblasti Kosovo před rokem 1999 a v době útoku NATO na Jugoslávii, tedy v březnu a dubnu 1999, měl jsem dostatečné povědomí o následujících okolnostech. Události bezprostředně předcházející bombardování Jugoslávie a ty, které tuto akci provázely, začaly tiše prosakovat teprve několik let po válce. Samozřejmě, aniž by vyvolaly známky studu u majitelů, provozovatelů a zaměstnanců médií, které je v době konfliktu zamlčovaly, deformovaly, přehlížely, prosévaly či přímo měnily v lež. Tento postup se stal v případě mainstreamových médií zcela standardní a byl využit i u válečných konfliktů, které napadení Jugoslávie následovaly, tedy u Iráku, Afghánistánu, Libye.

Ale zpět k situaci v Jugoslávii, konkrétně v Srbsku a jeho kosovské oblasti. O co vlastně v té době šlo? A jaké má tato událost souvislosti s mezinárodní politikou, se zájmy USA po roce 1990 a se zájmy některých evropských členů NATO? Ty souvislosti jsou nepřehlédnutelné a zcela prokazatelné.

Je dobré uvědomit si především tyto okolnosti. Vážou se k rozpadu Jugoslávie jako celku, přičemž akce Kosovo byla jeho vyvrcholením, a zároveň tečkou za existencí Jugoslávie a za srbskou hegemonií v této oblasti. Jugoslávie vznikla jako jedna z nových evropských zemí po roce 1918 v důsledku tzv. "Pařížských dohod" uzavíraných především na zámcích ve Versailles mezi vítězi a poraženými z 1. sv. války. Poraženými mocnostmi byly Německo, Rakousko-Uhersko, Turecko a jejich menší spojenci. První tři jmenované země přišly v důsledku těchto dohod o mocenské postavení ve světě a o obrovské díly svých vlastních území nebo území, které ovládaly. Jak napsal německý historik Golo Mann (syn spisovatele Thomase Manna), Němci se nikdy s tímto stavem nesmířili a ani se nikdy nesmíří. Rozpad versailleského systému ovšem nastal teprve po pádu sovětského impéria. Zatímco Německo se sjednotilo, Jugoslávie se začala hroutit okamžitě poté. Není náhodou, že právě Německo, následované katolickým Vatikánem a Rakouskem, uznalo jako první ze zemí světa nezávislost Chorvatska a Slovinska. Toto uznání patřilo k silným hybným momentům secesionistického hnutí v obou zemích, které skončilo rozpadem Jugoslávie a vznikem velice brutálních konfliktů zejména mezi Chorvaty, Srby a muslimy. Jugoslávie byla vždy výbušnou oblastí. Stačilo do ní vhodit zápalku.

Německá role při rozpadu Jugoslávie zůstává dovedně skryta v pozadí, a přesto je zcela evidentní. Pro Němce (i Rakušany) je Balkán oblastí mimořádného zájmu. V důsledku rozdělení Balkánu na oblast katolickou (a latinskou) a oblast pravoslavnou (řeckou či byzantskou) se spojenci Německa stali především Chorvati, zatímco Srbové naopak představovali sílu, která rušila německé a rakouské zájmy v té oblasti. Srbové se projeвили jako národ s ambicemi být lokální (balkánskou) mocností. Byli národem, který se sám vymanil z

tureckého područí, a tím získal sebevědomí. V balkánských válkách na začátku 20. století se s ním tradiční evropské velmoci snažily vypořádat. Konflikt z roku 1914 byl pokračováním této snahy. Rakousko dalo Srbsku nesplnitelné ultimátum a následovala válka. Viz Švejkovo: "Na Bělehrad".

Je zajímavé, že přesně stejný scénář použily země NATO i v roce 1999, kdy předložily Jugoslávii opět nesplnitelné ultimátum na zámku v Rambouillet. Takový postup se volí ve chvíli, kdy armády agresorů jsou už plně připraveny na akci. Je třeba vzít v úvahu také to, že NATO teprve několik měsíců před napadením Jugoslávie přijalo změny v článku 5 své smlouvy, které měnily obranný charakter NATO v intervenční a útočný. Samozřejmě, že tato formulace je skryta pod ušlechtilými slovy. Vypovídají ale jasně.

Válka byla připravena vojensky i mediálně. Německá média vedla už od začátku jugoslávských konfliktů ostrou protisrbskou kampaň. Další země Němce následovaly. Ne všechny, ale většina z nich včetně České republiky. Obraz jugoslávských konfliktů měl být následující: jednoznačná a jediná vina je na straně Srbů. Ostatní národy jsou bojovníky za svobodu a nezávislost.

Tak média zcela přehlédla například vyhnání Srbů z republiky Srbská krajina, které bylo masové a které poskytlo, jak zjistili někteří novináři v Itálii, i snímky a televizní záběry, jež byly využity v kosovské akci. Vyhánění Srbové z počátku 90. let na nich byli představeni jako kosovští Albánci v roce 1999. Na tuto skutečnost upozornil ve svém článku Václav Bělohradský.

Jugoslávie patřila mezi vítězné země z 1. světové války. Na bojištích způsobovala Němcům a Rakušanům vysoké ztráty. A v neposlední řadě se Jugoslávie zbavila německé okupace tuhým partyzánským bojem za 2. sv. války, a to i přesto, že na straně hitlerovského Německa bojovali tzv. Ustašovci, tedy chorvatské jednotky. Historie nikdy neodchází zcela, ale vynořuje se v případě potřeby kdykoliv, když nastane čas k nějakým politickým změnám. Německo se potřebovalo zbavit Jugoslávie především pro srbský hegemonismus, který Německu komplikoval ekonomický, finanční a politický návrat do oblasti. Zejména ale Jugoslávie představovala nejviditelnější symbol německých politických a vojenských neúspěchů ve 20. století. Němci to stihli na poslední chvíli - v roce 1999.

Je třeba si uvědomit, že napadení Jugoslávie bylo rovněž vykonáno bez souhlasu Rady bezpečnosti OSN. Je tedy precedencem porušení mezinárodního práva a státní suverenity. Německý příklad je patrný rovněž ze scénáře kosovské akce. Nelze dokázat, že by se na něm Němci přímo podíleli, nicméně je téměř doslovným opisem postupu Henleinových sudetských Němců (s Hitlerovou podporou) vůči Československu před 2. sv. válkou. Metoda je jednoduchá. Provokace ústřední vlády ji mají donutit k zásahu, který může vyvolat násilí a ztráty na životech. Paralelně s tím probíhá teror na území, které se má odtrhnout a připojit k Říši. V případě Kosova se jednalo o ideu Velké Albánie, která měla být politickým a strategickým spojencem USA a zemí NATO při uskutečňování východní politiky. Například při budování vojenských základů namířených proti zájmové oblasti Ruska.

Zájem USA na rozpadu Jugoslávie byl především tohoto druhu. Po roce 1990 se USA chtěly ujmout role jediného světového strážce pořádku - absolutního hegemonu. Jelcinovské Rusko stálo před propastí a další silné země, jako Čína, Indie, Brazílie, se ještě mocensky držely zpátky. USA porušením mezinárodního práva přímo pod nosem Ruska deklarovaly svou neomezenou moc nad světem. Od té chvíle, kdy padly první bomby na Bělehrad, měl každý člověk na světě vědět jasně, kdo je tady pánem. Naštěstí z této role musely USA během deseti let vycouvat a dnes je jejich postavení (největšího dlužníka Číny) už podstatně jiné.

Kosovští Albánci tedy postupovali podle obdobného scénáře jako Henleinovci. Vznikla zde Kosovská osvobozenecká armáda (UCK), která byla až doposud vedena jako teroristická organizace. Její akce na území srbského Kosova však dokonale vyhovovaly zájmům USA a Německa. Proto byla legalizována. Hacim Thaci, její velitel, dnes premiér Kosova obviněný z

mimořádně brutálních zločinů, organizoval se svými lidmi teror v oblasti. Akce s uprchlíky kosovského původu byly rovněž, jak se ukázalo později, organizovány USA. Je vysoce pravděpodobné, že tito teroristé zabíjeli i vlastní lidi, kteří s nimi odmítali spolupracovat. V důsledků teroristických akcí a nepokojů na tomto území sáhl Bělehrad skutečně k tvrdým opatřením a místy vznikaly ozbrojené konflikty i mimo oficiální složky Jugoslávie. Situace v Kosovu byla totiž problematická už dlouho. V roce výročí bitvy na Kosově poli (1349) - v roce 1989 - vystoupil Milošević skutečně s požadavky omezit do té doby značnou autonomii oblasti. Bylo to obdobné jako v Československu v polovině 30. let, kdy Praha rovněž musela "dělat pořádek" v pohraničí, neboť tam probíhal teror na českém obyvatelstvu. Paradoxně tím, že Česká republika uznala samostatnost Thaciho Kosova, nepřímou podepsala souhlas s Hitlerovým a Henleinovým postupem sama vůči sobě v době před Mnichovem 1938. Pokud by se náhodou něco stalo s EU a s evropskou integrací, bude jen otázkou času, kdy si na tuto "maličkost" Německo vzpomene. Slovensko, vědomé si situace v maďarském pohraničí, tak neučinilo. Ani Řecko mající také albánskou menšinu na svém území.

V době agrese NATO vůči Jugoslávii byla naprostá většina mainstreamových médií plně v souladu s obrazem, který o konfliktu líčil mluvčí NATO (Shea). Ten se po válce někam vypařil a dodnes o něm není vidu ani slechu. Udělal svou krajně špinavou práci a zmizel. Obraz byl následující: Agresivní a krvelační Srbové vyhánějí a trýzní mírumilovné Albánce z Kosova. Skutečnost byla značně odlišná. Kdo měl možnost získávat informace přímo z místa konfliktu, jako já, věděl, že je to naprostý nesmysl. Média informovala o srbském dopadení a zavraždění umírněného a komunikativního albánského předáka Ibrahima Rugovu. Ten se ale po nějaké době vynořil a popřel tento výklad. Nicméně česká média patřila k těm, která tento nesmysl velmi využila a nedementovala vůbec nebo jen cudně. Podobně když Česká televize i Nova odvysílaly údajnou střelbu Srbů v Praze na Albánce. Ukázalo se, že střílel Albáнец. Opět je drobná chybička? Česká televize podbarvovala emotivně své zpravodajství z války hudebními motivy z Orffovy Carminy burana. Zločinec Milošević, zločinci Srbové. Nevinní Albánci. Václav Havel letí vrtulníkem do oblasti a tam podpoří kosovské Albánce osobně. Na něco takového se opravdu už nedalo dívat. Byl jsem si vědom toho, že ostře vystupovat proti bombardování Jugoslávie na stránkách sice českého deníku, ale vlastněného Němci, a dokonce i upozorňovat na německý vliv v této válce, bylo pro mě krajně nebezpečné. Němec určený pro "komunikaci s šéfredaktory Svobody a Rovnosti" používal vůči mě taktiku přesvědčování o falešném obrazu konfliktu. Neustále zdůrazňoval zločiny Srbů a nevinnost Albánců. Nejprve ústně přesvědčoval, později opatrně upozorňoval písemně, a nakonec i jemně vyhrožoval. Nicméně, novinář si, podle mého názoru, může dovolit omyl jen za předpokladu, že nezná pravdu. Pokud zná pravdu a píše nebo točí jinak, pak to není novinář, ale darebák. Vysvětloval jsem Němcům, jaká je situace skutečně a líčil jsem i své informace, které jsem měl z oblasti a které se zakládaly také na souvislostech, o kterých musel vědět každý politik nebo vůbec každý soudný člověk. Byli sami patrně infikováni mainstreamovými kampaněmi, a navíc vnímali konflikt ze svého nacionálního citění. Byla to skutečně jejich válka. Jim na zničení srbských ambicí na Balkáně a na definitivním "umravnění" toho národa eminentně záleželo. Německému vlivu na Balkáně už nic nemohlo stát v cestě. Navíc to byla drobná forma pomsty za srbskou neohroženost v německo-srbských a rakousko-srbských konfliktech. USA v tom měly svůj zájem ukázat sílu a některé kruhy v USA, které se živí drogami, prostitucí a obchodováním s lidskými orgány, rády podpořily Thaciho Kosovo, jehož ekonomika na těchto "komoditách" stojí. A na finanční podpoře EU.

Mé komentáře byly časté a upozorňovaly na řadu těchto souvislostí. Nezastávaly se násilností ze srbské strany, ale upozorňovaly na to, že konflikt je podporován zvenčí a tato podpora využívá vzájemné nenávisti obyvatelstva, která trvá už staletí. Upozorňoval jsem na záměrné i bezděčné dezinterpretace médií, například ohledně počtu kolon uprchlíků, jejich početnosti a národnostního složení (byly to často kolony Srbů prchajících jak z Kosova, tak už před lety

z Chorvatska). Uváděl jsem zločiny, které napáchalo bombardování. Desítky mrtvých dětí v Bělehradě, rozbití infrastruktury země, které mělo vést k následné větší závislosti na cizí pomoci. Ta měla, pochopitelně, přijít od těch, kteří Srby do té závislosti vháněli. I proto se vedou války, aby se pak mohlo v rozbitých zemích investovat. A dokonce se tvářit humánně. Mé komentáře se snažily čelit mediální masáži, která byla extrémně nespravedlivá a zcela jednostranná. Nikdy, snad ani v jednom případě, nebyl mainstreamovými médii dán prostor také druhé straně - Srbům. Protisrbská karta se hraje také v Haagu, který je zcela jednoznačně protisrbským tribunálem. Haag nejeví zájem o Thaciho, ač jsou k dispozici důkazy silné průkaznosti. Carla Ponteová, která vedla tento tribunál v době zatčení Miloseviče, ve svých pamětech (v ČR nevyšly) částečně přiznává účel tohoto podivného soudu. Miloševićova smrt byla a je velice záhadná. Nikdo ji nevyšetřuje, žádná média nezajímá. Zemřel na následky srdeční choroby. Taková smrt se dá snadno zařídit, aniž by musel být člověk skutečně násilím odstraněn. Milošević měl plné skříně dokladů obviňujících ty, kteří jej do Haagu poslali a obvinili. Byl právník, mluvil anglicky, bránil se sebevědomě a kvalifikovaně a hlavně měl důkazy proti strůjčům bombardování. Jeho smrt musela být pro tyto lidi a jimi najaté soudce v Haagu pravým vysvobozením. Snad jednou vyjde i tato skutečnost najevo.

Proč mě němečtí majitelé z Düsseldorfu nechali ve funkci šéfredaktora a neodstranili mě? Vysvětlení je prosté. Měli už dávno připraven prodej Svobody a Rovnosti do Passova. Pouze některé administrativní okolnosti to stále odkládaly. V roce 1999 se mohlo stát, že by k prodeji došlo téhož roku. Stalo se tak o dva roky později. Proč by mě odstraňovali a vystavovali se nebezpečí nějakých problémů kvůli ovlivňování politického zaměření listu a jeho šéfredaktora, když mohli tuto špinavou práci nechat na novém majiteli, který si přece zcela legitimně vybere svůj vlastní tým? Navíc tuto práci pak udělají sami Češi ve službách tohoto nového vydavatele. Ochotní lidé se našli snadno a rychle. Někteří z nich si mysleli, že se tím zachrání, ale sami byli odstraněni také. Později. Tak to chodí.

Kdo byl pověřen vedením redakce Svobody po tvém odchodu? Byl to ihned „sporták“ Šiřina, který Moravskoslezský deník vede dodnes?

Po mém odchodu ze Svobody nějaký čas, ale velmi krátce, vedli redakci lidé z Moravskoslezského dne. Parma, Mikulka. Jak to bylo oficiálně uděláno, zda byli jmenováni do funkcí nebo jen pověřeni, si už nevzpomínám. Ale tohle netrvalo dlouho. Odvedli špinavou práci a byli propuštěni také. Pak se stala Pavla Bittnerová, má bývalá zástupkyně, ředitelkou nakladatelství, šéfredaktorem se stal Tomáš Šiřina, který byl za mého vedoucím sportovního oddělení ve Svobodě.

Ještě drobnost: zkratka (sab) patřila redaktorce Svatavě Baďurové? A komu patřila zkratka (na)?

Ano, pod zkratkou sab, myslím, skutečně psala Svatava Baďurová. A zkratka na, to je Boleslav Navrátil.

Příloha č. 2

Rozhovor s Vítězslavem Bělovským, majitelem vydavatelství Tilia, které vydalo většinu Čelovského knih; rozhovor vedla v říjnu 2010 Ivana Gračková

Jak se to přihodilo, že jste se stal vydavatelem, jak vznikla Tilia?

Pracoval jsem v nakladatelství Sfinga, to později zaniklo. Začátky vydavatelství vypadaly tak, že jsme oslovili autory, které jsme znali, ať nám nabídnou své rukopisy.

Odkud jste se znali s Bořivojem Čelovským?

Jednoho dne přišel, když jsem byl ještě ve Sfinze.

Proč se podle vás začal Bořivoj Čelovský stále častěji vracet do vlasti, až tady zůstal?

Několikrát jsme o tom hovořili. Říkal, že v Kanadě je nuda, že tady je to lepší. Vyryl tam ostatně dost hlubokou brázdu.

Jaký byl Bořivoj Čelovský?

Tvrdohlavý, velkorysý, cílevědomý, magor, perfekcionista, předpojatý vůči všemu německému. Moc rád telefonoval. Někdy volal brzy ráno nebo v noci. Pak už jsem si musel dupnout. Byl nesmírně vzdělaný, ovládal snad pět jazyků. Bylo pro něho hodně trpké, když potom kvůli Parkinsonově chorobě nebyl schopen pořádně formulovat. V ostravském archivu mu jednou odmítli půjčit dokumenty s tím, že je opilý. Od té doby u sebe nosil lístečky v češtině i nagličtině – že není opilý, ale nemocný.

Musel být asi zámožný, když si hradil vydání všech knih a ještě pomáhal kolegům...

Žádný milionář to nebyl. Měl slušnou kanadskou penzi a něco našetřeno – říkal, že v minulosti investoval. Ale myslím, že vše, co měl, nakonec utratil.

Čím to, že jste nakonec vydával většinu jeho knih?

Hodně jsme se spřátelili a spolupráce se nám líbila. Oba jsme narozeni v září, on 8., já 10., jen s odstupem dvaceti let, tak jsme najednou slavili narozeniny. I když spolupráce s ním byla opravdu složitá.

Proč?

Jakmile pojal záměr, že napíše knihu, už nás vždycky zahltl spoustou podrobností. Chtěl mít všechno hned, neustále psal maily, volal nové nápady a připomínky. Neustále přečítal úryvky ze vznikajícího díla. Co u jiných autorů trvá celé roky, trvalo u Borise měsíce, někdy týdny. Navíc neustále sledoval všechny práce, které se na jeho knize dělaly, chtěl vědět, kterou stránku zrovna editujeme, jak pokračují korektury, která část se zrovna v tiskárně tiskne. Byl prostě naprosto neúnavný. Ale byla to s ním krásná práce.

Příloha č. 3

Rozhovor s Táňou Popkovou, přítelkyní Borise Čelovského, novinářkou, která s ním zpracovala několik zásadních rozhovorů; rozhovor vedla v prosinci 2011 Ivana Gračková.

Kdy a při jaké příležitosti jste se s Bořivojem Čelovským poznali?

Potkali jsme se někdy v roce 1998 a velmi brzy jsme se spřátelili. To už se u něj začala projevovat Parkinsonova choroba. Ale on byl pořád velmi činorodý, akční, neustále se kolem něj točily nějaké ctitelky. Připravovala jsem s ním několik zásadních rozhovorů, ale také jsem mu s některými jeho záležitostmi pomáhala, například při vyhledávání archivních materiálů nebo korekturách.

Čelovský ve svém díle velmi otevřeně hovoří i o svém životě, ale o svém soukromí se zmiňuje minimálně. Například o své české rodině z doby před emigrací...

Nikdy se o ní moc nezmiňoval. Víím, že někde tady žije jeho dcera, Zdislava Pekárková. S první manželkou se rozvedl po emigraci na dálku. Se svou druhou ženou v Kanadě měl dva syny a dceru.

Měl tady mnoho kontaktů s významnými lidmi. Kamarádil se také s některými politiky?

To, myslím, ani ne. Dost komunikoval s Lubomírem Zaorálkem (významný politik ČSSD pocházející z Moravskoslezského kraje) hlavně kvůli českému tisku a jeho ohrožení ze strany německých vydavatelů.

Jeho boj za svobodu českého tisku a proti německému monopolu byl opravdu velmi intenzivní, pustil se do něj s plným nasazením...

Myslím, že pro něho měl ještě zásadnější význam, než můžeme z jeho polemik a knížek vyčíst. Kdyby měl sílu, jistě by se mu věnoval ještě s větším zápalem a podrobněji.

Jeho přátelé o něm hovoří především jako o člověku pracovitém a velkorysém. Shoduješ se s nimi.

Naprosto. O pracovitosti svědčí jeho dílo a navíc obrovský archiv, který shromáždil. O velkorysosti se přesvědčilo mnoho zdejších autorů, kterým sponzoroval vydání jejich knih. Mimochodem přispíval i na Zaseto, kulturní a společenskou revui Moravskoslezského kraje, kterou jsem vedla a vydávala.

Můžeš ještě identifikovat, kdy v devadesátých letech psal v Moravskoslezském dni pod značkou (ty)?

Určitě to byl Mirek Tyrlik.

Příloha č. 4

NOV-26-98 11:58 AM

P. 01

BOFIS CELOVSKÝ
2.10 McQuinn St.
Ottawa, Ont. K1H 7N9
CANADA

Fax 1-420-69- 688--74-75.

Prosím, předat **Vítovi Bělovskému**. Děkuji.

Víto, pošli, prosím, těchto šest listů bez prodlení Pavlu Stránskému, aby neopakoval tytéž chyby. On na to čeká.

Pro Tvou písáčku pošlu Ti poštou během dvou dnů prvních 80 stran překladu s mými definitivními opravami. Nevím, kdy Ty nebo Luboš Petr provedete edit, zda hned, nebo až to bude přepsáno na disketě. Byl bych rád, kdyby se na to také podíval Mita, ale mám strach ho o to požádat, pořád po něm něco chcu. Co kdyby Tilia mu navrhla slušný kontrakt?

Já bych chtěl v každém případě vidět celý text na disketě dříve než to půjde do tisku. Tentokráte není třeba spěchat, takže konečný produkt by měl být perfektní. (Kdybych Tě začal zase honit, ignoruj to.)

Stránský již dostal 15 000 Kčs, požádej ho o potvrzení.

Co Svata Boehm? Požádal jsem ho o grafickou úpravu. Doufám, že bude návrh na obálku hotov v půli ledna, kdy přijedu na novinářský bál. Doufám, že Tě tam i Dorku uvidím.

MF DNES měla předevčírem recenzi Emigrantů, prý velmi příznivou.

S díky Tvůj

Bofi

Příloha č. 5

209021

Dne 30. ledna 1999

Vážení,

dne 20. ledna t.r. jsem se připojil k protestu dcery pplk. Josefa Mašína a Honzy Rennera následujícím dopisem Karlově univerzitě v naději, že nebudu posledním a že se najdou další, kdo vyjádří své pohoršení slovem i činem:

"Po dlouhém uvažování jsem se rozhodl, že se nemohu nadále honosit doktorátem, který jsem přijal v roce 1991 v naději, že vláda se navrátila do rukou lidu. Avšak demokracie dostávala stále horší jméno, až dnes podstatná část národa pochybuje o ctnostech této vznešené politické formy.

Vracím doktorát na protest proti všudypřítomné politické korupci a morálnímu úpadku, jejichž vnějším znakem je, že lidé zodpovědní za ztrátu svobody jsou dnes za to odměňováni nejvyššími poctami prezidentem republiky."

Bořivoj Čelovský, PhD
302 - 210 Somerset St. West
Ottawa, Canada
K2P 0J4

Příloha

Tel. (613) 234-0779
Fax (613) 234-0780
E-mail BCelovsky@aol.com

Příloha č. 6

324/8

S T A T U T Á R N Í M Ě S T O O S T R A V A

Materiál číslo:

87

Pro 8. zasedání ZASTUPITELSTVA MĚSTA, konané dne 25.6.2003

Věc: Návrh na udělení Ceny města Ostravy Doc. PhDr. Ivanu Měrkovi, přední osobnosti české hudební kultury a PhDr. Bořivoji Čelovskému za celoživotní dílo z oboru historie, politologie, práva a ekonomie

Návrh usnesení:

Zastupitelstvo města

(k usn. RM č. 1298/22)

(Č.usnesení)	(kód)	(termín plnění)	(zn.předkl.)
..../..	2027		35
1) u d ě l u j e			

Cenu města Ostravy pro rok 2003

a) Doc. PhDr. Ivanu Měrkovi, přední osobnosti české hudební kultury,

b) PhDr. Bořivoji Čelovskému za jeho celoživotní dílo z oboru historie, politologie, práva a ekonomie, spojenou s finančním darem každému ve výši 100 tis. Kč

..../..	2027		35
2) s c h v a l u j e			

rozpočtové opatření, kterým se

z v y š u j í běžné výdaje
na \$ 6171, pol. 5492

o 200 tis. Kč

s n i ž u j e rozpočtová rezerva
na § 6409, pol. 5901

o 200 tis. Kč

..../..

2027

0603

35

3) u k l á d á

radě města

realizovat schválené rozpočtové opatření

Termín: červen 2003

Obsah: Důvodová zpráva
 Příloha č. 1
 Příloha č. 2

Předkládá: Ing. Aleš Zedník
 primátor

Zpracoval: Kateřina Korbelová
 odbor organizační MMO

Korbelová

Kateřina Korbelová

Projednáno: - ve Výboru pro udělování čestného občanství a cen města
 dne 6.6.2003
 - v radě města dne 10.6.2003 se souhlasným stanoviskem
 - s odborem financí a rozpočtu MMO *N. v. Jirunková*

V Ostravě dne 11.6.2003

Důvodová zpráva:

Zastupitelstvu města se předkládají k projednání dva návrhy na udělení Ceny města Ostravy, a to Doc. PhDr. Ivanu Měrkovi, přední osobnosti české hudební kultury (viz příloha č. 1) a PhDr. Bořivoji Čelovskému za jeho celoživotní dílo z oboru historie, politologie, práva a ekonomie (viz příloha č. 2).

Výbor pro udělování čestného občanství a cen města tyto návrhy projednal na svém jednání dne 6.6.2003 a doporučil zastupitelstvu města udělit Cenu města Ostravy pro rok 2003 Doc. PhDr. Ivanu Měrkovi a PhDr. Bořivoji Čelovskému, spojenou s finančním darem každému ve výši 100 tis. Kč.

Rada města doporučuje zastupitelstvu města schválit rozpočtové opatření, kterým se 200 tis. Kč uhradí z rozpočtové rezervy města nad rámec schválených pravidel jejího čerpání.

Příloha č. 7

Sdělení: ulice Bořivoje Čelovské

Historik Bořivoj Čelovský patří bezesporu k nejvýraznějším rodákům Slezské Ostravy. Proto po něm byla pojmenována jedna z ulic v nové zástavbě v Heřmanicích, městské části, kde se Bořivoj Čelovský narodil. Jeho knihy patří k důležitým dílům moderní české historie, svými názory ovlivňoval společenské dění v celé České republice.

Proti pojmenování ulice po známém historikovi také nikdo nijak hlasitě neprotestoval, byť nové názvy ulic často sebou přinášejí i nejružnější kontroverze. Ostravští zastupitelé schválili pojmenování nové ulice v lednu roku 2009.

Jan Král, tiskový mluvčí městského obvodu Slezská Ostrava

*Spí sladce v rodné české zemi,
kterou jsi tolik miloval.*

*Se smutkem v srdcích oznamujeme všem příbuzným, přátelům a známým,
že nás dne 12. února 2008 opustil po dlouhé nemoci
ve věku nedožitých 85 let
naš milovaný tatínek, dědeček a pradědeček*

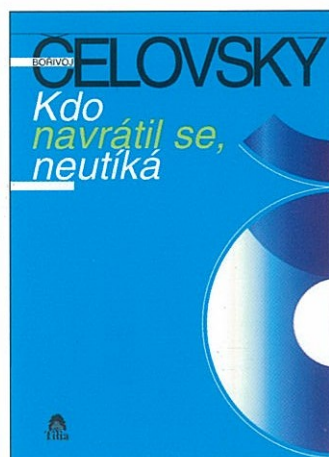
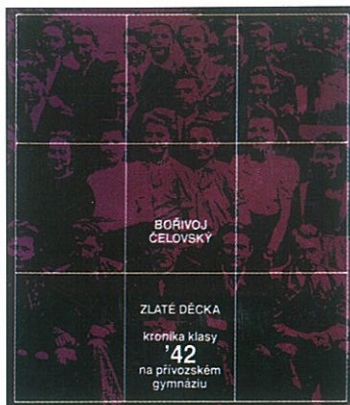
.pan

PhDr. Bořivoj ČELOVSKÝ

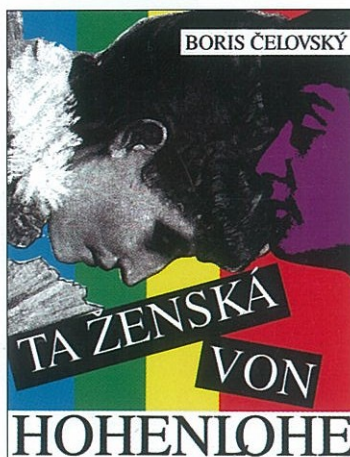
*Poslední rozloučení s drahým zesnulým se koná
ve středu 20. února 2008 ve 14.00 hodin
v obřadní síni krematoria ve Slezské Ostravě.*

Zarmoucená rodina

svatoslav böhm
šestnáct knih
pro
bořivoje čelovského
1992–2003

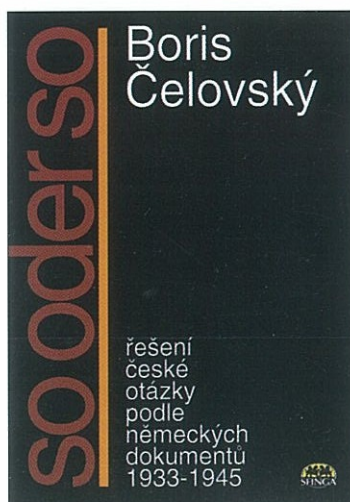
Kdo navrátil se, neutíká,
Tilia,
Šenov u Ostravy 2003

Zlaté děcka,
Sfinga,
Ostrava 1992

*Ta ženská von
Hohenlohe,*
Sfinga,
Ostrava 1993

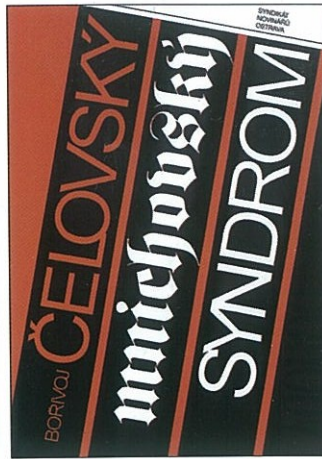
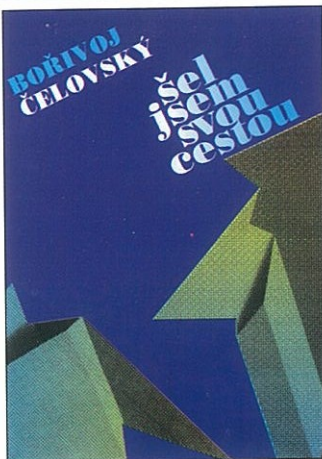
So oder so,
Sfinga,
Ostrava 1995

Příloha č. 9/b

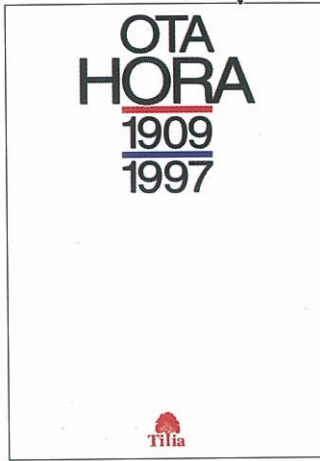
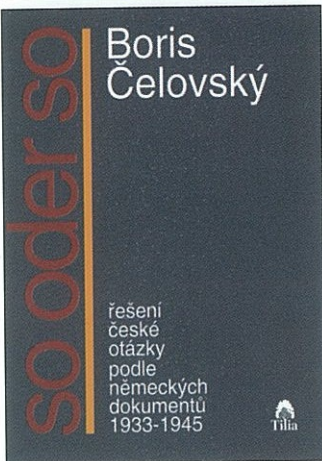
Šel jsem svou cestou,
Vade mecum,
Opava 1996

Mnichovský syndrom,
Syndikát novinářů,
Ostrava 1997

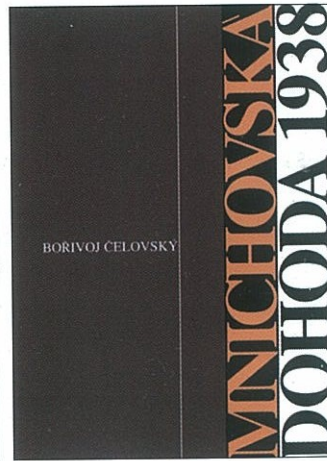
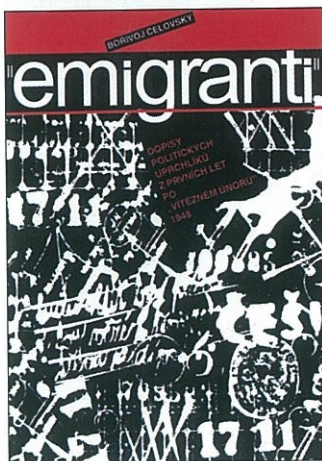
So oder so,
druhé vydání, Tilia,
Šenov u Ostravy 1997

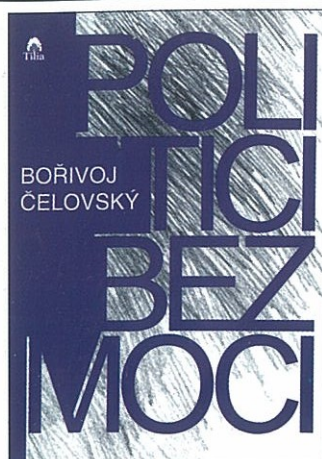
Ota Hora 1909–1997,
Tilia,
Šenov u Ostravy 1998

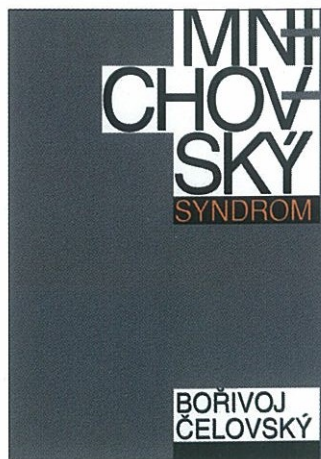
„Emigranti“,
Tilia,
Šenov u Ostravy 1998

Mnichovská dohoda 1938,
Tilia,
Šenov u Ostravy 1999

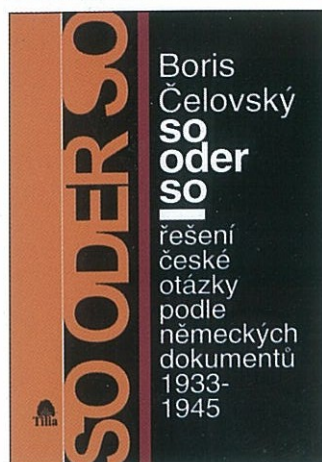

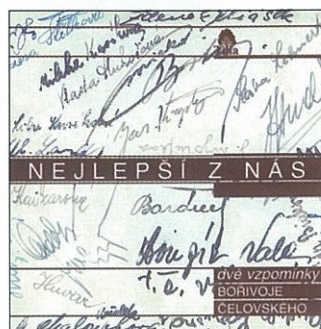
Politici bez moci,
Tilia,
Šenov u Ostravy 2000

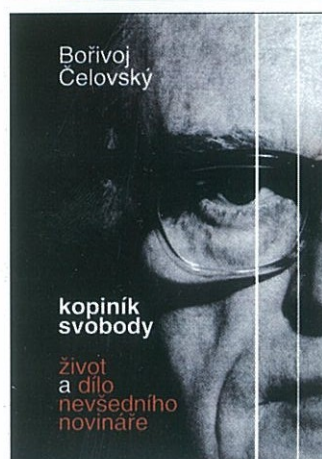
Mnichovský syndrom,
druhé vydání, Tilia,
Šenov u Ostravy 2000

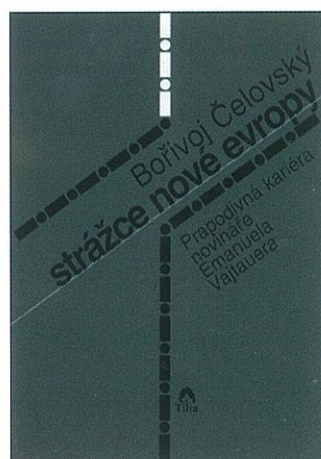
So oder so,
třetí vydání, Tilia,
Šenov u Ostravy 2002

Nejlepší z nás,
Tilia,
Šenov u Ostravy 2001

Kopiník svobody,
Tilia,
Šenov u Ostravy 2001

Strážce nové Evropy,
Tilia,
Šenov u Ostravy 2002

Příloha č. 10

Die Deutsche Bibliothek

Tilia
Lipová 825
739 34 ŠENOV U OSTRAVY
TSCHECHIEN

Ihre Zeichen
Ihre Nachricht vom
unsere Zeichen

3.2.2. 13-11-02

Datum

05.10.99

Die Deutsche Bibliothek

Deutsche Bücherei
Deutscher Platz 1
D-04103 Leipzig

Telefon 0341/22 71 0
Durchwahl
0341/22 71338
Telefax 0341/22 71 265
e-mail

heimer@dbi.ddb.de
Internet-Adresse
<http://www.ddb.de>

Deutsche Bücherei
Leipzig
Deutsche Bibliothek
Frankfurt am Main
Deutsches Musikarchiv
Berlin

Zahlung erbeten
an Bundeskasse
Frankfurt
mit dem Zusatz
»für Die Deutsche
Bibliothek«

Sehr geehrte Damen und Herren,

mit der Vereinigung Deutschlands haben sich die Deutsche Bücherei Leipzig, die Deutsche Bibliothek Frankfurt/Main und das Deutsche Musikarchiv Berlin unter dem Namen "Die Deutsche Bibliothek" zu einer Institution zusammengeschlossen. Als Gesamtarchiv des deutschsprachigen Schrifttums sammelt die Deutsche Bücherei Leipzig deutschsprachige Werke des In- und Auslandes, Übersetzungen deutschsprachiger Werke in fremde Sprachen und fremdsprachige Germanica. Die Titel werden in der "Deutschen Nationalbibliographie" verzeichnet und der Benutzung zur Verfügung gestellt.

Wir richten deshalb die Bitte an Sie, die Sammeltätigkeit unserer Bibliothek zu unterstützen und zur Vervollständigung unseres Bestandes je ein kostenloses Belegexemplar der nachstehend genannten Veröffentlichungen zur Verfügung zu stellen:

- Čelovský, Borivoj:
So oder so: rešní české otázky podle nemeckých dokumentu 1933 - 1945.
- Stanek, Tomáš: Táborní v českých zemích 1945 - 1948.

Falls diese Publikationen bereits vergriffen sein sollten, wären wir Ihnen für eine entsprechende Mitteilung dankbar.

Für Ihre Bemühungen danken wir Ihnen bereits im voraus bestens und verbleiben

mit freundlichen Grüßen

i.A.

Ines Heimer
Ines Heimer / Bibliothekarin

Landeszentralbank Ffm
BLZ 500 000 00
Konto 50 001 020
oder
Postgiroamt Ffm
BLZ 500 100 60
Konto 8 971 608

Umsatzsteuer-
Identifikationsnummer:
DE 152407811

1x Táborní v českých zemích
1x So oder so zastavěno 1. 11. 1999

BE

Překlad dokumentu z přílohy č. 10

Německá bibliotéka

Tilia

Lipová 825

739 34 Šenov u Ostravy

Česká republika

Náš značka: 3.2.2. he-hue

Datum: 05. 10. 99

Vážené dámy a pánové,

sjednocením Německa se spojily Německá knihovna Leipzig, Německá bibliotéka Frankfurt/Main a Německý archiv muziky Berlin pod jménem Německá bibliotéka. Jako celkový archiv německého písemnictví sbírá Německá knihovna Leipzig německy psaná díla tuzemská a zahraniční, překlady německy psaných děl do cizích jazyků a německy psaná germanika. Tituly se zaznamenávají v Německé národní bibliografii a knihovna je poskytuje k použití.

Proto se na Vás obracíme s prosbou, abyste podpořili shromažďovací činnost naší knihovny a poskytlí nám k doplnění našeho stavu bezplatně jeden povinný výtisk níže uvedených publikací:

Čelovský, Bořivoj: So oder so: řešení české otázky podle německých dokumentů 1933 – 1945
Staněk, Tomáš: Tábory v českých zemích 1945 – 1948.

Kdyby tyto publikace byly už rozebrány, byli bychom Vám vděční za odpovídající sdělení.

Za Vaši snahu Vám již předem děkujeme a zůstáváme s přátelskými pozdravy

podpis

Ines Heimer / knihovnice

Příloha č. 11

Die Deutsche Bibliothek

Tilia
Mrs. Dorothea Belovska
Lipova 825

739 34 SENOV U OSTRAVY
TSCHECHISCHE REPUBLIK

Ihre Zeichen
Ihre Nachricht vom
unsere Zeichen

L 1.1.2. he / E-Mail: heimer@dbi.ddb.de

Datum

6. April 2005

Dear Mrs. Belovska,

You certainly know that the Deutsche Bücherei at Leipzig was founded by the book-trade of the German-speaking countries 90 years ago. From the very beginning it set itself to store all publications issued in the German tongue at home as well as abroad and later on, since 1941, all translations of literature originally published in the German tongue as well as foreign works dealing with "Germany" and outstanding personalities of the German-speaking countries. The library is nominated to announce these publications in our "Deutsche Nationalbibliographie" (German National Bibliography).

It should be mentioned, perhaps, that we only list books which were sent to us. In consideration of our special task among German libraries - which can be compared with those of the National Libraries of other countries - we generally receive copies free of charge as we list all books in our bibliographies without charging a fee for it. Our bibliographies, however, which are sent to many countries of the world, involve a considerable economic value.

It is for the reasons mentioned above that we appeal to you for a copy free of charge of the following publication of your institution:

Celovsky, Borivoj : So oder so : resení ceske otazky podle nemeckych
dokumentu 1933-1945

We hope that you may fulfil the wish of our institute, and shall be very glad to receive your answer.

Thanking you in advance we look forward to hearing from you.

Yours faithfully,

Ines Heimer

Ines Heimer (Mrs.)
Acquisitions Department/Foreign Sector

Die Deutsche Bibliothek

Deutsche Bücherei
Deutscher Platz 1
D-04103 Leipzig

Telefon 0341/22 710
Durchwahl
0341/22 71 338
Telefax 0341/22 71 265
E-Mail
.....
Internet-Adresse
<http://www.ddb.de>

Deutsche Bücherei
Leipzig
Deutsche Bibliothek
Frankfurt am Main
Deutsches Musikarchiv
Berlin

Die Abwicklung des
Zahlungsverkehrs erfolgt
über die Bundeskasse
Trier, Außenstelle
Frankfurt am Main.

Umsatzsteuer-
Identifikationsnummer:
DE 152407811

1x posláno 4. 6. 2005

Překlad dokumentu z přílohy č. 11

Tilia
paní Dorota Bělovská
Lipová 825
739 34 Šenov u Ostravy
Česká republika

Naše zn. L 1.1.2. he/E-mail: heimer@dbl.ddb.de

Datum: 6. dubna 2005

Vážená paní Bělovská,

Vy zajisté víte, že německá knihovna v Lipsku byla založena před 90. léty. Již od samého začátku si ustanovila, že bude shromažďovat všechny publikace vydané v německém jazyce jak v Německu, tak i v cizině, a později, od roku 1941 rovněž všechny překlady literatury původně publikované v německém jazyce obdobně jako zahraniční práce zabývající se Německem a vynikajícími osobnostmi v německy mluvících zemích. Knihovna je pověřena anoncovat tyto publikace v naší „Německé národní bibliografii“ (German National Bibliography).

Měl bych také zmínit, že uvádíme pouze knihy, které nám byly zaslány. S ohledem na náš speciální úkol mezi německými knihovnami – který může být porovnán s úkolem národních knihoven v jiných zemích – dostáváme všechny knihy zdarma, stejně jako uvádíme bezplatně všechny knihy v naší bibliografii. Naše bibliografie, které posíláme do mnoha zemí světa, mají ekonomický přínos.

Proto Vás žádáme o bezplatné zaslání výtisků následujících publikací:

Čelovský, Bořivoj: So oder so: řešení české otázky podle německých dokumentů 1933-1945

Doufáme, že vyhovíte naší prosbě, a budeme velmi rádi, když obdržíme Vaši odpověď.

Děkujeme Vám předem a těšíme se na Vaši zprávu.

V úctě

Ines Heimer zahraniční oddělení nákupního odboru

The End of the Local Press?

Autoři: Breyerova, Petra.

Zdroj: **Transitions Online**; 4/7/2003, pN.PAG, 0p.

Typ dokumentu: Article.

Osoby: CELOVSKY, Borivoj; KUBICKO, Radko.

Abstrakt: Deals with the views of two critics concerning the growing German control over Czech Republic's media sector. Borivoj Celovsky, a historian; Radko Kubicko, deputy chairman of the Czech Syndicate of Journalists.

Two critics of the growing German control over the Czech press lash out, but in very different ways.

PRAGUE, Czech Republic--While in other countries of the former Soviet bloc, media ownership--especially by foreign investors--has proven a frequent and heated topic of discussion, until recently few Czechs had even pondered the question.

The privatization of the formerly communist press took place rather quietly in the 1990s, and though some charged that these transfers of ownership were performed illegally, the controversy largely died down. The Czech Syndicate of Journalists momentarily broke the silence on the issue in 1992 by calling for legislative regulations on press ownership, but several years later the Culture Ministry decided not to push for any amendment, saying it would obstruct market development. By that time, many editors had become shareholders in their newspapers, and they were more interested in selling their shares to potential foreign investors than in regulating such ownership in any form.

One of the results of the lack of legislation, critics charge, has been an unhealthy takeover of many of the country's newspapers--especially in the regions--by German press giants. Two German companies now own more than 55 percent of the dailies on the market. The Bavarian company Passauer Neue Presse, through Czech subsidiary Vltava-Labe-Press (VLP), controls a network of more than 50 regional dailies called Deniky Bohemia and Deniky Moravia--almost 100 percent of the regional dailies. VLP also owns most of the regional weeklies.

The German publishing group Rheinisch-Bergische Druckerei- und Verlagsgesellschaft has concentrated on the national press and owns two popular dailies: Mlada fronta Dnes and Lidove noviny, with a combined circulation of almost 400,000 in a country of 10 million. The only dailies in Czech hands are the left-of-center newspaper Pravo (successor to the old communist paper Rude Pravo) and Halo Noviny, a low-circulation publication of the Czech communists.

Since the names of papers' foreign owners almost never appear on the mastheads of their publications, readers remain largely in the dark about this phenomenon.

Since the early 1990s, media analysts have cited this concentration as harmful to the quality of the press, since the regional papers have lost something of their uniqueness and local flavor (often only a local supplement in each area differs the content). In a charge echoed elsewhere in the world--where large chains have assumed ownership of regional and local networks--critics have accused the "outside" owners of turning their acquisitions into mere advertising vehicles, instead of furthering quality journalism that can contribute to the community.

While companies surely find the network attractive since they can reach a cross-regional market (with correspondingly higher advertising rates), others--including Miroslav Jelinek, the chairman of the Czech Syndicate of Journalists--bemoan the virtual disappearance of varied coverage for particular regions and the triumph of commercial interests over local needs. On the other hand, critics do admit that the foreign owners have, through their know-how and investments in technology and news agency feeds, raised production levels in vital areas.

The ownership question only really made its way into the public consciousness in 2001, with the publication of Konec ceskeho tisku? (The End of the Czech Press?), a controversial book by historian **Borivoj Celovsky**. Some view **Celovsky**--who worked as a forced laborer in Germany during World War II and later emigrated to Canada during the communist era--as a straight talker willing to discard political correctness and attack the press barons.

Others see him as an eccentric crank capable of whipping up anti-German hysteria. He charges that the two big German companies agreed to split up the Czech press market, with damaging results.

Celovsky sent the 86-page book (at his own expense) to every Czech parliamentary deputy and senator and to more than 1,000 other people, including writers, historians, academics, and journalists. He says he received 262 replies--most of them supportive--and published 223, some of them abbreviated, in a second book last year along with an edited version of his first work. The title of the second version was the same, minus the question mark, because, **Celovsky** says, the current media situation had removed any remaining doubts about the state of the Czech press. Here, he answers a few questions from TOL.

TOL: Why did you, as a historian, write and publish this book?

Celovsky: I regard it as my civic duty to warn Czech citizens about the dangerous situation in our daily press caused by foreign ownership and the monopolization process. I call the process openly by its proper name--a German monopoly--which, in my mind, means "Germanization."

TOL: What do you mean by "Germanization" of the press and what is the danger?

Celovsky: How do you predict attitudes and behavior of individuals if not by their records? It is not a perfect method, but what else do we have? In this instance we have the recent experience with German aggression toward its eastern neighbors, known as Drang nach Osten. Despite the fact that it is impossible to imagine that such a cruel history could ever repeat itself, it is an indisputable reality that we are still neighbors of a much bigger and more powerful nation. I simply do not want to see Czechs become a nation of coachmen and bookkeepers again.

TOL: What is the danger of the foreign majority ownership?

Celovsky: At present the German domination of our press carries two dangers. Two publishers have decided to divide the Czech press market in order to eliminate the competition. Many readers are now pretty much restricted only to reading newspapers with different names but with almost the same content. The fact that the two companies happened to be German intensifies the problem. I can only "admire" thechutzpah of the German publishers who do not mind investing in the press of a country that experienced Joseph Goebbels' [Nazi ideologist responsible for propaganda] words about the advantage of controlling Czech public opinion through Czech "hired hands" [in the press] during World War II.

TOL: What is your actual goal?

Celovsky: In the meantime I have lost faith in the possibility of legislative reform. The response to my first book was disappointing, as most of the intellectuals [who wrote me] were doubtful about the chances for changing the legislation, and almost all the politicians, with the exception of the leftists, were not interested in the issue or were not willing to see any problem in foreign ownership. At the moment I see no chance of any legislative action similar to the one adopted in Canada [in 1965] against the domination of American capital flowing into the Canadian press industry. [According to the law on taxes, the companies' advertising expenses cannot be deducted from their income tax if this advertising is published in newspapers not controlled by Canadian owners.] There is maybe one last possibility--I am thinking of proposing some changes initiated through a petition.

TOL: In your two books you have accused the German owners of practicing "quiet censorship." What do you mean by that and what is your personal experience?

Celovsky: The policy of "quiet censorship" exercised by newspapers owned by German publishers means that the newspapers avoid printing a single word about the foreign ownership issue, in accordance with their foolish belief that if it is not printed, the problem will disappear. With the exception of one small item in the regional [version of the] daily Mlada fronta Dnes, no newspaper owned by Germans has printed a single line about one of the hottest issues [foreign media ownership] on the current Czech scene. Regarding my personal experience, I had been asked by Mlada fronta Dnes to write a commentary on a Sudeten German pamphlet [an information pamphlet for Czech schoolchildren published in 2000]. But after the paper learned that my opinion on the issue differed from theirs, the newspaper refused to publish it. Another time, in an interview for the same paper, the editors removed [from my quotations] a passage describing the German ownership of the Czech press. This censorship, however, cannot continue much longer, as some cultural organizations [for example, the Union of Czech Writers and the Community of Writers] also support my endeavors.

TOL: You have complained about monopoly ownership to the Office for the Protection of Economic Competition (UOHS). Have they responded to you, and what was their reaction?

Celovsky: ... I wrote a letter to the anti-monopoly office's chairman, Josef Bednar, explaining the situation to him, saying that the German ownership of the Czech press is an obvious monopoly--or more precisely cartel--but nothing has happened for months. Then a Mr. [Kristian] Chalupa [the office's spokesman] from the UOHS called me up saying he had enjoyed reading my books and would like to meet me. So we met [in October 2001]. ... He told me I was a leftist and had not understood the issue at all. But I was still curious why the chairman of the UOHS himself did not respond to my letter. I kept contacting the office and three weeks later received a fax from the editors of Klekanice [a Czech Television investigative program that did a story on press ownership]. They sent me the explanation from the UOHS chairman. The letter [an official statement from the UOHS] said that German companies are not breaking any law. But I have counted that VLP dailies' market share exceeds the legal 30 percent level, reaching 31.35 percent and creating a monopoly in Moravia and in all the Bohemian regions. [According to the Union of Publishers' survey, VLP's share of the dailies market was 30 percent and its total market share reached 14 percent in 2001]. I doubt whether the office was dealing with the case at all, as I have not found any note on their websites despite the fact that all the cases covered by the office have been published online. I do not understand why they are hiding information on the issue.

TOL: Do you have some explanation for that?

Celovsky: After taking over regional newspapers in Moravia, dismissing many journalists [in June 2001], the new German owner held a meeting with the editors to explain the new policies. The journalists asked about the UOHS stance on the issue, as they knew about the developing monopoly. The Passauer Neue Presse representative only answered that the whole project had been examined and everything related to this issue had been solved, also on the political level in particular ministries.

TOL: Have you been in touch with any politicians on this issue?

Celovsky: I have sent them my book. For example [Culture Minister Pavel] Dostal responded with a letter saying that he was worried [about the situation] but has "no authority to solve the problem." Then-Prime Minister Milos Zeman said that considering the Czech Republic's interest in joining the European Union, "We have to exercise the principles of a free-market economy." That is why the government cannot deal with the issue at all. I call it a cowardly surrender to the questionable policy of the EU.

NOT ASCRIBING ILL INTENT

Other media watchers dismiss such comments as conspiracy theories and fear-mongering, preferring to focus on defining the rights and duties of those who work in the profession. Rather than any nefarious intentions of brainwashing the Czech population, Radko Kubicko, the deputy chairman of the Czech Syndicate of Journalists, argues that people should be more worried that Czech law does not adequately guarantee the rights of journalists. As a result, he says, foreign publishers get away with avoiding regulations they would have to observe in their own countries. On top of that, Czech journalists are rarely members of trade unions and therefore depend on collective agreements to defend their interests.

TOL: What is the Syndicate of Journalists' official position on the German majority ownership of the Czech press?

Kubicko: The syndicate is worried about the dramatic concentration and centralization of ownership---not about the fact that German companies own the majority of the Czech press. Such a concentration can limit plurality of information and worsen working conditions for journalists.

TOL: What are the negative consequences of the concentration? To what extent should the German owners be blamed for turning the Czech dailies into tabloids?

Kubicko: Not the German owners but newspapers' efforts to survive the competition in the market is turning the press tabloid. But it is still a question about what "tabloid" means. For example, if the regional newspapers owned by German capital cover mainly local news at the expense of national news, it is only their mission--they aren't turning "yellow" as somebody would call it. In terms of the regional press' quality, the syndicate has not observed any negative consequences so far. But we do observe the massive dismissal of journalists and their poor working conditions, including low salaries.

TOL: Are you going to do something about it?

Kubicko: The syndicate is not going to accept the present situation and is looking for ways to protect journalists from these phenomena through cooperation with trade unions. We are trying to persuade our colleagues to establish the unions themselves and demand higher salaries through collective bargaining.

TOL: Are you thinking of pushing through any legislative changes, as Mr. **Celovsky** suggests?

Kubicko: The Syndicate of Journalists is a professional organization registered under the [Czech] law on civic associations and does not have many opportunities to undertake steps against the expansion of foreign investors. We are not considering any legislative changes at the moment. At the present stage, every change in legislation would mean the expropriation of the foreign owners' property, and no democratic organization can even think about that.

TOL: Are you as afraid as Mr. **Celovsky** and other like-minded historians, academic, and writers that the German owners will exert pressure on the media they own and introduce some form of censorship?

Kubicko: We have not noticed any censorship or pressure on journalists to write in a "pro-German spirit" as Mr. **Celovsky** indicates. In my opinion, he is not a trustworthy person, since his comparison of the expansion of German investors to the Nazi plan to subjugate Central European nations is absurd and excludes Mr. **Celovsky** from any serious discussion.

By Petra Breyerova

Petra Breyerova, formerly TOL's correspondent in the Czech Republic, is now a reporter with the Prague Business Journal.

Překlad textu přílohy č. 12

Konec regionálního tisku?

Autoři: Breyerova, Petra.

Zdroj: Transitions Online; 4/7/2003, pN.PAG, 0p.

Typ dokumentu: článek.

Osoby: CELOVSKY, Borivoj; KUBICKO, Radko.

Abstrakt: pohled dvou kritiků na růst německého vlivu nad českým tiskem

B. Čelovský, historik, a R. Kubičko, místopředseda českého syndikátu novinářů.

Dva kritikové hodnotí rostoucí německou kontrolu nad českým tiskem, ale velice rozdílným pohledem.

Zatímco v jiných zemích bývalého sovětského bloku je vlastnictví medií speciálně zahraničním kapitálem poměrně žhavým tématem, v ČR nad touto otázkou málokdo uvažuje. Privatizace bývalého komunistického tisku proběhla v tichosti v roce 1990, někteří považují tento transfer za ilegální, minimálně velice kontroverzní. Český syndikát novinářů momentálně prolomil ticho nad tímto tématem v roce 1992 a volá po legislativní regulaci nad kontrolou tisku, ale několik let předtím se ministerstvo kultury rozhodlo neregulovat tento segment s odůvodněním, že se jedná o obstrukce tržnímu prostředí. V tom čase se mnoho editorů stalo akcionáři ve svých novinách, a byli hodně motivováni směrem k prodeji svých podílů potenciálním investorům a neměli zájem prosazovat jakoukoliv regulaci. Jeden z výsledků absentující regulace – legislativy, upozorňují kritici, bylo nezdravé převzetí mnoha místních novin zvláště regionálních – německými nakladatelskými giganty. Dvě německé společnosti kontrolují více než 55 procent deníků na trhu. Bavorská společnost

Passauer Neue Presse přes českou dceřinou společnost Vltava – Labe- Press VLP, kontroluje síť více než 50 regionálních deníků nazývaných Deníky Bohemia a Deníky Moravia, a 100 procent ostatních regionálních deníků, VLP také kontroluje většinu regionálních týdeníků. Německá tisková skupina Rheinisch – Bergische Druckerei und Verlagsgesellschaft se koncentrovala na národní tisk a vlastní dva populární deníky – MF Dnes a Lidové noviny. S celkovým nákladem 400 000 denně v zemi o deseti miliónech obyvatel. Jediným deníkem v českých rukou jsou levicové Právo a Haló noviny. Protože se v tiráži novin nikdy neobjevuje jméno vlastníka, čtenářům je tato skutečnost téměř neznáma.

Od začátku roku 1990 mediální analytici označovali tuto koncentraci jako pozitivní ve vztahu ke kvalitě tisku, nicméně regionální deníky ztratily něco unikátního a lokálního (jenom lokální doložka odlišovala deníky v jednotlivých regionech). Je to jako ozvěna, všude kde velké řetězce převzaly vlastnictví nad regionálními médii - kritikové obvinují nové vlastníky z toho, že změnili svoje akvizice na reklamní vehikly, místo toho, aby zvýšili kvalitu a podpořili žurnalistiku ve prospěch lokální komunity.

Zatímco společnosti považují deníky za atraktivní z pohledu regionálního reklamního trhu, jiní včetně Miroslava Jelínka, předsedy syndikátu novinářů, oplakávají ztrátu regionální sítě a považují to za vítězství komercializmu nad regionálními zájmy. Na druhou stranu kritikové připouštějí, že zahraniční vlastníci prostřednictvím know-how a investic do technologií zvýšili produktivitu a oživilí agendu.

Otázka vlastnictví tisku pronikla do vědomí národa v roce 2001 s publikací Konec českého tisku?, kontroverzní knihy od historika Bořivoje Čelovského. Pan Čelovský (který pracoval jako nasazený dělník v Německu za II. světové války, a později emigroval do Kanady v období komunistické éry v ČR) v této publikaci jako přísný autor odhazuje politickou korektnost a útočí na tiskové barony. Někteří ho vnímají jako excentrika, ztřeštěnce, který vybičovává anti-německou hysterii. Obviňuje dvě německé společnosti, že si rozdělily český tiskový trh s fatálními následky.

Čelovský rozeslal 86stránkovou knížku (a to na své náklady) každému českému poslanci a senátorovi a dále více než tisícovce lidí včetně spisovatelů, historiků, akademiků a novinářů. Říká, že obdržel 262 odpovědí, většinou kladných, a loni publikoval 223 stručných výtahů z dopisů ve druhém vydání knihy. Název druhého vydání knížky je stejný, minus otazník, protože Čelovský říká, že současná situace v médiích odstraňuje jakékoliv pochybnosti o stavu v českém tisku. Zde přinášíme několik jeho odpovědí na otázky TOL.

TOL: Proč jste jako historik napsal a publikoval tuto knihu?

Čelovský: Považoval jsem za svou občanskou povinnost varovat české občany před nebezpečnou situací v našem denním tisku zapříčiněnou zahraničním vlastnictvím a monopolizací. Nazval jsem tento proces otevřeně – jeho skutečným jménem – německý monopol, který podle mne vede ke germanizaci.

TOL: Co si představujete pod pojmem germanizace tisku a kde je nebezpečí?

Čelovský: Jak chcete predikovat postoje a chování jednotlivců, když ne z jejich minulosti? Není to nejlepší metoda, ale máme nějakou jinou? V tomto kontextu máme zkušenost s německou agresí vůči východním sousedům, známou jako Drang nach Osten. I když je nemožné si představit, že by se taková příšerná historie opakovala, nepochybnou realitou však je, že jsme stále sousedem většího a silnějšího národa. Jednoduše bych nerad viděl Čechy, jak se opět stanou národem kočích a účetních.

TOL: Kde je nebezpečí zahraničního majoritního vlastnictví?

Čelovský: V současnosti reprezentuje německá dominance v našem tisku dvě nebezpečí. Dva vydavatelé se rozhodli rozdělit český trh z důvodu eliminace konkurence. Většina čtenářů je tak donucena číst noviny různých názvů, ale v zásadě se stejným obsahem. Fakt, že obě dvě společnosti jsou německé, tento problém ještě vyostřuje. Já můžu jenom „obdivovat“ drzost německých vydavatelů, kteří neváhají investovat v zemi, jež má zkušenost s výroky Josepha Goeblse (fašistický ideolog) o výhodě kontrolovat české veřejné mínění prostřednictvím „nájemných rukou“ (v době II. světové války).

TOL: Co je vaším současným cílem?

Čelovský: V současnosti jsem již ztratil víru v možnost legislativní reformy. Reakce na moji první knížku byla frustrující, většina intelektuálů, kteří mi psali, měla pochyby o možnosti změnit legislativu, a skoro všichni politici, s výjimkou levičáků, neměli o věc zájem, nebo nechtěli vidět žádný problém v zahraničním vlastnictví. V současnosti nevidím žádnou šanci legislativních kroků jako třeba v Kanadě v roce 1965 proti dominanci amerického kapitálu plynoucího do kanadského mediálního průmyslu. (Podle zákona o daních nemohou být náklady společností za reklamu uveřejněnou v denících, které nejsou kontrolovány kanadskými vlastníky, odečitatelné z daňového základu). Podle mě je, myslím, poslední šanci navrhnout změny iniciované petičně.

TOL: Ve svých dvou knihách jste obvinil německé vlastníky z praktik „tiché cenzury“. Co tím myslíte a jaká je vaše osobní zkušenost?

Čelovský: Politika tichého cenzorství uskutečňována v novinách vlastněných německými vydavateli znamená, že noviny se vyhýbají vytisknout jediné slovo o problematice zahraničního vlastnictví ve lživém domnění, že pokud se problém neotiskne, tak vyšumí. S výjimkou malého článku v regionální příloze MF Dnes žádné noviny vlastněné Němci neotiskly ani řádek tohoto horkého tématu (zahraničního vlastnictví) na současné české scéně. V souvislosti s mojí osobní zkušeností - byl jsem požádán MF Dnes, abych napsal komentář k sudetoněmeckému pamfletu (informační pamflet pro české školáky publikovaný v 2000). Když noviny zjistily, že se můj názor na věc liší od jejich, odmítli ho publikovat. Jindy, ten samý deník - editor odstranil (z mé kotace) pasáže popisující německé vlastnictví českého tisku. Takováto cenzura nemůže pokračovat dále, některé kulturní organizace (například Český svaz spisovatelů a Unie spisovatelů) podporují moje snahy.

TOL: Dal jste podnět k ÚOHS na monopolní vlastnictví tisku. Jaká byla odpověď, co na to ÚHOS?

Čelovský: Napsal jsem dopis předsedovi antimonopolního úřadu panu Josefu Bednářovi, vysvětlil jsem mu situaci s tím, že německé vlastnictví českého tisku je ve všeobecnosti monopol nebo řečeno přesněji kartel, ale celé měsíce se nic nedělo. Potom pan Kristian Chalupa, tiskový mluvčí úřadu, mi zavolal a řekl, že si s potěšením přečetl moji knihu a rád by se se mnou setkal. Sešli jsme se v říjnu 2001 ... řekl mi, že jsem levičák a nerozumím dané věci. Já jsem byl ale stále zvědavý, proč mi pan předseda sám neodpověděl na můj dopis. Opětovně jsem kontaktoval úřad. O tři týdny později jsem obdržel fax od editora Klekánice (investigativní pořad ČT), který zpracoval pořad o vlastnictví tisku. Tehdy mi poslali vysvětlení předsedy ÚHOS. Dopis (oficiální vyjádření ÚHOS) říkal, že německé společnosti neporušily žádný zákon. Ale já jsem si spočítal, že podíl VLP deníků na trhu přesahuje povolených 30 procent a dosahuje 31,35 procenta a má monopolní postavení na Moravě a v českých krajích. (Podle oficiálního výzkumu Svazu nakladatelů byl podíl VLP na trhu

s deníky 30 procent a celkový tržní podíl dosáhl 14 procent v roce 2001). Mám pochybnosti, zda se úřad touto kauzou vůbec zabýval, protože jsem o tom nenašel na jeho oficiálních webových stránkách žádnou zmínku, i když publikuje online každou kauzu, kterou řeší. Nerozumím tomu, proč skrývá informace o této věci.

TOL: Máte pro to nějaké vysvětlení?

Čelovský: Po tom, co došlo k převzetí regionálního tisku na Moravě, propustili spoustu žurnalistů (červen 2001), nový německý vlastník měl schůzku s editory a vysvětlil jim novou politiku. Novináři se ptali na postoj ÚHOS k této věci, protože věděli o nově vznikajícím monopolu. Zástupci Passauer Neue Presse jenom sdělili, že celý projekt byl prozkoumán a všechno týkající se této věci bylo vyřešeno jak v politické, tak v ministerské rovině.

TOL: Byl jste v kontaktu s nějakým politikem v souvislosti s tímto případem?

Čelovský: Poslal jsem jim svoji knihu. Například ministr kultury Pavel Dostál mi poslal dopis, ve kterém tlumočil svoje znepokojení nad celou záležitostí s tím, že ale nemá „kompetence k řešení problému“. Premiér Miloš Zeman řekl, že musí zvažovat zájmy ČR při vstupu do Evropské unie. „Musíme uplatňovat principy tržní ekonomiky“ - to je důvod, proč se vláda nemohla celou věcí zabývat. Nazývám to zbabělou kapitulací pochybné politiky Evropské unie.

NEPŘIPISOVAT ŠPATNÝ VÝZNAM

Někteří lidé zabývající se médií odmítají tyto konspirativní teorie a hysterii vyvolávající strach, spíše preferují zaměření se na práva a povinnosti lidí pracujících v tisku. Radko Kubičko, místopředseda českého svazu žurnalistů, tvrdí, že spíše než neférové snahy o vymývaní mozků české populace by se lidé měli více obávat toho, že česká legislativa nezaručuje adekvátní práva žurnalistům. Výsledkem je, že zahraniční vydavatelé obcházejí regulace, které ve svých vlastních zemích musí dodržovat. Výsledkem toho je, že čeští žurnalisté jsou vzácně členy odborové organizace (profesní), a proto jejich práva hájí jenom všeobecná kolektivní smlouva.

TOL: Jaká je oficiální pozice Syndikátu žurnalistů k německému majoritnímu vlastnictví českého tisku?

Kubičko: Syndikát je znepokojen dramatickou koncentrací a centralizací vlastnictví – ne tolik faktem, že německé společnosti vlastní majoritu v českém tisku. Taková koncentrace může limitovat pluralitu informací a zhoršovat pracovní podmínky novinářů.

TOL: Jaké jsou negativní následky této koncentrace? Do jaké míry by měli být němečtí vlastníci obviňováni ze změny českých deníků v bulvární plátky?

Kubičko: Ne němečtí vlastníci, ale snahy deníků přežít na trhu změnily noviny v bulvár. Ale je stále otázkou, co vlastně „bulvár“ znamená. Například když regionální deníky vlastněné německým kapitálem pokrývají převážně lokální zprávy na úkor celostátních, je to jenom jejich poslání – nemění se na „žluto“, jak by to někdo mohl nazvat. V souvislosti s kvalitou regionálního tisku syndikát zatím nezaznamenal negativní trendy. Ale zaznamenali jsme masivní odliv žurnalistů, jejich špatné pracovní podmínky a nízké mzdy.

TOL: Děláte něco proti tomu?

Kubičko: Syndikát se s touto situací nesmířil a hledá cesty, jak chránit novináře před těmito hrozbami prostřednictvím spolupráce s odbory. Snažíme se přesvědčit naše kolegy o založení vlastních odborů a požadovat vyšší mzdy prostřednictvím vyjednávání.

TOL: Myslíte prosazením legislativních změn, jak navrhuje pan Čelovský?

Kubičko: Syndikát novinářů je profesní organizace registrovaná v českém právním systému, občanská asociace, a nemá žádné možnosti podniknout kroky proti expanzi zahraničních investorů. V současné době nezvažujeme žádné legislativní změny. V současné době by jakákoliv změna v legislativě znamenala vyvlastnění zahraničního majetku, a žádná demokratická organizace o něčem takovém nemůže uvažovat.

TOL: Obáváte se tak, jako pan Čelovský a jiní stejně smýšlející historici, akademici a spisovatelé, že němečtí vlastníci budou tlačit na jimi vlastněná média na zavedení určité formy cenzury?

Kubičko: Nezaznamenali jsme žádnou cenzuru nebo tlak na novináře, aby psali v „pro – německém duchu“, jak upozorňuje pan Čelovský. Podle mého názoru není pan Čelovský důvěryhodnou osobou, protože jeho srovnání expanze německých investorů s plánem nacistů o zotročení centrální Evropy je natolik absurdní, že ho vylučuje z jakékoliv seriózní diskuse.

Petra Breyova, bývalý korespondent TOL, teď je reportérkou Prague Business Journalu

Příloha č. 13

Czechs on the Media...

Autoři: Kraus, Michael.

Zdroj: Foreign Policy; Jan/Feb2003, Issue 134, p82, 3p.

Typ dokumentu: Book Review.

Tématické termíny: *BOOKS – Reviews, *PRESS, *NONFICTION.

Zeměpisné termíny: CZECH Republic.

Abstrakt: Reviews the book 'Konec ceskeho tisku' ('The End of the Czech Press'), by Borivoj Celovsky.

Konec ceskeho tisku (The End of the Czech Press)

By **Borivoj Celovsky**

316 pages, Ostrava: Tilia, 2002 (in Czech, 2d ed.)

Imagine that most U.S. print media were in the hands of two or three Japanese companies: It's the stuff of which globalization nightmares are made. Yet if you substitute German and Swiss capital for Japanese, that is pretty much the picture in the Czech Republic. After 1989, Eastern and Central Europe saw countless publications spring to life. But who was footing the bill? In the case of the Czech Republic, German and Swiss companies now own 80 percent of Czech newspapers and magazines. Foreign capital—mostly German, Austrian, Swiss, French, and Scandinavian—also dominates print media in Bulgaria, Hungary, Poland, and the Baltic states.

In the 1990s, no one seemed terribly worried about foreign investment. On the contrary, the breakup of the Communist Party press and the state media monopoly was seen as a precondition for democracy. Foreign capital was badly needed to modernize production and printing equipment, and Western management and technical expertise were also welcome.

For foreign media companies, the emerging print media markets in Eastern Europe posed alluring opportunities at bargain prices. The Czech government even gave away its first private TV license. German firms Rheinisch-Bergische Druckerei und Verlagsgesellschaft (RBVG) and Passauer Neue Presse (PNP) began acquiring Czech press in the early 1990s; today, they own and publish, along with Swiss Ringier and Dow Jones-Handelsblatt (a joint U.S.-German venture), more than 85 percent of the total circulation of the Czech daily press. The distribution network is also German owned. (Meanwhile, Germany's Bertelsmann AG and Axel Springer, France's Hersant, and Britain's Mirror Group were taking over a similar portion of the Hungarian newspaper market.)

As the title of his book suggests, Czech historian **Borivoj Celovsky** laments this development. In *The End of the Czech Press*, **Celovsky** argues that foreign ownership of newspapers is "in conflict with our national interests." Though he never defines "national interests," **Celovsky** clearly believes that preservation of national culture cannot be entrusted to outsiders. Capital is never neutral, he argues, and foreign ownership means the Czech press has lost its independence. He sees the German takeover—especially in light of Germany's historical quest for power in the region—as a crisis. If Czechs don't wake up, they will end up serving as "the coachmen and accountants of Bundesrepublik Europa," the author warns, and they will follow in the footsteps of the Lusatian Sorbs, an ancient Slavic people whose national identity and independence dissolved in the vast German sea.

Celovsky blames the Czech government for failing to prevent this takeover. Many countries, including Canada and France, limit foreign ownership and control of their media, he notes. He also argues that the government's Antimonopoly Office was asleep at the switch during 2000-01, when PNP completed its acquisition of 50 regional newspapers. The number of national dailies has declined to five (five years earlier there were ten), and only one is Czech owned—Pravo, a Communist Party offspring "privatized" by its own staff. And Pravo is now apparently for sale.

Celovsky, who lived for several decades in Canada before returning to his native country, is on weaker grounds invoking Canada as a potential model for the Czech Republic. Ownership of Canadian print media is concentrated in three large conglomerates. Even more problematic is his assumption that German ownership dictates editorial policy and censors unwelcome news. (It doubtless comes as no surprise to him that the German-owned press has ignored his book.) **Celovsky** fails to provide compelling evidence of bias in the German-owned press or that Czech

editors and reporters are simply tools of German capital. My own recent conversations with leading journalists and media commentators lend no support to this view. However, Karel Hvizdala, doyen of Czech journalism, expressed a related concern that Czech papers have lost their distinctive imprimatur-becoming ever more similar and tabloidlike-because the three main foreign owners possess so much of the market and compete for the same advertising and readers.

The first edition of **Celovsky's** book, published in 2001, got some attention-if only because he sent it to 1,300 people, including deputies in Parliament, members of the Academy of Sciences, university professors, and leading historians. The second edition includes some of their responses. Milos Zeman, until recently the Social Democratic prime minister, explains that because the Czech Republic is striving to join the European Union (EU), whose cornerstone is the free movement of capital, ownership of newspapers is not a subject fit for government discussion. Zeman's cabinet colleague, Minister of Culture Pavel Dostal (who is still in office), admits that previous governments have made "irreparable errors" in this area, but given international agreements concerning protection of private investment, his office could do nothing. Such replies led **Celovsky** to remove from his second edition the question mark that appeared in the title of the first.

Yet his arguments resonated with many recipients of the book, particularly as it appeared during a major row concerning Sudeten Germans' demands for reparations on account of their postwar expulsion by the Czechs. Because prominent Austrian and German politicians threatened to delay Czech entry into the EU pending resolution of this issue, the second edition of **Celovsky's** book found an even more receptive audience.

It is symptomatic of the unsettled state of post-Communist society that the debate **Celovsky** initiated erupted nearly 10 years after foreign ownership of Czech press became a fact. Though **Celovsky** doesn't mention it, some journalists have charged that PNP has engaged in unethical practices, such as publishing advertising disguised as editorial content and refusing to accept ads from rival candidates for public office. Irena Valova, former head of the Czech Journalists' Syndicate, has argued that German publishers use standards abroad that they couldn't get away with at home. According to Journalists' Newline, a project of the International Federation of Journalists, Günter Verheugen, the EU Commissioner for Enlargement, implicitly acknowledged the problem in May 2002 when he "promised to contact the headquarters of German-owned media houses to impress on them the need to incorporate the values of EU treaties in their companies" in the accession states.

Nonetheless, **Celovsky's** critique misses the larger picture on two counts. First of all, most Czechs get their information and news from radio, television (including cable), and the Internet. A significant increase in the use of electronic media at the expense of print media has been apparent throughout Eastern and Central Europe. In fact, Czechs are-after Estonians-the most wired in post-Communist Europe. Twenty-eight percent of the population goes online, about the same proportion as in France. Yet **Celovsky** does not discuss the role of broadcast media (where foreign investment is more regulated) or the advent of the information age, even though he himself has used Internet-based publications to disseminate his views.

Second, he ignores the dangers inherent in government involvement in the media. As French writer Albert Camus said in 1944, "The press is free when it does not depend on either the power of government or the power of money." Insofar as **Celovsky's** book deals only with the "power of money," it takes a one-eyed view of the problem journalists in Eastern and Central Europe face. A case in point is Respekt, an investigative weekly owned by Karel Schwarzenberg, the independently wealthy scion of Austrian-Czech aristocracy and the former head of President Vaclav Havel's office. The paper faced 22 libel and defamation suits between 1996 and 2001 while it was reporting on corruption in the government, in state-owned banks and enterprises, and among various shadowy figures profiting from the same. In 2001, then Prime Minister Zeman openly requested that each member of his cabinet sue Respekt to put the paper out of business.

In 2000-01, Respekt was one of several papers investigating corrupt contracting practices by the Ministry of Foreign Affairs and implicating its head, Jan Kavan, and the ministry's secretary general, Karel Srba. Much of the damning evidence against Kavan and Srba was ferreted out by Sabina Slonkova, a 29-year-old journalist at the RBVG-owned Mlada Fronta Dnes (Youth Front Today). Srba's troubles worsened in July 2002, when he was arrested for planning Slonkova's murder. Unperturbed, Kavan became chair of the current U.N. General Assembly-despite the fact that President Havel had openly suggested Kavan should resign.

Celovsky may be right that foreign ownership of media has brought mixed blessings to Eastern and Central Europe. But so far, the greatest threats to press freedom and independence have come from the public realm, the weakness of civil society, and the unscrupulous political elites that seek to bend the media to serve their own ends.

By Michael Kraus

Překlad textu přílohy č. 13

Češi v médiích...

Autoři: Kraus, Michael.

Zdroj: Foreign Policy; Leden/únor 2003, ročník 134, strana 82, 3p.

Typ dokumentu: recenze

Tématické termíny: *BOOKS – Reviews, *PRESS, *NONFICTION.

Zeměpisné termíny: Česká republika

Abstrakt: Recenze knihy 'Konec českého tisku' Bořivoje Čelovského. 316 strana, Ostrava: Tilia, 2002

Představte si, že většina medií v USA byla v rukou dvou nebo tří japonských společností: to je vždy černá mýra globalizace. A teď, když nahradíte německým a švýcarským kapitál japonský, tak je to v zásadě obrázek České republiky. Po roce 1989 východní a centrální Evropa zažila publikační boom. Ale kdo to platil? V případě České republiky vlastní německé a švýcarské společnosti 80 procent novin a periodik. Zahraniční kapitál převážně německý, rakouský, švýcarský, francouzský a skandinávský dominuje v médiích v Bulharsku, Maďarsku, Polsku a státech Baltu.

V roce 1990 si nikdo nedělal starosti se zahraničními investicemi. Naopak, rozbití komunistické strany a státního tiskového monopolu bylo chápáno jako podmínka demokracie. Zahraniční kapitál byl velice potřebný na modernizaci produkce tiskařského zařízení, a západní management a technické expertízy byly taky vítány.

Pro zahraniční společnosti podnikající v médiích byl mediální trh v rozvíjejícím se trhu východní Evropy dobrou příležitostí za rozumné ceny. Česká vláda dala k dispozici první privátní televizní licenci. Německé firmy Rheinisch-Bergische Druckerei und Verlagsgesellschaft (RBVG) and Passauer Neue Presse (PNP) začaly nakupovat české deníky v počátku let 90. let, dnes vlastní a vydávají spolu s Swiss Ringier and Dow Jones-Handelsblatt (a joint U.S.-German venture) více než 85 procent českých deníků. Distribuční síť je také vlastněná Němci. (Mezitím německý Bertelsmann AG and Axel Springer, francouzský Hersant, a anglický Mirror Group převzaly obdobnou porci trhu s médii v Maďarsku.)

Titulem své knížky český historik Bořivoj Čelovský lamentuje nad tímto vývojem. V knížce Konec českého tisku?, Čelovský zdůvodňuje že zahraniční vlastnictví tisku je „v rozporu s našimi národními zájmy“.

I když nikdy nedefinoval „národní zájmy“, Čelovský silně věří, že zachování národní kultury nemůže být svěřeno cizincům. Kapitál není nikdy neutrální, argumentuje, a zahraniční vlastnictví znamená, že český tisk ztratil nezávislost. Vidí německé převzetí tisku ve světle německého hledání moci v regionu a chápe to jako krizi. Pokud se Češi nevzbudí, pak budou sloužit jako „kočí a účetní pro Bundesrepublik Evropa“, varuje autor a poukazuje na stopy lužických Srbů starodávného slovanského národa, kterého národní identita a nezávislost zanikla v německém moři.

Čelovský obvinuje českou vládu, že selhala, když nezabránila tomuto převzetí. Mnohé země včetně Kanady a Francie limitují zahraniční vlastnictví a kontrolují média, podotýká. Tvrdí

také, že český antimonopolní úřad zaspal při přesunech v průběhu let 2000 - 1, když PNP dokončila akvizici 50 regionálních deníků. Počet národních deníků klesl na 5 (před pěti lety to bylo deset) a jenom jeden – Právo, bývalý komunistický deník, byl privatizován zaměstnanci. A Právo je teď na prodej.

Čelovský, který žil několik dekád v Kanadě, když se vrátil do své rodné země, argumentačně slabě nabízí Kanadu jako potencionální model pro Českou republiku. Vlastnictví kanadských médií je koncentrované do třech velkých konglomerátů. Ještě více problémovým je Čelovského předpoklad, že německé vlastnictví diktuje ediční politiku a cenzuruje nepříjemné zprávy (tyto pochybnosti nejsou z jeho strany žádným překvapením, když připomeneme, že německy vlastněný tisk ignoroval jeho knihu). Čelovský nedokázal předložit pádné argumenty o předpojatosti německy vlastněných médií, nebo že čeští editoři a reportéři jsou nástrojem německého kapitálu. Moje současná diskuse s vedoucími žurnalisty a mediálními komentátory nepodporuje tento pohled. I když Karel Hvíždala, doyen české žurnalistiky, vyjádřil obavu, že české noviny ztratily svůj typický imprimatur a staly se více méně podobné, protože tři hlavní zahraniční vlastníci ovládají trh a bojují o stejnou reklamu a čtenáře.

První edice Čelovského knihy publikované v roce 2001 přilákala pozornost, když pro nic jiného tak proto, že ji poslal 1 300 lidem, včetně místopředsedů parlamentu, členů akademie věd, universitních profesorů a známých historiků. Druhá edice obsahuje také několik jejich odpovědí. Miloš Zeman, v současnosti sociálně demokratický premiér, vysvětluje, že protože se česká republika snaží dostat do EU, kde je základním principem volný pohyb kapitálu, vlastnictví novin není téma pro diskusi vlády. Zemanův kolega z vlády, ministr kultury Pavel Dostál – stále v úřadě - souhlasí, že předcházející vláda udělala „nenapravitelnou chybu“ v této oblasti, ale v kontextu mezinárodní smlouvy o ochraně investic nemůže jeho úřad nic podniknout. Takovéto odpovědi podnítily Čelovského k odstranění otazníku v názvu knihy ve druhé edici.

Jeho argumenty rezonují u mnoha příjemců knihy, především se objevily během velké demonstrace v souvislosti s požadavky sudetských Němců po reparacích z titulu jejich odsunu po válce Čechy. Protože prominentní rakouští a němečtí politici hrozili pozdržením českého vstupu do EU a rezolucí v této věci, druhá edice Čelovského knihy si našla ještě více čtenářů.

Je symptomatické pro neusazenou postkomunistickou společnost, že debata kterou inicioval Čelovský, se rozvinula deset let poté, co se stalo zahraniční vlastnictví českého tisku skutečností. Třebaže to Čelovsky nevzpomenul, někteří žurnalisté obvinili PNP z neetických praktik, jako například publikování reklamy maskované v redakčním obsahu, nebo odmítnutí inzerátů konkurujících kandidátů ve volbách do veřejných úřadů. Irena Valova, dřívější šéfka Syndikátu novinářů, poukázala na to, že němečtí vydavatelé používají v zahraničí standardy, které nemůžou uplatňovat doma. Podle Journalists Newslines - projektu mezinárodní federace žurnalistů, Gunter Ferheugen, EU komisař pro rozšíření, nepřímo uznal problém v květnu 2002, když „slíbil kontaktovat vedení německy vlastněných deníků a přesvědčit je, aby uplatňovali stejné hodnoty ve společnostech působících v přistupujících zemích EU“

Nicméně Čelovského kritika nebere do úvahy dvě podstatné věci. Především většina Čechů získává informace z rádia, televize (včetně kabelové) a internetu. Ve východní a střední Evropě je vidět výrazný rozvoj elektronických médií. Je fakt, že Češi jsou po Estoncích nejvíce surfujícím národem po internetu v post komunistických zemích. Celkem 28 procent populace je on-line, stejně jako ve Francii. Čelovský nezmiňuje roli vysílacích médií (kde

jsou zahraniční investice více regulovány) nebo příchod informačního věku. I když sám použil internet pro rozšíření své publikace.

Zadruhé ignoruje nebezpečí skryté v angažování vlády v médiích. Jak řekl francouzský spisovatel Albert Camus v roce 1944, „média jsou svobodná jenom tehdy, když nezávisí na vůli vlády nebo síle peněz“. Protože se Čelovského kniha zabývá jenom „sílou peněz“, ukazuje jednostranný pohled na problém žurnalizmu ve východní a střední Evropě. Příkladem může být Respekt, investigativní týdeník vlastněný Karlem Schwarzenbergem, nezávislým bohatým rakousko-českým aristokratem a bývalým vedoucím kanceláře prezidenta Václava Havla. Noviny čelily 22 smyšleným žalobám mezi roky 1996 a 2001, když psaly o korupci ve vládě, ve státem vlastněných bankách a podnicích, včetně tajemných postav profitujících tamtéž. V roce 2001 ministerský předseda Zeman veřejně vyhlásil, aby každý člen jeho kabinetu podal na Respekt žalobu a dostal ho tak z byznysu.

V letech 2000 - 1 byl Respekt jedním z několika novin, které vyšetřovaly korupci při zakázkách na ministerstvu zahraničí a poukázaly na zapletení Jana Kavana, ministra, a jeho sekretáře Karla Srby do korupce. Většina důkazů byla shromážděna Sabinou Slonkovou, 29-letou žurnalistkou z MF Dnes vlastněné RBVG. Srbovy problémy vyvrcholily v červenci 2002, když byl zatčen za plánování vraždy Slonkové. Ledově klidně se Kavan stal členem generálního shromáždění spojených národů navzdory faktu, že prezident Havel otevřeně Kavana vyzval, aby rezignoval.

Čelovský má snad pravdu, že zahraniční vlastnictví médií přineslo výhody i nevýhody do východní a střední Evropy. Ale největším nebezpečím pro svobodu tisku a jeho nezávislost přichází z veřejné sféry – nedostatky sociální společnosti, a bezskrupulóznost politických elit svazujících média ke službě vlastním zájmům.

Michael Kraus je Frederick C. Dirks profesor politických věd na Middlebury College.

Příloha č. 14

From: Oldřich Tůma [mailto:tuma@usd.cas.cz]

Sent: Wednesday, April 18, 2012 3:20 PM

Dobrý den,

zprostředkovaně jsem obdržel Váš dotaz, proč ÚSD nevydal v roce 2003 knihu B. Čelovského Dva seznamy politických uprchlíků.

Popravdě je to trochu zavádějící dotaz. ÚSD není nakladatelským domem a až na výjimky nevydává knihy autorů, kteří v ÚSD nepracují.

Ani s panem Čelovským jsme nikdy nejednali o vydání knihy. Dohodli jsme se s ním tehdy, že dokumenty, které nám poskytl, vydáme v rámci interní edice ÚSD. Dokumenty jsme redakčně a edičně připravili a vydali pod titulem "Seznam politických uprchlíků z roku 1948. Uspořádal a komentářem opatřil Bořivoj Čelovský. Vydal Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v Praze v roce 2003", a to v interní edici Studijní materiály Ústavu pro soudobé dějiny v počtu 60 kusů, jejímž účelem je zveřejňovat studie a dokumenty určené pro potřeby odborníků. Redakce a sazba byla realizována po dohodě s autorem v ÚSD, autor obdržel honorářovou dohodu. Publikace vyšla s podporou grantového projektu GA ČR č. 409/01/0624 Geneze, vývoj a realizace ideje národní fronty (Proměny společnosti v Československu v období 1938-1953) (řešitel Jiří Kocian) a výroba byla též financována z institucionálních prostředků.

V roce 2004 pak vydal již samostatně B. Čelovský v Nakladatelství Tilia publikaci "Uprchlíci po 'vítězném únoru'" (vlastně to byl přetisk námi připravené edice).

V příloze obálka a tiráž obou publikací.

Se srdečným pozdravem

Oldřich Tůma

**Seznam politických uprchlíků
z roku 1948**

Uspořádal a komentářem opatřil

Bořivoj Čelovský

Tato publikace vychází v řadě Studijní materiály Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, jejímž účelem je zveřejňovat studie a dokumenty určené pro potřeby odborníků.

Vychází v omezeném nákladu s podporou grantového projektu GA ČR č. 409/01/0624 *Geneze, vývoj a realizace ideje národní fronty (Proměny společnosti v Československu v období 1938-1953)* (řešitel Jiří Kocian) a je financována též z institucionálních prostředků.

Rozmnoženo v počtu 60 výtisků.

Přetiskování je možné jen se souhlasem ÚSD AV ČR.

Obsah

Jiří Kocian: Redakční poznámka

Bořivoj Čelovský: Úvodem k seznamu

Archeografická poznámka

„Lavičkův“ seznam uprchlíků z Československa po únoru 1948 registrovaných v záchytném
táboře Regensburgu v Německu od 1. března do 8. prosince 1948

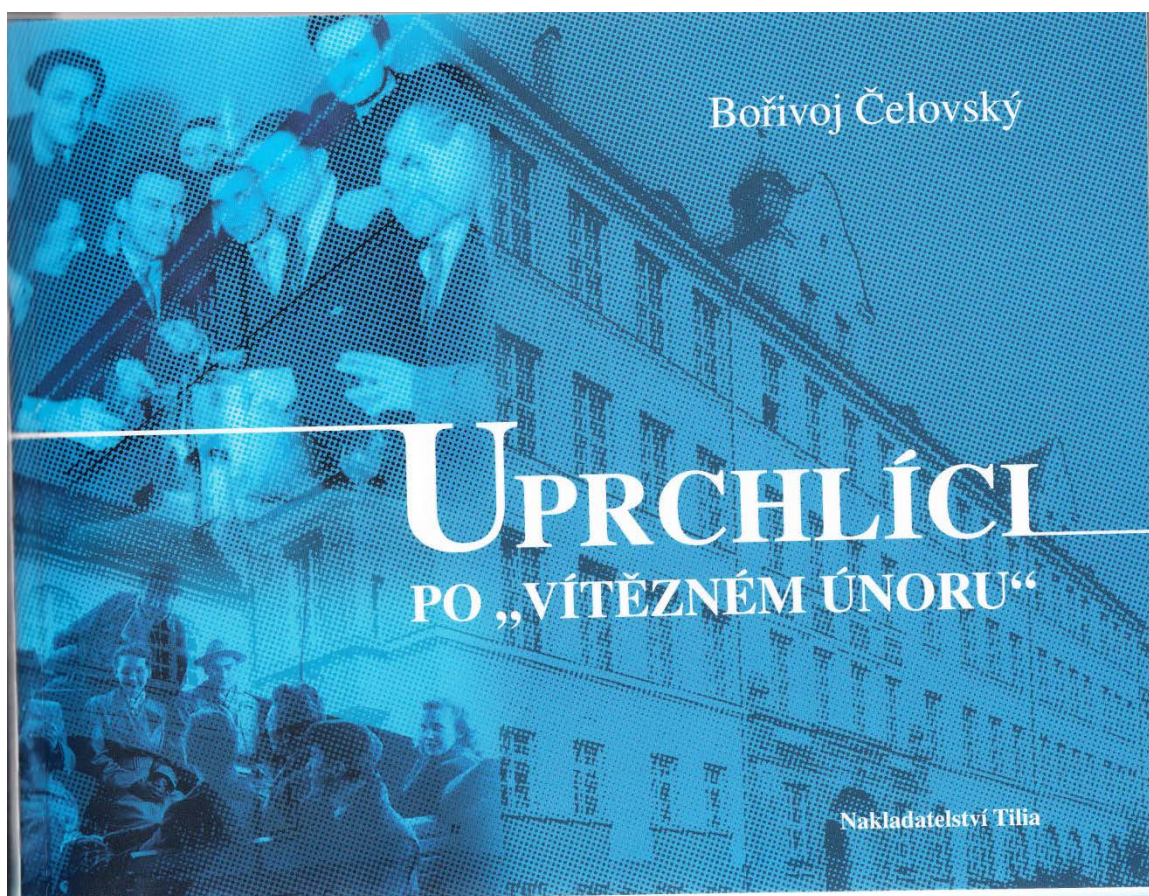
Příloha:

Faksimile stránky 10 „Lavičkova“ seznamu

Poslední stránka Lavičkova zápisu z 10. srpna 1949

Seznam uprchlíků z ČSR registrovaných v záchranném táboře Goetheschule, Regensburg, 1. 3. – 8. 12. 1948

Příjmení	Jméno	Narození datum	Narození místo	Stav	Náboženství	Národnost	Povolání	Místo posl. pobytu	Datum příchodu	Odehod kam	Odehod datum
Abbas	Štefan	8. 8. 20	P. Bystrica	svobodný	řím. kat.	Slovák	šofer	P. Bystrica	28. 8.		
Abbas	Jan	? 11. 23	P. Bystrica	svobodný	řím. kat.	Slovák	svářeč	P. Bystrica	30. 8.		
Abrahamová	Anna	27. 1. 31	Michalovce	svobodná	řec. kat.	Slovenka	domáca	St - Aš	30. 10.		
Abrahamková	Anna	17. 12. 12	Olšanka	vdaná	pravosl.	Česka	rolník	K. Vary	15. 9.		
Abrahamková	Věra	24. 3. 37	Olšanka	svobodná	pravosl.	Česka	dítě	"	15. 9.		
Abrahamek	Anatol	24. 2. 46	K. Vary	svobodný	pravosl.	Čech	dítě	"	15. 9.		
Abrahamek	Fedor	16. 10. 13	Olšanka	ženatý	pravosl.	Čech	rolník	"	15. 9.		
Adan	Zdeněk	26. 9. 24	Bratislava	svobodný	řím. kat.	Čech	nástrojař	Lysá n. Labem	1. 10.		
Adamec	Štefan	24. 12. 30	Levice	svobodný	řím. kat.	Slovák	pekar	Piešťany	12. 3.		
Adamec	Václav	21. 9. 29	Plzeň	svobodný	řím. kat.	Čech	zámečník	Plzeň	20. 3.		
Adamec	Václav	10. 6. 29	Břeclav	svobodný	řím. kat.	Čech	student	Břeclav	3. 4.		
Adamec	Karel	5. 6. 42	Hanover Něm.	svobodný	řím. kat.	Čech	dítě	D. Jifetín	17. 9.		
Adamcová	Marta	21. 1. 23	Hamry	svobodná	řím. kat.	Česka	delnice	"	17. 9.		
Adamčík	Jan	22. 9. 27	N. Ves n. Váh.	svobodný	řím. kat.	Slovák	pošt. pomoc.	Milhostice	1. 11.		
Adamčík	Vincent	9. 2. 28	Myjava	svobodný	evang.	Slovák	obchodník	Myjava	25. 11.		
Adamec	Vítězslav	29. 5. 28	Praha	svobodný	evang.	Čech	student	Praha	26. 7.		
Adamek	Emil	? 4. 23	Strání	svobodný	řím. kat.	Čech	skladník	Podmokly	10. 9.		
Adamek	Jarosl.	4. 9. 31	Praha	svobodný	řím. kat.	Čech	instalater	Praha	10. 10.		
Adamík	Frant.	16. 12. 24	Hrušky-Hodonín	svobodný	řím. kat.	Čech	krejčí	Hrušky	20. 10.		
Adamíra	Jarosl.	19. 11. 22	Vlkov	svobodný	čsl.cirkev	Čech	rolník	Vlkov	3. 5.		
Adamlová	Jarmila	20. 1. 14	Klatovy	vdaná	řím. kat.	Česka	domáca	Aš	4. 11.		
Adamovič	Jiří	19. 6. 29	Bratislava	svobodný	řím. kat.	Čech	student	Domažlice	26. 7.		
Adašek ?	Jozef	21. 6. 19	Pečky	svobodný	řím. kat.	Čech	fotograf	Varnsdorf	4. 5.		
Adler	Jiří	19. 11. 23	Praha	svobodný	řím. kat.	Čech	pošt. úř.	Praha	15. 5.		
Adler	Jindř.	21. 7. 21	Teplice Šanov	svobodný	řím. kat.	Čech	úředník	Praha	29. 5.		
Aisman	Otomar	2. 11. 21	Plzeň	ženatý	čsl.cirkev	Čech	obchodník	Brno	16. 7.		
Agn???	Ludvík	1. 5. 22	Audod	svobodný	řím. kat.	Slovák	robotník	Měst. Král.	10. 9.		
Albrecht	Rudolf	1. 2. 16	Ostrava	ženatý	řím. kat.	Čech	úředník	Ostrava	7. 9.		
Albrechtová	Jarmi.	28. 8. 26	Praha	rozvedená	řím. kat.	Česka	tajemnice	Praha	19. 4.		
Aleksiej	Antonín	19. 4. 15	Chust	svobodný	ortodoxní	Ukrajinec	krejčí	Cheb	3. 5.		
Aleksik	Ján	23. 6. 26	Olomouc	ženatý	řím. kat.	Čech	úradník	Olomouc	2. 10.		
Alexander	Frant.	15. 5. 20	Socaricu Rum.	svobodný	ortodoxní	Rumun	šofer	Socaricu	11. 4.		
Alchus	Pavel	16. 1. 28	Ujlaček-Nitr.	svobodný	řím. kat.	Slovák	železnič.	Ústí n. Lab.	10. 12.		
Alsery	Arnold	11. 6. 27	Aleš Gard	svobodný	řím. kat.	Čech	robotník	M. Ostrava	10. 8.		

Bořivoj Čelovský

UPRCHLÍCI

PO „VÍTĚZNÉM ÚNORU“

Nakladatelství Tilia

Bořivoj Čelovský

UPRCHLÍCI

PO „VÍTĚZNÉM ÚNORU“

Obálku a grafickou úpravu navrhla

Štěpánka Bělovská

Fotografie Goethova gymnázia v Řezně Peter Ferstl, Stadt Regensburg,
ostatní ze soukromého archivu autora

Vydalo nakladatelství Tilia

v Šenově u Ostravy v roce 2004 jako svou 106. publikaci

Vytiskla Tiskárna Oldřicha Haroka v Šenově u Ostravy

Vydání první

ISBN 80-86101-87-8

Aerogramme
By Air Mail Par Avion

Alpine National Park

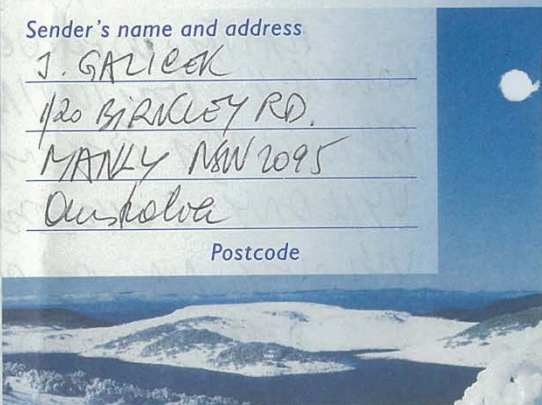

Declared in 1989, this 646,000 hectare park is the largest of Victoria's 33 national parks.
The rare nocturnal Mountain Pygmy-possum (*Burramys parvus*) inhabits boulder-strewn areas, which are covered by winter snow.

Australia
Postage paid

NAKLADATELSTVÍ TILIA
LIPOVA 825
739 34 ŠENOV u OSTRAVY

CZECH REPUBLIC
Country

Sender's name and address
J. GALICEK
120 BIRKLEY RD.
MANLY NSW 2095
Australia
Postcode

If anything is enclosed or any tape or sticker attached, this form must bear the appropriate postage for an air mail letter.

9 312650 274948
To open slit here first

AUSTRALIAN MADE

Faint handwritten text in green ink is visible on the back of the card.

VAŠE MÍ PÁNŮ,

SYDNEY, 2-11-1999

RE: B. ČELOUSKÝ; MNICHOVSKÁ DOHODA.

PROŠÍM, ZAŠLETE MNE LASKAVĚ OBRAZEM
VÝŠE UVEDENOU KNihu (VIZ INFORMACE V LN).
ZAPLATÍM OBRAZEM CENU + POŠTOVÉ,
COŽ UVEDTE NA PŘÍLOŽENÉ INFORMACI.
TAKÉ MNE PROŠÍM ZAŠLETE VÁMI VYDANÉ
KNIHY (SEZNAM) A VAŠEDICHTI PROGRAM.

PLATÍM V DOPORUČENÉM DOPISE V BAN-
KOVKÁCH (DM/US\$/A\$) DLE PŘÁNÍ NEBO
BANKOVNÍM ŠEKEM - TEN JE VSAK MENE
VÝKONNÝ S OHLEDEM NA BANKOVNÍ
VÝLOHY NA OBEU STRANÁCH.

DĚKUJI PŘEDEM A ZDRAVÍM

ING. J. GALIČEK
1/20 BIRKLEY RD,
MANLY NSW 2095

Overheliz

1x Mnichov zasláno 13. 11. 99

Příloha č. 16

Vážený pane šéfredaktore,

zasílám Vám prohlášení, týkající se vlastnictví českého tisku, se žádostí o jeho uveřejnění nebo o zahájení diskuze na toto téma. Jako novinářský profesionál, který je navíc prostředníkem mezi majiteli našich novin a jejich čtenáři, víte nejlépe, kde je zakopán pes. Jsem přesvědčen, že cenzura ticha, obestírající cizí majitele našich novin, se dlouho nedá udržet.

Konečně apeluji také na Vaše svědomí, abyste udělal alespoň to nejnutnější minimum k záchraně naší národní svěbytnosti a kultury a ventiloval tuto kauzu, neboť čas běží a nepočká.

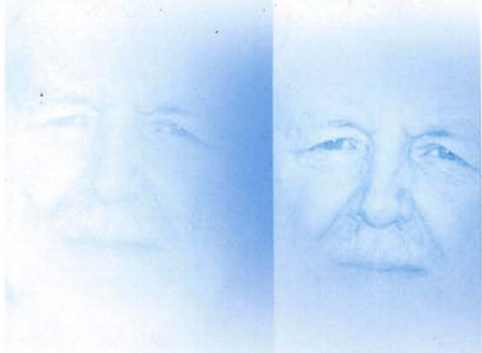
S pozdravem

V Ostravě, 10. ledna 2000.

Zasláno šéfredaktorům:
Lidových novin, Práva, MF Dnes, Haló novin, Špíglu, Zemských novin,
Hospodářských novin, Rovnosti, Svobody, Moravskoslezského dne, Národního
osvobození, Respektu, Reflexu, Týdne.

Pro informaci: Českému rozhlasu, České televizi, Nově a Primě.

PŘÁTELSKÉ SETKÁNÍ

Vážení a milí,
srdečně Vás zveme na přátelské setkání
s BOŘIVOJEM ČELOVSKÝM
u příležitosti vydání dvou jeho knih:
novinky *Uprchlíci po „Vítězném únoru“*
a reedice *Ta ženská von Hohenlohe*.

Setkání se uskuteční ve čtvrtek 15. dubna v 17.00 hodin
v literární kavárně knihkupectví Academia, Václavské
nám. 34, Praha 1.

Těší se na Vás autor a zástupci nakladatelství Tilia

s Bořivojem Čelovským

Příloha č. 18

: 1

tisku: 27.2.2012 / 10:42:53

(a):Prollová Zoja

m: PROVYS/PRO

Strana

Datum

Vytiskl

Systé

Název pořadu: Noviny, kterým se dá věřit?

Název seriálu:

Důležitost uchování: A Pracovní název:

IDEC: 401 231 10014/3080

Nákl. střed.: 4231 Tvůrčí skupina:

Druh hlavní výroby: VYROBA

Anotace: /Klekánice 01 - 51//noviny//tiskárna//kartel//německý majitel//novinový stánek//denní tisk//regionální tisk//Moravské noviny
Rovnost//Svoboda//Moravskoslezský den//Deníky
Moravia//Deníky Bohemia//Moravskoslezský
deník//tiskárny//rotačky//Vlataba-Labe-
Pres//nakladatel//vydavatel//šéfredaktor//novinář//Úřad na
ochranu hospodářské soutěže//monopol//spisovatel//žurnalistika//Mladá Fronta
Dnes//Lidové noviny//Právo//Binar Ivan//Vaculík Ludvík//Pohan
Jaromír//Šebestík Ivo//Parma Pavel//Válová
Irena//Bělovský Vít//Hůla Jan//Ryšánková Irena//ministerstvo kultury//mediální
komise/

Obrazové záběry k pořadu:

/tiskárna/rotačky, int., ext., /novinář/, /Vltava-Labe-
Press/budova ext., int.,
/stánek/novinový, /tisk/denní, regionální, /noviny/Lidové
noviny, Právo, Mladá Fronta
Dnes, Deníky Moravia, Deníky Bohemia,
/redakce/Rovnost, int., /Racek Ilja/vedoucí
odboru kultury a památkové péče Moravskoslezského
kraje, /Tošenovský
Evžen/hejtman Moravskoslezského kraje, /Čelovský
Bořivoj/historik, /Úřad na
ochranu hospodářské soutěže/budova ext., int., /Binar
Ivan/ hovoří, /Dillenz Antonín/
hovoří, /Rovnost/ moravské noviny, /Vaculík Ludvík/
hovoří spisovatel, /Herman
Tomáš/ hovoří novinář, /Konečná Kateřina/ hovoří
novinářka, /Pohan Jaromír/ hovoří
bývalý šéfredaktor Rovnosti, /Šebestík Ivo/ hovoří,
/redakce-kancelář/, /Vondráková
Olga/ hovoří redaktorka, /Klos Robert/ hovoří redaktor,
novinář, /Vltavalabepress/ ext.
objektu, /Parma Pavel/ hovoří šéfredaktor Deníků
Moravia, /Hůla Jan/ hovoří
ekonomický ředitel Vltava-Labe-Press, interiér tiskárny,
/tiskárna/ int., /Ryšánková
Irena/ novinářka Rovnosti, /noviny Brno/, /Bělovský Vít/
hovoří, /noviny Olomoucký
den a Rovnost/, /stánek novinový/ nákup tisku, /Dnes a
Lidové noviny/ ext. objektu,
/Válová Irena/ hovoří, /Úřad pro ochranu HS/ budova,
hovoří ředitel /Bednář Josef/,
/Právo-inzerce/ ext. budovy, /Zaorálek Lubomír/ hovoří
poslanec ČSSD, /Růžička
Michal/ hovoří, /Ryšánková Irena/ hovoří, /články
novinové/ a foto - stejná v různých
druzích novin, /tisk regionální/, /Langer Ivan/ hovoří
poslanec, /Ministerstvo kultury/
ext. budovy v Praze, /Fuchsová Dita/ hovoří mluvčí

Č.části:

Ministerstva kultury, /Bittnerová
Pavla/ hovoří, /Čelovský / hovoří historik, /noviny
Svoboda/ ext. tiskárny, budova na
Mlýnské ulici v Ostravě, /Pohan Jaromír/ hovoří

Obsah: 30. září se spojily známé regionální deníky. Dnes si tak na celé Moravě můžeme pod různými názvy koupit prakticky jeden jediný deník. Všechny se připravují v jediné centrální redakci. Deníky mají stejný formát, stejné fotografie a stejné zprávy. Liší se jen názvem a vloženou regionální přílohou. Podobná situace je i v Čechách. Jak probíhalo spojení známých regionálních deníků? Kupujeme si ještě noviny anebo se z nich už stávají jen obálky na inzerci? Kdo vlastní většinu českého tisku?

Noticka premiéry:

Noticka reprízy:

Klíčová slova: Klekánice 01-51, noviny, tiskárna, kartel, německý majitel, novinový stánek, denní tisk, regionální tisk, Moravské noviny Rovnost, Svoboda, Moravskoslezský den, Deníky Moravia, Deníky Bohemia, Moravskoslezský deník, tiskárny, rotačky, Vlataba-Labe-Pres, nakladatel, vydavatel, šéfredaktor, novinář, Úřad na ochranu hospodářské soutěže, monopol, spisovatel, žurnalistika, Mladá Fronta Dnes, Lidové noviny, Právo, Binar Ivan, Vaculík Ludvík, Pohan Jaromír, Šebestík Ivo, Parma Pavel, Válová Irena, Bělovský Vít, Hůla Jan, Ryšanková Irena, ministerstvo kultury, mediální komise,

Účinkující: neuvedeni

Publicistické vystoupení: Bednář Josef, Bělovský Vít(novinář), Binar Ivan(redaktor RFE), Bittnerová Pavla(šéfredaktorka Moravskoslezského Deníku), Čelovský Bořivoj(historik), Dillenz Antonín(vedoucí redakce Rovnost), Fuchsová Dita(tisk. ml. MK), Herman Tomáš, Hůla Jan(ekonomický ředitel VLP), Hvíždala Karel(býv. šéfredaktor MFD), Klos Robert(novinář),Kodrlé Vít(býv. ekonomický náměstek OSNA), Konečná Kateřina(novinářka), Parma Pavel(šéfredaktor Deníků Moravia), Pohan Jaromír(býv. šéfredaktor Rovnosti), Racek Ilja(vedoucí odboru kultury MS kraje), Růžička Michal(býv. zástupce šéfredaktora MFD), Ryšanková Irena(novinářka), Šebestík Ivo(býv. šéfredaktor Svobody), Tošenovský Evžen(hejtman Moravskoslezského kraje), Vaculík Ludvík, Válová Irena(novinářka), Vondráková Olga(novinářka), Zaorálek Lubomír(poslanec ČSSD)

Název pořadu: Je nám už všechno jedno?

Název seriálu: Ta naše povaha česká

Důležitost uchování: A Pracovní název: Je nám už všechno jedno?

IDEC: 402 213 10001/1004

Nákl. střed.: 4213 Tvůrčí skupina:

Druh hlavní výroby: VYROBA

Anotace:

Obrazové záběry k pořadu: /Čelovský Bořivoj/ historik, hovoří, /Jelínek Miroslav/ předseda Syndikátu novinářů, hovoří, /Hvížďala Karel/ novinář, hovoří, /deníky-různé tituly/, /stánky s novinami/, /lidé si kupují noviny/, /Kodrlé Vít/ hovoří, /zaměstnanci tiskáren novin/ u PC, /Lorencová Jana/ spoluzakladatelka Moravskoslezského dne, hovoří, /Balšínek Dalibor/ šéfredaktor týdeníku Týden, hovoří, /Uhde Milan/ spisovatel, hovoří, /Velíšek Zbyněk/ publicista, hovoří, /Keller Jan/ sociolog, hovoří, /Dostál Pavel/ ministr kultury ČR, hovoří, /linky-výroba novin/, /Kantůrková Eva/ spisovatelka, hovoří, /Kraus Jan/ herec, publicista, hovoří, /Bartošek Jaroslav/ katedra žurnalistiky Olomouc, hovoří, /Pithart Petr/ hovoří předseda Senátu, /Vaculík Ludvík/ spisovatel, hovoří, /rotačka tiskárenská/, /noviny Dnes/, /tiskárna novin/ výpočetní technika v tiskárně, interiér tiskárny,, /noviny německé/, /noviny Super/

Obsah:**Notická premiéry:** Jsou obavy o svobodu českého tisku oprávněné? Režie J. Vašíček.**Notická reprízy:** Jsou obavy o svobodu českého tisku oprávněné? Režie J. Vašíček.

Klíčová slova: Noviny, časopisy, prodej, vydavatelé, media, nakladatelství, tisk, MAFRA, Čelovský Bořivoj, Jelínek Miroslav, Balšínek Dalibor, Hvížďala Karel, Kodrlé Vít, Uhde Milan, Dostál Pavel, Velíšek Zdeněk, Keller Jan, Kantůrková Eva, Kraus Jan, Bartošek Jaroslav, Pithart Petr, Vaculík Ludvík, Syndikát novinářů, Lorencová Jana, noviny, Super

Účinkující: Balšínek Dalibor, Bartošek Jaroslav, Čelovský Bořivoj, Dostál Pavel, Gus Gus, Hvížďala Karel, Jelínek Miroslav, Kantůrková Eva, Keller Jan, Kodrlé Vít, Kraus Jan, Lorencová Jana, neuvedeni, Pithart Petr, Uhde Milan, Vaculík Ludvík, Velíšek Zdeněk

Č.části:

Název pořadu:**Týden v regionech**

Název seriálu:

Týden v regionech

Č.části:

Důležitost uchování:

A

Pracovní název:

IDEC: **403 231 10021/2019****Nákl. střed.: 4231****Tvůrčí skupina:**

Druh hlavní výroby: ZPRAV

Anotace:

Obrazové záběry k pořadu:

/Kleková Silvie/ průvodce pořadem, /technika vojenská/ obrněná vozidla v terénu, vrtulníky vojenské ve vzduchu, /Parma Jiří/ hovoří skokan na lyžích, /nemocnice Ostrava-Poruba/ ext. Fakultní nemocnice Poruba, pavilony,, /mústek skokanský Frenštát pod Radhoštěm/ a lanovka k němu - léto, /lanovka Frenštát pod Radhoštěm/ podél skokanského můstku - léto, /Tršice u Olomouce/ ext. historického domu ve zchátralém stavu - památka, /Romové a lichva/ o problémech s vypůjčováním peněz hovoří Romové, /Vishwanathan Kumar/ hovoří romský ředitel Občanského sdružení Vzájemného soužití, /oběti lichvy/ hovoří Romové, /Poláčková Lýdia a Vishwanathan Kumar/ hovoří ve studiu romská poradkyně Ostravského magistrátu a ředitel Občans. sdruž. Vzájemné soužití, Kleková Silvie - moderátor, /Šároch Václav/ hovoří kriminalista Správy Policie ČR v MSK, /Babka Václav/ hovoří radní města Ostravy, /Jašurek Mirko/ hovoří nám. primátora města Ostravy, /Carbol Jiří/ hovoří nám. hejtmana MSK, /Wenigerová Jaroslava/ hovoří náměstkyně hejtmana MSK, /Nováček Radim/ hovoří radní MSK, /náměstí Olomouc/ Horní náměstí, kašna, - letní záběry, /kašna Olomouc/ na Horním náměstí - léto, /publikace o Evropské unii/, /anketa o kampani o Evropské unii/, /Stuchlík Zdeněk prof./ hovoří děkan Slezské univerzity Opava, /radnice Opava/ ext., tvář města, /Slezská univerzita Opava/ ext. budovy, jednání v interiérech o EU, /Zahradník Petr/ hovoří ekonom, /Němeček Pavel/ hovoří ekonom EU, /bankovky Euro/ mince Euro, detaily obou stran bankovek různých hodnot, mince, /mince Euro/ a bankovky v

Obrazové záběry k pořadu:

detailech, /Herzig Josef/ hovoří starosta Krnova, /kaťuše - útok/ ČB záběry z 2.

světové války, vojenský útok, požár města, armáda německá, kříž hákový, Hitler jedoucí v autě(ČB), /Hitler Adolf/ ČB záběry z války, jedoucí v autě(ČB), /Čelovský Bořivoj/ hovoří historik a spisovatel, /válka 2. světová/ útok vojenský, kaťuše, tanky, Hitler, armáda německá(ČB)

Obsah:

Noticka premiéry: *Nejdůležitější události týdne v krajích*

Noticka reprízy:

Klíčová slova:

Kleková Silvie, Romové, Rómové, Parma Jiří, nemocnice Ostrava-Poruba, FNSP

Ostrava-Poruba, můstek skokanský Frenštát, lichva, lichvářství, Vishwanathan Kumar, Poláčková Lýdia, Šaroch Václav, Policie SMK, Babka Josef, Jašurek Mirko, Carbor Jiří,

Wenigerová Jaroslava, Nováček Radim, náměstí Olomouc, kašna Olomouc, anketa-Evropská

unie, Stuchlík Zdeněk, Slezská univerzita Opava, radnice Opava, Němeček Pavel, bankovky

Euro, mice Euro, peníze Euro, Herzig Josef, válka 2. světová, kaťuše, útok vojenský,

dějiny-válka, Hitler Adolf, Borák Mečislav, Čelovský Bořivoj,

Příloha č. 19

1. ÚSTR dnes ocenil 19 osobností za boj za obnovu svobody

Datum vydání: 16.11.2009 Čas vydání: 15:47 Klíčová slova: ČR; historie; ocenění S: dce P: 4 K: pol; pod

2. Výběr významných úmrtí v České republice v roce 2008

Datum vydání: 12.12.2008 Čas vydání: 10:10 Klíčová slova: ČR; historie; úmrtí; 2008; PROFIL; FOTO S: dce P: 4 K: pol; pod

3. Přehled událostí z domova o čekávaných ve čtvrtek 13. prosince

Datum vydání: 12.12.2001 Čas vydání: 13:00 Klíčová slova: DENÍK 13. prosince ; domácí S: dpl P: 5 K: den

4. PRAHA čtvrtek 13. prosince

Datum vydání: 11.12.2001 Čas vydání: 13:46 Klíčová slova: AVÍZO; média; seminář; 13. prosince S: dpl P: 5 K: den; med; spl

5. Historik Čelovský ve své knize vysvětluje, kdo ovládá český tisk

Datum vydání: 29.9.2001 Čas vydání: 17:04 Klíčová slova: ČR; literatura; média S: dov P: 4 K: kul; med; pol

6. Přehled kulturních událostí o čekávaných ve čtvrtek 15. března

Datum vydání: 14.3.2001 Čas vydání: 13:00 Klíčová slova: DENÍK 15. března ; domácí ; kultura S: dpl P: 5 K: den

7. OSTRAVA čtvrtek 15. března

Datum vydání: 12.3.2001 Čas vydání: 13:37 Klíčová slova: AVÍZO; literatura; Čelovský; 15. března S: dpl P: 5 K: den; kul; spl

ÚSTR dnes ocenil 19 osobností za boj za obnovu svobody

Praha 16. listopadu (ČTK) - Ústav pro studium totalitních režimů (ÚSTR) dnes poprvé udělil pamětní medaile Václava Bendy. Cenu nesoucí jméno protikomunistického disidenta dostalo 19 osobností, které sehrály význačnou roli v boji za obnovu svobody a demokracie Československa v letech nesvobody a komunistické moci. Je mezi nimi například federální ministr vnitra Ján Langoš, syn generála Heliadora Píky nebo Bendova manželka. ČTK to dnes sdělil mluvčí ústavu Jiří Reichl. "Václav Benda byl významný disident a jeho činy směřovaly k vyrovnání se s totalitní minulostí," vysvětlil mluvčí tým, že se ústav inspiroval na Slovensku, kde jsou udělovány medaile dalšího významného disidenta Langoše. Toho dnes ÚSTR zařadil mezi oceněné. Langoš byl federálním ministrem vnitra, později se zasloužil o zřízení slovenského Ústavu paměti národa.

Další oceněný Milan Píka, který za druhé světové války působil u Britského královského letectva, dokázal po 20 letech úsilí očistit jméno svého otce Heliadora. Ten byl zatčen po únoru 1948 a ve vykonstruovaném soudním procesu odsouzen k smrti za údajnou zradu.

Oceněná Kamila Bendová se společně se svým manželem Václavem podílela na činnosti Charty 77 a Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných.

Mezi dalšími oceněnými je například legionář Čeněk Kudláček, který bojoval v Rusku, Francii a Itálii. Další medaile poputuje do Velké Británie Denis Nicholsonovi, který se za druhé světové války podílel na výcviku československých parašutistů stejně jako další britský instruktor Ernest van Maurik. Ten cvičil členy operační skupiny Antropoid Jana Kubiše a Jozefa Gabčíka, kteří provedli atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha.

Medaili dostal i plukovník letectva ve výslužbě Miroslav Dvořáček a odbojář Jaroslav Fabok. Ústav ocenil také Olgu Hrubou, která iniciovala celosvětový protest proti odsouzení Milady Horákové. František Kohout, Bohumil Širínek a Vladimír Krub získali medaili za to, že položili své životy při demonstraci 20. až 21. srpna 1969 v Praze. Oceněná bohemistka Marianne Canavaggio byla prostřednicí Pavla Tigrida, za což ji šikanovala Státní bezpečnost.

Ivo Feierabend je mimo jiné veteránem korejské války. Významný představitel krajanského hnutí v

Kanadě Mirko Janeček v exilu vydával časopis Kanadské listy, v němž podchycoval činnost demokratickéhočeskoslovenského živlu v zahraničí. **Bo ř ivoj Č elovský** pomáhal v Kanadě přistěhovalcům z komunistického bloku. Danuše Muzikářová byla zastřelena při demonstracích 21.srpna 1969 v Brně,stejně tak i Stanislav Valehrach. Posledním z oceněných je literát a signatář Charty 77 Jiří Gruša, který po roce 1969 publikoval v samizdatu a spoluorganizoval edici Petlice.
mrm tep

Výběr významných úmrtí v České republice v roce 2008

Ke zpravodajství: FOTO ve fotoarchivu

Fotografie jsou v archivu ČTK u zhruba poloviny zemřelých.

Praha 12. prosince (ČTK) - Výběr nejvýznamnějších českých osobností, které se konce letošního roku nedožily:

LEDEN

- 5. - Ve věku 94 let zemřel děkan svatopetrské kapituly Ludvík Horký, jenž v letech 1972 až 1990, kdy nebyl obsazen biskupský stolec, vedl jako administrátor brněnskou diecézi.
- V 59 letech zemřel soudce Krajského soudu v Plzni Zdeněk Minařík.
- 6. - Ve věku 81 let skonal nestor českého pivovarnictví Ivo Hlaváček, který přes 30 let pracoval V Plzeňském Prazdroji a Gambrinusu.
- 11. - Ve věku 87 let zesnul divadelní režisér Jiří Dalík.
- 15. - V nedožitých 50 letech zemřel hokejový trenér a bývalý hokejista Zdislav Tabara.
- 21. - Ve věku 85 let skonal režisér a scenárista Jiří Sequens.
- 22. - Krátce před svými 88. narozeninami zemřel herec Gustav Heverle.
- 23. - Ve věku 103 let zesnul specialista v oblasti elektrárénství a energetického průmyslu, profesor Jiří Brauner.
- Ve věku 82 let zemřel astronom žijící od roku 1968 ve Spojených státech Miroslav Plavec.
- 25. - Ve věku 65 let zemřela scenáristka a spisovatelka Irena Charvátová.
- 29. - V 85 letech skonal válečný veterán, brigádní generál ve výslužbě Jan Paroulek.
- 30. - Ve věku 83 let zemřel zakladatel fyzikální organické chemie v České republice Otto Exner.
- 31. - Ve věku 93 let zemřel bývalý rychlostní kanoista a nejstarší český olympijský vítěz František Čapek; na olympijských hrách v roce 1948 zvítězil na trati 10.000 metrů.
- Ve věku 82 let zemřel bývalý hokejový útočník Miroslav Rejman.
- V 64 letech zemřel textař Michal Bukovič.

ÚNOR

- 2. - Ve věku 74 let zemřel architekt a urbanista Miroslav Baše.
- 4. - Ve věku 80 let skonal herec Otto Lackovič.
- V 60 letech zemřel herec Alexej Okuněv.
- 6. - V 61 letech zemřel výkonný místopředseda Ústavu pro studium totalitních režimů, místopředseda Společnosti pro trvale udržitelný život a bývalý ministr životního prostředí Ivan Dejmál.
- 7. - V nedožitých 61 letech zemřel bývalý poslanec za ODA Viktor Dobal.
- 12. - Ve věku 84 let zemřel historik a publicista **Bo ř ivoj Č elovský**.
- 16. - Ve věku 96 let zesnul nejstarší český olympionik Josef Klíma, bývalý basketbalista, basketbalový trenér, rozhodčí a lékař Josef Klíma
- Ve věku 83 let zemřel bývalý senátor ČSSD a někdejšístarosta Vrbna pod Pradědem Zdeněk Babka.
- 23. - V 74 letech skonal průkopník české rostlinné genetiky Jiří Velemínský.
- 29. - V 88 letech zemřel účastník protinacistického odboje, plukovník ve výslužbě Čestmír Šíkola.

BŘEZEN

- 2. - Ve věku 85 let zemřel tenorista Jan Hlavsa.
- V nedožitých 88 letech skonal malíř a textilní výtvarník Jiří Mrázek.
- 3. - Ve věku nedožitých 80 let zemřel bývalý československý ministr všeobecného strojírenství Pavol Bahyl.
- 6. - Ve věku 84 let zemřel bývalý hokejový útočník a trenér Stanislav Konopásek.
- 10. - Ve věku 88 let skonal herec Radovan Lukavský.
- 14. - Ve věku 90 let zesnul předseda Ústředí muslimských náboženských obcí v ČR Mohamed Ali Šilhavý.
- 15. - V 58 letech zemřel romský kytarista a písničkář Ján Ačo Slepčík.
- 23. - Ve věku 84 let zemřela herečka Zora Jiráková.
- Krátce před svými 86. narozeninami zemřel operetní zpěvák Antonín Julínek, otec ministra zdravotnictví Tomáše Julínka.
- 26. - Ve věku 83 let zesnul bývalý předseda Československého svazu cyklistiky Rudolf Böhm.

DUBEN

- 2. - V 60 letech zemřel bývalý dlouholetý fotbalový obránce Slavie Praha Jiří Grospič.
- 3. - V nedožitých 79 letech zemřel sochař, malíř, grafik, pedagog a předseda Spolku výtvarných umělců Mánes Vladimír Preclík.
- 5. - Krátce před svými 78. narozeninami skonal filmová publicistka, konferenční tlumočnice a překladatelka z maďarštiny Kateřina Pošová.
- 13. - Ve věku 74 let zemřela televizní scenáristka, dramaturgyně a producentka Helena Sýkorová.
- 14. - Ve věku 81 let zesnula filmová novinářka, scenáristka a dramaturgyně Alena Munková.
- 20. - V 74 letech zemřel hudební skladatel a dlouholetý dramaturg Symfonického orchestru Českého rozhlasu Jiří Kalach.
- 24. - Ve věku 84 let zemřel právník, politolog, sociolog a signatář Charty 77 František Šamalík.
- 28. - Ve věku 84 let skonal hudební skladatel, jazzový aranžér, televizní dramaturg a režisér Miloslav Ducháč.

KVĚTEN

- 2. - Zavražděn pětáctýřicetiletý hudebník František Sahula, frontman skupiny Synové výčepu a bývalý kytarista kapely Tři sestry.
- 17. - Na následky těžkých zranění, která si způsobil po pádu během svého vystoupení, zemřel jedenačtyřicetiletý provazochodec Manuel Berousek alias Berondini.
- 20. - V nedožitých 94 letech zemřel architekt žijící od 40. let ve Spojených státech Jan Hird Pokorný.
- 25. - Ve věku 77 let zesnul literární historik a kritik Antonín Jelínek, bývalý dlouholetý předseda Obce spisovatelů.

ČERVEN

- 12. - Ve věku 90 let skonal spisovatel a překladatel Zdeněk Urbánek, jeden z prvních signatářů Charty 77.
- V 56 letech zemřel bývalý hokejový obránce Miroslav Dvořák.
- 16. - V nedožitých 68 letech zemřel bývalý basketbalista a sportovní novinář Zdeněk Vlk.
- 17. - Ve věku 59 let zemřela spisovatelka Alexandra Berková.
- 19. - Ve 46 letech zemřela choreografka a tanečnice Eva Černá.
- 25. - Ve věku 86 let zesnul průkopník evoluční psychologie v České republice Jaroslav Madlafousek.
- 27. - Ve věku 92 let skonal poslední německy píšící pražská spisovatelka Lenka Reinerová.

- V 82 letech zemřela Ivana Tigridová, vdova po publicistovi, spisovateli a politikovi Pavlu Tigridovi.

ČERVENEC

1. - Ve věku 109 let, sedmi měsíců a 19 dnů skonala nejstaršíobyvatelka České republiky Marie Kráslová.

6. - V nedožitých 75 letech zemřel zpěvák Karel Hála.

10. - Při dopravní nehodě zahynul šestačtyřicetiletý bývalý motocyklový závodník a průkopník superbiků Ondřej Lelek.

14. - Ve věku 81 let skončil sociolog Pavel Machonin.

19. - V 62 letech zemřel bývalý reprezentant v silniční cyklistice Jiří Zelenka.

23. - Ve věku 81 let zesnul malíř Ivan Sobotka.

25. - Na následky vážných zranění, která utrpěl při dopravní nehodě, zemřel osmatřicetiletý bubeník, textař a zakládající člen skupiny Chinaski Pavel Grohman.

28. - Ve věku 86 let zesnula autorka dětských knížek a překladatelka z ruského jazyka Milena Lukešová.

SRPEN

6. - Ve věku 77 let zemřel sportovní novinář Pavel Novotný.

- V 79 letech skončil nestor české gastronomie Ladislav Nodl.

9. - Ve věku 71 let zemřel scénograf, architekt a pedagog Miroslav Melena.

- Obětí rodinné tragédie se stal dvaatřicetiletý mnohonásobný kulturistický šampion Radek Suchomel.

10. - Krátce po svých 75. narozeninách zemřel bývalý hokejový obránce a trenér František Tikal.

12. - Ve věku 76 let zesnul podnikatel a zakladatel fotbalového klubu 1. FC Synot Miroslav Valenta.

14. - V 75 letech zemřel překladatel, právník a diplomat Jan Válek.

21. - Ve věku 70 let zemřel herec, divadelní inspicient a intendant Vladimír Hrabánek.

ZÁŘÍ

1. - V nedožitých 94 letech zemřel kanadský podnikatel českého původu Tomáš Baťa mladší, výrobce obuvi.

5. - Ve věku 86 let skončil umělecký sklář žijící od roku 1947 v Irsku Miroslav Havel.

9. - V 58 letech zemřel architekt a pedagog Martin Roubík.

11. - V 33 letech zemřela herečka Anna Bendová.

16. - Ve věku 82 let zesnul houslař Vladimír Pilař.

19. - V nedožitých 83 letech skončil hudební skladatel a pedagog Alois Piňos.

20. - Při exhibičním vystoupení zahynul devětatřicetiletý motocyklový kaskadér Pavel Hanzlík.

- Při teroristickém útoku na hotel Marriott v pákistánském Islámábádu zahynul společně se svou tříadvacetiletou vietnamskou přítelkyní sedmačtyřicetiletý český velvyslanec Ivo Žďárek.

22. - Ve věku 80 let skončil revmatolog, odborník na biochemii pojivových tkání a bývalý ministr školství ČR Milan Adam.

23. - V nedožitých 91 letech zemřel generálmajor ve výslužbě a ikona českých vojenských chemiků Josef Souček, žijící od 50. let v Brazílii.

27. - Ve věku 62 let zemřel fotbalový agent a bývalý trenér Alois Sommer.

28. - V nedožitých 98 letech zesnul spisovatel Adolf Branald.

29. - V 65 letech zemřel bývalý fotbalový obránce pražské Slavie Bohumil Smolík.

ŘÍJEN

5. - Ve věku 86 let zemřel bývalý politik Josef Korčák, předseda vlády ČSR a místopředseda vlády

ČSSR v letech 1970 až 1987.

- 7. - Nalezen mrtev čtyřiapadesátiletý hladovkář Miloslav Mareček.
- 9. - Hoteliér Bohumír Ďuričko zastřelil čtyřicetiletého podnikatele Václava Kočku mladšího.
- 10. - Ve věku 85 let skonala herečka Jiřina Petrovická.
- Ve věku 72 let zemřel skladatel filmové hudby žijící od roku 1968 v Kanadě Milan Kymlička.
- 12. - V nedožitých 84 letech zesnul malíř, grafik a ilustrátor Vladimír Tesař.
- Ve věku 80 let zemřel potomek šlechtického rodu Radslav Kinský.
- 13. - V 57 letech zemřel podnikatel, majitel hřebčína Albertovec a čestný prezident fotbalového klubu Dukla Praha Josef Hájek.
- 15. - Krátce před svými 89. narozeninami zemřel stíhací pilot z druhé světové války, generálmajor ve výslužbě Stanislav Hlučka.

LISTOPAD

- 5. - V 70 letech zemřela fotografa, editorka a bývalá dlouholetá pracovnice Národního filmového archivu v Praze Věra Matrasová, žijící posledních deset let v Kanadě.
- 10. - Ve věku 80 let zesnul geolog a geomorfolog Josef Sekyra, první Čech, který stanul na jižním pólu (1969) a zdolal sedmitisícový vrchol (1961).
- 11. - Ve věku 86 let skončil hudební skladatel, muzikolog a spisovatel Jiří Berkovec.
- 14. - V nedožitých 46 letech zemřel překážkář Aleš Höffer, halový mistr Evropy v běhu na 60 metrů překážek z roku 1988.
- 22. - V 77 letech zemřel divadelní inspicient a příležitostný herec Gaston Šubert.
- 28. - V nedožitých 80 letech zemřel historik a bývalý disident Jaroslav Mezník.
- 30. - V 91 letech zesnul bývalý hokejový obránce Miroslav Sláma, žijící od roku 1948 ve Spojených státech.
- V 52 letech zemřel dlouholetý šéf sportovního oddělení Českého svazu ledního hokeje a ředitel první ligy Stanislav Šampalík.

PROSINEC

- 2. - Ve věku 75 let zemřel scénický a kostýmní výtvarník Luboš Hrůza.
- 6. - Ve věku 71 let zemřel bývalý fotbalista Slavie Praha František Morávek.
- 8. - V nedožitých 53 letech zemřel zvukový a hudební režisér Petr Werner, šestý "neviditelný" člen skupiny Jablkoň.
- 10. - V 55 letech zemřel televizní scenárista a dramaturg Miloš Fedaš.

ČTK

Historik Čelovský ve své knize vysvětluje, kdo ovládá český tisk
OSTRAVA 29. září (ČTK) - Situaci na české mediální scéně a především vlastnickým vztahům v tištěných médiích se věnuje historik **Bořivoj Čelovský** ve své knize "Konec českého tisku?". Tento měsíc ji vydalo nakladatelství Tilia. Autor upozorňuje, že až na deníky Právo a Haló noviny je veškerý důležitý český tisk v německých rukou.

"V situaci, kdy má cizí vlastník pod kontrolou český tisk, se obávám toho, že by docházelo ke zkreslování informací například v době propuknutí možné bilaterální krize," řekl dnes ČTK Čelovský. Uvedl, že chce vyvolat diskusi o změně daňového zákona a ochraně českého tisku. V knize politiky kritizuje za to, že cizím firmám umožnili převzít kontrolu nad tištěnými informacemi.

Recenzent knihy Jan Trávníček ale Čelovskému vytýká, že se nevěnuje hluboké ekonomické analýze tisku před a po vstupu cizích vlastníků. Šéfredaktor Deníků Moravia Pavel Parma ČTK řekl, že

deníky Svoboda a Moravskoslezský den byly před sloučením do jednoho regionálního listu ztrátové: Než je převzal německý majitel, podle něj prodělaly až desítky miliónů korun ročně. Historik uvedl, že knihu rozeslal všem poslancům a senátorům a 1400 českým intelektuálům. "Denně dostávám asi 20 ohlasů, až na jedinou výjimku byly všechny příznivé," dodal.

Bořivoj Čelovský se narodil v roce 1923 v Heřmanicích u Ostravy. Vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, katolickou univerzitu v Montrealu a univerzitu v Heidelbergu. Více než 40 let prožil v exilu. Věnuje se česko-německým vztahům; je autorem deseti knih.

Elena Mazurová ktp vb

Bratři, 2. 12. 98

Naklady knihy Tilia

Prosim, w se zúčastněte v příštím posílání
recenzí na knihu Nové Československo, kterou jste
zásluhou vydali. Byla obstarána v Nových knihách
1998, č. 41.

Dotyčnou knihu

a předložíte

Robert Kusčák

Čelovský Bořivoj. Čeští historici jsou spoluzodpovědní za smutný stav našeho národa.
Komentář v Lidových novinách 1999/11/24, strana 11

Bůh ví, že je mnoho shnilého ve státě českých historiků. Po dlouhých čtyřicet let jsem bezmocně zatímal pěsti při četbě Československého časopisu historického a Příspěvků k dějinám KSČ, aniž jsem se po roce 1989 dočetl jediného slova omluvy za ty nejhrubší prohřešky proti prosté slušnosti, nemluvě o zpržňování národních ději. „Státní“ historici obojího druhu – ti, kteří sloužili politické vrchnosti před pražským jarem, a ti, kteří se jí klaněli po něm – zůstali po listopadu většinou na svých místech. Některým z nich připadlo zatěžko zbavit se starých návyků, a tak se s největší ochotou dali do služeb státu nového. Dnešní mizérie v komunitě českých historiků jde ruku v ruce s mizerným stavem naší národní politiky. „Státní“ historici, všichni vychovaní doktrínou marxistického historického materialismu a mnozí pod jejím vlivem, budou tvrdit, že tomu ani jinak nemůže být, neboť my všichni – i historici – jsme produktem společnosti. Jak to o sobě řekl Jan Křen ve svém stěžejním díle *Do emigrace* (1963): „Autor se otevřeně hlásí k té generaci našich historiků, kteří byli vedeni k marxismu-leninismu především svou životní nebo přesněji politickou zkušeností. Marxismus dává historické práci pevné vodítko a vyzkoušenou oporu, jež přinesla plody, které nemohou být přehlédnuty.“ Dovolím si s touto pohodlnou doktrínou nesouhlasit a tvrdit, že naopak obec českých historiků je spoluzodpovědná za smutný stav našeho národa. Neboť historik je pověřen společností, aby vypovídal o její minulosti tak, jak ji vidí on, a nikoliv tak, jak by ji ráda viděla společnost nebo vláda. Tento axiom by měl být ještě více evidentní, jde-li o nejmladší historii. Nejdražším majetkem historika je jeho neposkvřená reputace spolehlivého interpreta minulosti a jeho prokázaná osobní integrita. Jeho historik, který přes svůj stařecký věk dobře rozumí netrpělivosti svých mladých kolegů, protože stejně jako oni nemá důvod hledat alibistická slova, podporují jejich snahy po očistě historické profese. Zároveň je však varuji před něčím, co všichni dobře známe pod slovem „čistka“. Vyzývám je tedy, aby si zopakovali s Thukydidem, že historik má jen jeden úkol: podat nezkrácené svědectví o tom, jak to vlastně bylo. Když se někdo propůjčí jiným zájmům, ztrácí – stejně jako krivopřísežník – právo nazývat se bezúhonným svědkem.

**ČT, Televizní studio Ostrava, Minikino Ostrava
vás zvou
na předpremiéru televizního dokumentu**

Abiturienti

17. května v 15:00 hodin

v Minikině v Ostravě na ul. Kostelní 3

Vzácné přátelství dvou studentů, kteří v čase heydrichiády skládali svou zkoušku z dospělosti na Přívozském gymnáziu. První zahynul jakožto příslušník nežádoucí rasy v Osvětimi. Druhý, syn německého otce, narukoval do wehrmachtu a jeho osud byl až do dnešních dnů neznámý. Téměř detektivní pátrání jejich spolužáků a historiků je zachyceno v dokumentárním filmu Mečislava Boráka, Lenky Polákové a Petry Všelichové.

Po skončení projekce a při malém pohoštění jsou tvůrci připraveni odpovídat na vaše dotazy.
Vstup volný

MINIKINO

KAVÁRNA

 OSTRAVA

Tisková zpráva České televize Ostrava z 26. dubna 2012

Abiturienti

Vzácné přátelství dvou gymnazistů, kteří v čase heydrichiády skládali svou zkoušku z dospělosti. První zahynul jakožto příslušník nežádoucí rasy v Osvětimi. Druhý, syn německého otce, narukoval do wehrmachtu a jeho osud byl až do dnešních dnů neznámý. Téměř detektivní pátrání někdejších spolužáků i historiků v dokumentárním filmu Mečislava Boráka, Lenky Polákové a Petry Všelichové uvidíte 23. května 2012 na ČT2 ve 20:00 hodin

Neuvěřitelný příběh začal ve čtyřicátých letech minulého století na reálném gymnáziu v Ostravě. Tam se v jedné třídě potkali syn ostravského rabína Josef „Jošt“ Bass a syn německého mistra Jan Borovec. Když mladý Jošt s Davidovou hvězdou na klopě kabátu hledal cestu z pasti, nikdo ze spolužáků mu nebyl schopen pomoci – jen Němec, Jenda Borovec mu zůstal věrný. V době heydrichiády oba odmaturovali a začala se poslední etapa jejich života. Jošt byl záhy zatčen a skončil v plynové komoře v Osvětimi, Jan musel narukovat do wehrmachtu. Jeho dopisy z východní fronty naznačovaly, že hledá příležitost, jak se nacistům pomstít. Když beze stop zmizel poblíž Kaliningradu, začalo se proslýchat, že přeběhl k Rusům, byl shozen jako partyzán do německého týlu, posléze odhalen gestapem a popraven. Nic konkrétního však německé úřady nezjistily a vedly ho jako nezvěstného. Jeho sestra ještě během války podnikla riskantní cestu do polského Olsztynu, kde měl Jan Borovec ve vězení údajně čekat na popravu. Vrátila se ale s nepořízenou.

Po válce byl Borovcův otec málem odsunut s ostatními Němci, do konce života pracoval jako dělník v Záluží u Mostu. Na všechny žádosti o objasnění osudu jeho syna odpovídaly naše i sovětské úřady vždy zamítavě a ani pátrání historiků nepřineslo úspěch.

Knihu o těchto dvou svých spolužácích pod názvem *Nejlepší z nás* vydal po návratu z exilu historik Bořivoj Čelovský. Ani on se ale až do své smrti nedozvěděl skutečnou pravdu, ta na své odhalení čekala skoro 70 let.

Teprve nedávno objevil prof. Mečislav Borák v Moskvě nově odtajněné archivní fondy ruského ministerstva obrany a ukázalo se, že Borovec opravdu bojoval přímo v Rudé armádě jako rozvědčík. V zájmu utajení jej proto neohlásili československým úřadům. Pátrání po něm komplikovala i záměna jmen. Aby ochránil rodinu, vystupoval pod pseudonymem Vrbický, jako takový byl zajat Němci a posléze popraven. Do konce svého života si udržel svou tvář a dokázal se nenáviděné nacistické moci vzepřít.

Skutečnou pravdu o jeho hrdinství se dovídáme společně s dosud žijícími spolužáky až dnes. Jeho jméno můžeme nalézt na pomníku hrdinů v Kaliningradu. U nás doma jsme jeho památku uctili teprve nedávno, když byla za přítomnosti vzácných hostů a přátel 1. září 2011 odhalena pamětní deska s jeho jménem na symbolickém hřbitově v Památníku II. světové války v Hrabyni nedaleko Ostravy.

Jolanda Pilařová, tisková mluvčí TS Ostrava